

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІНЖЕНЕРНИЙ ІНСТИТУТ
ФАКУЛЬТЕТ ЕКОНОМІКИ ТА МЕНЕДЖМЕНТУ**

Кафедра фінансів, банківської справи та страхування
(повна назва кафедри)

Кваліфікаційна робота / проект

другий (магістерський)

(рівень вищої освіти)

на тему Удосконалення механізму забезпечення фінансовими ресурсами
промислового підприємства

Виконав: студент 2 курсу, групи ФБС-18-мз
спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та
(код і назва спеціальності)

страхування»
освітньої програми фінанси, банківська справа та
(код і назва освітньої програми)

страхування

спеціалізації _____

(код і назва спеціалізації)

Ожерельєв А. О.

(ініціали та прізвище)

Керівник доцент кафедри фінансів, банківської справи
та страхування, доцент, к.е.н.Яришко О.В..

(посада, вчене звання, науковий ступінь, прізвище та ініціали)

Рецензент доцент кафедри фінансів, банківської
справи та страхування, доцент, к.е.н. Шапуров О.О.

(посада, вчене звання, науковий ступінь, прізвище та ініціали)

Запоріжжя
2020

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІНЖЕНЕРНИЙ ІНСТИТУТ**

Факультет економіки та менеджменту

Кафедра фінансів, банківської справи та страхування

Рівень вищої освіти другий (магістерський)

Спеціальність 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»

(код та назва)

Освітня програма Фінанси, банківська справа та страхування

(код та назва)

Спеціалізація _____

(код та назва)

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри _____ Метеленко Н.Г.

«___» _____ 20__ року

ЗАВДАННЯ

НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ / ПРОЕКТ СТУДЕНТОВІ

Ожерельєву Артему Олександровичу

(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема роботи (проекту) Удосконалення механізму забезпечення фінансовими ресурсами промислового підприємства

керівник роботи Яришко Олена Володимирівна, к.е.н., доцент

(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

затверджені наказом ЗНУ від «10» вересня 2019 року № 1539-с _____

2. Строк подання студентом роботи _____

3. Вихідні дані до роботи Законодавча нормативна база. Публічна фінансова звітність підприємства), що розглядається в роботі. Літературні джерела. Фахові періодичні видання

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити

Теоретична частина. Теоретичні та методичні аспекти механізму забезпечення фінансовими ресурсами промислового підприємства

Аналітична частина. Дослідження стану забезпечення фінансовими ресурсами ПАТ «Мотор Січ»

Проектна частина. Удосконалення механізму забезпечення фінансовими ресурсами ПАТ «Мотор Січ»

5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень)

1.Розкриття «фінансові ресурси» у літературних джерелах. 2. Система управління фінансовими ресурсами промислового підприємства 3. Зведена таблиця індексів промислового виробництва за 2013 -2018 роки (%) 4. Структура реалізованої продукції у 2018р 5. Динаміка основних фінансово-економічних показників діяльності ПАТ «Мотор Січ» за 2016-2018рр.6.

Динаміка валюти балансу ПАТ «Мотор Січ»7. Динаміка показників фінансової стійкості ПАТ «Мотор Січ»8. Рівні фінансової безпеки 9. Модель забезпечення фінансовими ресурсами ПАТ «Мотор Січ»10. Прогнозні значення валюти балансу ПАТ «Мотор Січ», тис. грн.

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
1	<i>Яришко О.В., доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування</i>	18.09	18.10
2	<i>Яришко О.В., доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування</i>	18.10	19.11
3	<i>Яришко О.В., доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування</i>	19.11	12.12

7. Дата видачі завдання 10.09.2019 р.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1	<i>Дослідження теоретико-методологічних засад з теми, що досліджується</i>	25.09.2019	<i>виконано</i>
2	<i>Огляд літературних джерел з теми, що досліджується</i>	01.10.2019	<i>виконано</i>
3	<i>Збір даних та дослідження звітної документації підприємства, на прикладі якого проводиться дослідження</i>	08.10.2019	<i>виконано</i>
4	<i>Аналіз фінансової діяльності підприємства, на прикладі якого проводиться дослідження</i>	18.10.2019	<i>виконано</i>
5	<i>Розробка практичних рекомендацій щодо оптимізації діяльності підприємства), на прикладі якого проводиться дослідження</i>	19.11.2019	<i>виконано</i>

Студент _____

(підпис)

Ожерельєв А.О.

(ініціали та прізвище)

Керівник роботи (проекту) _____

(підпис)

Яришко О.В.

(ініціали та прізвище)

Нормоконтроль пройдено

Нормоконтролер _____

(

підпис)

Шапуров О.О.

(ініціали та прізвище)

АНОТАЦІЯ

Ожерельєв А. О. Удосконалення механізму забезпечення фінансовими ресурсами промислового підприємства

Кваліфікаційна випускна робота для здобуття ступеня вищої освіти магістра за спеціальністю 072 – Фінанси, банківська справа та страхування, науковий керівник Яришко О.В. Інженерний інститут Запорізького національного університету. Факультет економіки та менеджменту, кафедра фінансів, банківської справи та страхування, 2020.

Розглянуто теоретичні та методичні основи механізму забезпечення фінансовими ресурсами промислового підприємства. Проаналізовано сучасний стан, проблеми та перспективи розвитку промисловості в Україні. Досліджено стан забезпечення фінансовими ресурсами підприємства.. Удосконалено механізм забезпечення фінансовими ресурсами.

Ключові слова: МЕХАНІЗМ, ФІНАНСОВІ РЕСУРСИ, ПРОМИСЛОВІСТЬ, МАШИНОБУДУВАННЯ, АКТИВ, ПАСИВ, КАПІТАЛ, СТРУКТУРА

ABSTRACT

Ozhereliev A.O. Improvement of enterprise's mechanism of financial resources' supply

Qualifying final work for obtaining a master's degree in higher education by specialty 072 - Finance, Banking and Insurance, scientific supervisor – Yaryshko O.V. Engineering Institute of Zaporizhzhya National University. Faculty of Economics and Management, Department of Finance, Banking and Insurance, 2020.

The theoretical and methodological foundations of the mechanism for providing financial resources of an industrial enterprise are considered. The current state, problems and prospects of industrial development in Ukraine are analyzed.

The state of provision of financial resources of the enterprise has been investigated. The mechanism of provision of financial resources has been improved.

Keywords: MECHANISM, FINANCIAL RESOURCES, INDUSTRY, MECHANICAL BUILDING, ASSET, LIABILITIES, CAPITAL, STRUCTURE

АННОТАЦИЯ

Ожерельева А. А. Совершенствование механизма обеспечения финансовыми ресурсами промышленного предприятия

Квалификационная выпускная работа для получения степени высшего образования магистра по специальности 072 - Финансы, банковское дело и страхование, научный руководитель - Ярышко Е.В. Инженерный институт Запорожского национального университета. Факультет экономики и менеджмента, кафедра финансов, банковского дела и страхования, 2020.

Рассмотрены теоретические и методические основы механизма обеспечения финансовыми ресурсами промышленного предприятия. Проанализировано современное состояние, проблемы и перспективы развития промышленности в Украине. Исследовано состояние обеспечения финансовыми ресурсами предприятия. Усовершенствован механизм обеспечения финансовыми ресурсами.

Ключевые слова: МЕХАНИЗМ, ФИНАНСОВЫЕ РЕСУРСЫ, ПРОМЫШЛЕННОСТЬ, МАШИНОСТРОЕНИЕ, АКТИВОВ, ПАССИВОВ, КАПИТАЛ, СТРУКТУРА

ЗМІСТ

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОСИЛАНЬ, СИМВОЛІВ, ОДИНИЦЬ, СКОРОЧЕНЬ ТА ТЕРМІНІВ	8
ВСТУП	10
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ТА МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ МЕХАНІЗМУ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВИМИ РЕСУРСАМИ ПРОМИСЛОВОГО ПІДПРИЄМСТВА	13
1.1. Економічна категорія «фінансові ресурси» та еволюція її розвитку	13
1.2. Методичні аспекти механізму забезпечення фінансовими ресурсами промислового підприємства	21
1.3. Стан, проблеми та перспективи розвитку промисловості в Україні	32
Висновки до розділу 1	43
РОЗДІЛ 2. ДОСЛІДЖЕННЯ СТАНУ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВИМИ РЕСУРСАМИ ПАТ «МОТОР СІЧ»	47
2.1. Організаційно – економічна характеристика ПАТ «Мотор Січ»	47
2.2. Аналіз динаміки і структури майна ПАТ «Мотор Січ» і джерел його фінансування	53
2.3. Аналіз фінансових результатів ПАТ «Мотор Січ»	76
2.4 Аналіз стану забезпечення фінансовими ресурсами ПАТ «Мотор Січ» на основі аналітичних показників	81
Висновки до розділу 2	100
РОЗДІЛ 3. УДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМУ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВИМИ РЕСУРСАМИ ПАТ «МОТОР СІЧ»	105
3.1. Шляхи удосконалення механізму забезпечення фінансовими ресурсами ПАТ «Мотор Січ»	105
3.2 Оптимізація стратегії ПАТ «Мотор Січ» щодо забезпечення фінансовими ресурсами	119
Висновки до розділу 3	126

ВИСНОВКИ	129
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	138
ДОДАТКИ	145

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОСИЛАНЬ, СИМВОЛІВ, ОДИНИЦЬ,
СКОРОЧЕНЬ ТА ТЕРМІНІВ

Слово / словосполучення	Скорочення	Умови використання
А		
Автор	авт.	
Автореферат	автореф.	
В		
Вулиця	вул.	
Вищий навчальний заклад	ВУЗ	
Верховна Рада України	ВРУ	
Г		
Гривня	грн.	біля цифр
Д		
Додаток	дод.	
Директор	дир.	біля прізвища
Дисертація	дис.	
Доклад	докл.	
Доктор	д-р	у назві вченій ступіні
Документ	док.	
Доцент	доц.	біля прізвища
Ж		
Жінок	жін.	
З		
Завідуючий	зав.	при назві посади
Завод	з-д	
Значення	знач.	
І		
Імені	ім	біля прізвища
Інше	ін.	
К		
Кандидат	канд.	в назві вченій ступіні
Кафедра	каф.	
Кабінет міністрів України	КМУ	
Кілограм	кг.	біля цифр
Л		
Літр	л.	біля цифр
М		
Максимальний	макс.	
Мінімальний	мин.	
Місто	м.	
Н		

Слово / словосполучення	Скорочення	Умови використання
Науково дослідницький інститут	НДІ	
Номер	№	біля цифр
О		
Область, обласний	обл.	
Організація	орг.	
Одиниця виміру	од. вим	
П		
Публічне акціонерне товариство	ПАТ	
Приватне акціонерне товариство	ПрАТ	
Примітка	прим.	
Промисловість	пром-сть	
Положення (стандарт) бухгалтерського обліку	П(с)БО	
Р		
Рік	р.	біля цифр
Роки	р.р.	біля цифр
Розділ	розд.	
Район	р-н	
Редакція, редактор	ред.	
Реферат	реф.	
Рецензія	рец.	
Рисунок	рис.	
С		
Середній	сер.	
Старший	ст.	
Сторінка	с.	біля цифр
Т		
Таблиця	табл.	
Таке інше	т.і.	
Так далі	т.д.	
Товариство з обмеженою відповідальністю	ТОВ	
Тисяч одиниць	тис. од.	біля цифр
Тисяч гривень	тис. грн.	біля цифр
Тисяч тон	тис. т.	біля цифр
Тисяч кілограм	тис. кг.	
Ф		
Факультет	фак.	
Фінансовий потенціал підприємства	ФПП	
Ч		
Чоловік	чол.	

ВСТУП

Зміни в економіці передусім позначилися на механізмі забезпечення фінансовими ресурсами промислових підприємств, що зумовило необхідність наукового осмислення й теоретичного обґрунтування цих процесів та шляхів адаптації даного механізму до сучасних умов. Актуальність розгляду зазначених проблем посилюється тією обставиною, що значна частина підприємств є збитковими. Це зумовлює неухильне зростання значущості теоретичного осягнення нових підходів до формування й використання фінансових ресурсів та розробки напрямів практичної реалізації рекомендацій щодо активізації ролі фінансових інструментів у соціально-економічних процесах промислових підприємств.

Значний внесок у розробку теоретико-методологічних засад процесів формування і використання фінансових ресурсів зробили видатні вчені економічної аграрної науки, особливо В. Алексійчук, В. Амбросов, В. Андрійчук, В. Борисова, О. Гудзинський, М. Дем'яненко, П. Канінський, І. Кириленко, М. Коденська, М. Кропивко, П. Лайко, Ю. Лузан, І. Лукінов, Ю. Лупенко, М. Малік, О. Могильний, Б. Пасхавер, Г. Підлісецький, П. Саблук, В. Ситник, П. Стецюк, Л. Худолій, А. Чупіс та ін. Вони збагатили економічну науку фундаментальними ідеями, які стали фактором нових світоглядних орієнтацій.

На противагу цьому залишається малодослідженою проблема забезпечення фінансовими ресурсами промислових підприємств, умов та факторів, що впливають на ці багатовекторні процеси, їх специфіку, взаємозумовленість та взаємозв'язок. Більшість дослідників розглядають окремо економічні, організаційні, фінансові аспекти цієї складної широкоспекторної проблеми, що обмежує можливості комплексного її розв'язання. Недостатня увага приділяється визначенню теоретичних засад функціонування механізму забезпечення фінансовими ресурсами діяльності і

економічного розвитку промислових підприємств. Цим зумовлюється вибір теми дослідження та її актуальність.

Мета роботи – розробка методичних основ удосконалення механізму забезпечення фінансовими ресурсами промислового підприємства.

Для досягнення поставленої мети в роботі було вирішено такі взаєпов'язані завдання:

- уточнено економічна категорія «фінансові ресурси» та розглянуто еволюцію її розвитку;
- визначено методичні аспекти механізму забезпечення фінансовими ресурсами промислового підприємства;
- досліджено стан, проблеми та перспективи розвитку промисловості в Україні;
- досліджено стан забезпечення фінансовими ресурсами ПАТ «Мотор Січ»;
- запропоновано шляхи удосконалення механізму забезпечення фінансовими ресурсами ПАТ «Мотор Січ»;
- оптимізовано стратегію ПАТ «Мотор Січ» щодо забезпечення фінансовими ресурсами .

Об'єктом дослідження є процес побудови механізму забезпечення фінансовими ресурсами промислового підприємства.

Предметом дослідження є методи і моделі побудови механізму забезпечення фінансовими ресурсами промислового підприємства.

Теоретичною основою дослідження є наукові роботи вітчизняних та зарубіжних вчених-економістів з питань фінансового менеджменту.

Для досягнення поставленої мети використано системний аналіз, економіко-статистичний, метод моделювання.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в такому:

удосконалено:

- концепцію механізму забезпечення фінансовими ресурсами ПАТ «Мотор Січ» в який враховано особливості промислового підприємства.

Використання такого підходу дозволяє розширити елементи механізму забезпечення фінансовими ресурсами;

отримало подальший розвиток :

- оптимізація стратегії щодо забезпечення фінансовими ресурсами ПАТ «Мотор Січ».

Практична значущість отриманих результатів роботи полягає в тому, що запропоновані методичні рекомендації щодо розроблення методичного апарату удосконалення механізму забезпечення фінансовими ресурсами промислового підприємства можуть бути використані на кожному промисловому підприємстві. Використання зазначених методичних рекомендацій забезпечує ефективність забезпечення фінансовими ресурсами промислового підприємства.

За результатами дослідження за темою роботи опубліковано тези на конференції: «Вплив цифрової освіти на розвиток людського капіталу» Міжнародна науково-практична інтернет-конференція (20-21 листопада 2019 року, м. Запоріжжя)

Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (59 найменувань), додатків. Основний зміст роботи викладено на 145 сторінках комп'ютерного тексту. Робота містить 21 таблиць, 17 рисунків. Додаткову інформацію наведено у додатках.

РОЗДІЛ 1.

ТЕОРЕТИЧНІ ТА МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ МЕХАНІЗМУ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
ФІНАНСОВИМИ РЕСУРСАМИ ПРОМИСЛОВОГО ПІДПРИЄМСТВА

1.1. Економічна категорія «фінансові ресурси» та еволюція її розвитку

Ефективність та обсяги виробництва промислових підприємств обумовлюють склад та розмір фінансових ресурсів, водночас від їх величини та механізму управління залежить зростання виробничо-економічного розвитку підприємства.

Тому сьогодні для господарюючих суб'єктів є актуальне питання пошуку фінансових джерел, їх управління та забезпечення ефективного використання фінансових ресурсів.

У працях науковців можна знайти багато різних підходів, щодо тлумачення економічної сутності фінансових ресурсів на рівні держави та на рівні підприємств (табл.1).

Таблиця 1.1

Розкриття «фінансові ресурси» у літературних джерела

Автор	Джерело	Визначення
1	2	3
О. Василик, О. Філімоненков	[1, 2]	Фінансові ресурси – це грошові накопичення і доходи, що створюються у процесі розподілу і перерозподілу валового внутрішнього продукту й зосереджуються у відповідних фондах для забезпечення безперервності розширеного відтворення та задоволення інших суспільних потреб
О. Гудзь	[3]	Фінансові ресурси – сукупність усіх високоліквідних наявних активів, які перебувають у розпорядженні підприємства й призначені для виконання фінансових зобов'язань і розширеного відтворення, пов'язуючи їх обсяг та склад із платоспроможністю підприємств
І. Зятковський	[4]	Фінансові ресурси – це грошові фонди цільового призначення, сформовані у процесі розподілу і перерозподілу валового внутрішнього продукту, створеного на підприємстві, якими воно володіє і розпоряджається на правах власності або повного господарського відання і використовує на статутні потреби

Продовження таблиці 1.1

1	2	3
П. Лайко, М. Мних, А. Поддєрьогін, С. Мішина	[5, 6, 7]	Фінансові ресурси підприємства – сукупність грошових коштів у фондовій, нефондовій або в матеріальній формі і призначені для виконання фінансових зобов'язань, здійснення поточних витрат і витрат на забезпечення розширеного відтворення
В. Опарін, А. Чупіс, М. Корецький, В. Борисова	[8, 9]	Фінансові ресурси – це всі кошти, що знаходяться в розпорядженні підприємства і спрямовані в основні засоби та обігові кошти підприємства
Ю. Петленко	[10]	Фінансові ресурси – це грошові кошти, які залучені в господарський оборот підприємства із різних джерел, сформованих під впливом організаційно-правових форм господарювання, призначених для покриття його власних потреб
П. Стецюк	[11]	Фінансові ресурси підприємства – це його найбільш ліквідні активи, що забезпечують неперервність руху грошових потоків
Фінансово-кредитний словник	[15, с.255].	Фінансові ресурси — це грошові кошти, які перебувають у розпорядженні підприємств, господарських організацій та установ
Закону України «Про господарські товариства»	[26]	Фінансові ресурси підприємства – це частина грошових коштів у формі прибутків і зовнішніх надходжень, призначених для виконання фінансових зобов'язань і здійснення витрат щодо забезпечення розширеного відтворення

Розгляд попередніх визначень «фінансових ресурсів» дозволив сформулювати такі висновки[16]:

- по перше, що більшість визначень фінансових ресурсів, як грошових фондів вказують на місце їх створення і належність до суб'єктів фінансових відносин, але не вказується джерела створення та призначення;

- по друге, капітал є реальним об'єктом, на який можна постійно впливати з метою отримання нових доходів підприємства та використання нею своїх зобов'язань. Тобто, капітал - це об'єктивний фактор виробництва, частина фінансових ресурсів, які використовуються підприємством у своїй діяльності. Отже, капітал є перетвореною формою фінансових ресурсів. І тому ототожнювати поняття "фінансові ресурси" і "капітал" не можливо.

Наукова полеміка, серед науковців, виникає навколо того, чи слід у визначенні виділяти фондову або нефондову форму, окремо вказувати на джерела створення ресурсів, їх цільове призначення тощо. В економічній теорії визначення фінансових ресурсів також подається, виходячи з фінансового менеджменту, що заснований на підходах руху грошових потоків, де фінансові ресурси тлумачаться як сукупність грошових надходжень і доходів, що формуються при заснуванні підприємства і в процесі його діяльності, а також мобілізованих на фінансовому ринку, призначених для розвитку виробництва, виконання фінансових зобов'язань, фінансування поточних витрат і створення резервів [11]

Характерні риси фінансових ресурсів як економічної категорії узагальнено на рис. 1.1.

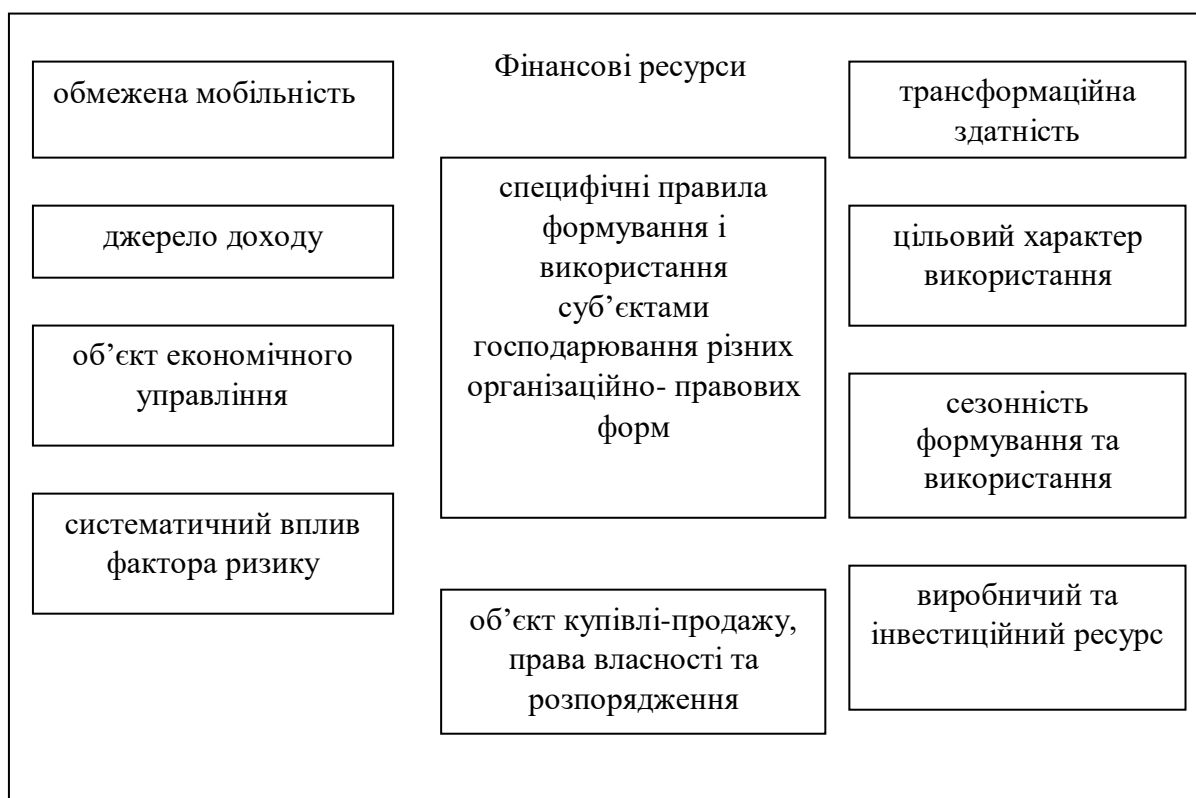

Рис.1.1. Характерні риси фінансових ресурсів підприємств [12, с. 11]

Слід зазначити, що в економічній теорії існують різні схеми групування фінансових ресурсів підприємств. Найбільш розповсюдженою є класифікація

фінансових ресурсів за джерелами формування: власні та залучені (позиковий капітал та кредиторська заборгованість або сталі пасиви).

У процесі формування фінансових ресурсів підприємств важливу роль відіграє їх збалансованість і визначення оптимальної структури їхніх джерел. Проте як фінансові ресурси обмежена мобільність трансформаційна здатність джерело доходу цільовий характер використання об'єкт економічного управління сезонність формування та використання систематичний вплив фактора ризику виробничий та інвестиційний ресурс об'єкт купівлі-продажу, права власності та розпорядження специфічні правила формування і використання суб'єктами господарювання різних організаційно-правових форм свідчить практика їх структура постійно змінюється під впливом різноманітних факторів, а саме зростання питомої ваги коштів залучених із зовнішніх джерел, і в першу чергу, частки кредиторської заборгованості, яка спричиняє систему неплатежів та приводить до зниження інвестиційних можливостей підприємницьких структур. Загалом, слід уникати як неконтрольованої кредиторської заборгованості, що призводить до погіршення платоспроможності підприємств, так і надлишкових власних фінансових ресурсів, що можуть сповільнювати виробничий розвиток через надмірне резервування накопичень і відволікання їх із виробничого процесу [13].

Виходячи з цього можна сформулювати наступне визначення «фінансових ресурсів» -це частина коштів промислового підприємства у фондів і не фондів формі, що формується у результаті розподілу виробленого продукту, залучається до діяльності промислового підприємства з різних джерел і спрямовується на забезпечення розширеного відтворення виробництва, утримання і розвиток об'єктів його невиробничої сфери, на споживання, а також може бути спрямована на створення його резервів.

Кожен вчений, економіст складає класифікацію фінансових ресурсів за тими ознаками, які вважає найбільш важливими. Аналіз літературних джерел дозволив виділити досить велику кількість класифікацій фінансових

ресурсів: за етапами формування, за формою реалізації, за походженням, за правом власності, за напрямками використання, за створенням фондів підприємства, за видами господарської діяльності, за об'єктами інвестування, за організаційно — правовою формою, за характером використання, за видами сформованих активів, за джерелами покриття, за ступенем ліквідності активів, за терміновістю погашення зобов'язань, за призначенням, за матеріально,речовою структурою .

Класифікація фінансових ресурсів представлена на рис.1.2.

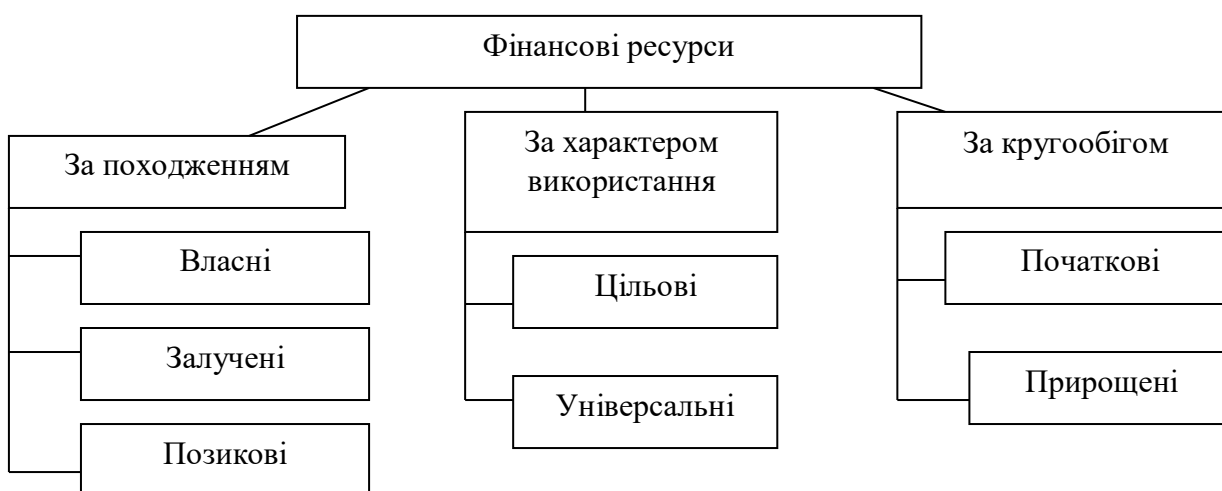

Рис.1.2. Класифікація фінансових ресурсів [16]

З рис. 1.2.бачимо, що за походженням фінансові ресурси розділяються на власні, залучені і позичені. У свою чергу власні в реальній формі представлені в стандартній звітності у вигляді чистого прибутку й амортизації, а в перетвореній формі - у вигляді зобов'язань перед працівниками підприємства. Чистий прибуток являє собою частину прибутків підприємства, яка утвориться після вирахування із загальних сум прибутків обов'язкових платежів - податків, зборів, штрафів, пені, неустойок, частини процентів і інших обов'язкових виплат.

Чистий прибуток знаходиться в розпорядженні підприємства і розподіляється за рішеннями її керівних органів. Залучені фінансові ресурси діляться також на дві групи: власні й позикові. Такий розподіл, зумовлений

формою капіталу, в якій він вкладається зовнішніми учасниками в розвиток даного підприємства: як підприємницький або як позиковий капітал. Відповідно результатом вкладень підприємницького капіталу є утворення залучених власних фінансових ресурсів, результатом вкладень позикового капіталу - позикових коштів. Позичені кошти - це ті, що одержує підприємство на визначений термін, за плату й на умовах повернення. Формуються вони, переважно, за рахунок коротко- і довгострокових кредитів банків. За характером використання розрізняють цільові та універсальні фінансові ресурси. Цільові фінансові ресурси – це ресурси, що мають цільове призначення і використовуються на вказані цілі: це кошти амортизаційного, резервного фонду, бюджетних асигнувань тощо. Універсальні фінансові ресурси використовуються на різні цілі: фінансові вкладення, благодійні внески тощо. Фінансові ресурси також класифікують за кругообігом на початкові – ті, з якими розпочинає підприємство свою діяльність, і прирощені – ті, що створюються в процесі діяльності [17, с.574].

Не всі активи підприємства є такими, що у будь-який час можуть бути використані для того, щоб погасити зобов'язання. У цьому зв'язку фінансові ресурси мож, на підрозділити на дві групи[26]:

- 1) повноцінні;
- 2) резервні.

Повноцінними є такі фінансові ресурси, що по своїй формі найбільш відповідають вимогам до засобів оплати. Тобто фінансовий ресурс має бути ліквідним, за, гальновизнаним еквівалентом вартості товарів, робіт, послуг. В цій групі можна виділити дві підгрупи: постійні та тимчасові. До постійних повноцінних фінансових ресурсів мож, на віднести вільні грошові кошти на рахунках та в касі, нерозподілений прибуток підприємства, а також кошти на депозитних рахунках спеціального типу, тобто такі, що завжди доступні підприємству. Використання цих коштів не обмежено часом, не є строго цільовими та не обмежено діючим законодавством. Однак це стосується лише коштів, які є власністю підприємства. Слід па, м'ятати, що на рахунках

та в касі можуть бути кредитні кошти, які в наведеній класифікації відносяться до іншої групи, а саме — до тимчасових повноцінних ресурсів. Тимчасовими повноцінними ресурсами є такі фінансові ресурси, що відповідають наведеним вище вимогам до засобів оплати, але доступ до них обмежений у часі. Їх використання в якості засобу сплати фінансових зобов'язань обмежено строком, або до якогось моменту часу, або вони стають доступні до використання після певного моменту[25].

До групи тимчасових повноцінних ресурсів можна віднести[25]:

- кошти амортизаційного фонду до того часу, коли немає потреби у відновленні основних засобів;

- кошти Фонду заробітної плати до часу їх виплати робітникам;

- кошти, призначені до перерахування в бюджети всіх рівнів та позабюджетні цільові фонди до часу їх перерахування;

- кредиторську заборгованість підприємства до настання часу погашення;

- дохід від розміщення грошових коштів на строки, крім депозитних рахунків після часу їх перерахування на відповідний банківський рахунок.

Усі повноцінні фінансові ресурси — й постійні, й тимчасові — це грошові кошти. Саме грошові кошти є найбільш ліквідним, універсальним, загально визнаним еквівалентом вартості товарів, робіт та послуг. З цієї причини досить багато вчених, економістів визначають фінансові ресурси підприємства як грошові кошти. Грошові кошти підприємства знаходяться в процесі, постійно рухаються й інвестуються у різні види активів. За умови недостатності грошових коштів для погашення фінансових зобов'язань підприємства можливі й інші типи оплати. Зокрема, бартер та декілька видів безготівкової, вихідних платіжних інструментів, які на якійсь час є заміною грошових коштів у кругообігу, наприклад, вексель. Активи за умови згоди контрагентів можуть виступити в якості засобу оплати у своїй первинній формі або переформовані в грошову форму. Резервні фінансові ресурси менш ліквідні, ніж грошові

кошти, та потребують часу для перетворення їх з первинної форми в грошову. Розглянемо процес сплати за допомогою резервних фінансових ресурсів[25]:

— готова продукція не потребує багато часу для перетворення в грошову форму та чудово зберігає свою вартість;

— нерухомість та транспорт не задіяні в основній діяльності, потребує багато часу для перетворення в грошову форму, але вартість нерухомості у сучасних економічних умовах має тенденцію до збільшення;

— кошти на депозитних банківських рахунках стро, кового характеру є ліквідним ресурсом, однак доступ до них обмежений до закінчення строку депозитного договору. Цей ресурс можна було б віднести до тимчасових повноцінних ресурсів, так як доступ до них буде відкрито після закінчення строку депозитного договору. Включення цих коштів до складу резервних фінансових ресурсів зумовлено тими обставинами, що протягом дії депозитного договору кошти недоступні для використання, а одразу після закінчення строку дії до договору ці кошти стають вільні до використання й переформовуються в повноцінні постійні фінансові ресурси. Існує можливість отримання цих коштів до закінчення строку, але на це потрібен певний час. До того ж за умови дострокового розірвання депозитного договору існує система штрафування, тому підприємство не отримає частини прибутку, на який розраховувало;

— кошти, які відносяться до дебіторської заборгованості, знаходяться в кругообігу контрагентів й недосяжні до використання до моменту погашення цієї заборгованості. Існує можливість переуступки (продажу) суми дебіторської заборгованості на користь іншого суб'єкта господарювання раніше строку її погашення (факторинг). Таким чином, дебіторську заборгованість можна віднести до резервних фінансових ресурсів. В разі погашення заборгованості ці кошти будуть належати до повноцінних постійних ресурсів;

— векселя, отримані підприємством, та цінні папери можуть бути передані контрагентові (за умови його згоди) в якості сплати. Резервні фінансові ресурси використовуються при розрахунках з контрагентами, робітниками у добро, вільному порядку та також в примусовому після відпо, відного рішення суду. Для розрахунків з державними органами вони потребують перетворення в грошову форму.

1.2. Методичні аспекти механізму забезпечення фінансовими ресурсами промислового підприємства

На формування й використання фінансових ресурсів підприємств впливають різноманітні чинники, які поділяються на [18]:

- внутрішні: пов'язані безпосередньо з діяльністю окремого підприємства (рівень досконалості фінансової структури підприємства; забезпечення зв'язку збутової стратегії з виробничою; якість організації управління фінансовими ресурсами; вибір сегментів ринку згідно з виробничими можливостями; якість фінансового, управлінського та податкового обліку; здійснення цінової політики, виходячи із затрат на виробництво, пошук шляхів їх зниження; налагодження роботи з посередницькими організаціями; загальна оцінка ефективності функціонування виробництва та узгодження її із фінансовим планом підприємства);

- зовнішні: не пов'язані безпосередньо з діяльністю підприємства, але впливають на неї (інфляція; зростання цін на ресурси; зміна політичного курсу влади; нововведення в правове поле; рівень розвитку фінансового ринку; стан економіки в цілому).

Управління фінансовими ресурсами підприємств є одним з ключових чинників організації виробничо-господарської діяльності підприємства, одним з найважливіших факторів забезпечення ефективної фінансово-господарської діяльності підприємства в сучасних умовах, діяльність, що

спрямована на оптимізацію фінансового механізму підприємства, координування фінансових операцій, забезпечення їх впорядкування та точного «балансування»[19].

Найважливішим завданням управління фінансовими ресурсами промислового підприємства є визначення обсягів, джерел та форм залучення фінансових ресурсів для здійснення господарської діяльності підприємства.

Формування фінансових ресурсів здійснюється за рахунок низки джерел.

За джерелом створення є дві великі групи джерел: власні (ресурси, що належать підприємству й утворюються внаслідок його фінансово-господарської діяльності: статутний капітал, резервний капітал, додатковий капітал, нерозподілений прибуток.) і залучені (ресурси, що знаходяться тимчасово в розпорядженні підприємства і можуть використовуватися для досягнення статутних цілей: довгострокові і поточні зобов'язання)[19].

У загальній структурі функціонування системи управління фінансами господарюючих суб'єктів фінансові ресурси є одним з складових елементів керованої системи, тобто об'єкта управління, куди також входять джерела фінансових ресурсів та фінансові відносини. Таким чином, об'єктом управління є сукупність фінансових ресурсів, що знаходяться у розпорядженні підприємства. До складових елементів об'єкту управління слід віднести внутрішні (власні) та зовнішні (позикові, залучені) джерела ресурсів[20].

До суб'єктів управління прийнято відносити персонал фінансових підрозділів підприємства, які здійснюють вплив на об'єкт управління. Їх діяльність включає збір, обробку, аналіз, систематизацію, передачу, зберігання інформації, розробку і прийняття управлінських рішень за допомогою планування і включає організацію, регулювання, координування, аналіз і контроль [21].

Фахівці повинні мати не тільки високий професійний рівень, але й вміти швидко пристосовуватися до змін умов навколишнього середовища

функціонування. Зазначимо, що управління фінансовими ресурсами – складний і багатогранний процес, який поділяють на кілька етапів[22]:

- визначення і постановка проблеми;
- збір та обробка даних згідно поставленої проблеми;
- аналіз отриманої інформації;
- прийняття управлінських рішень на основі проведеного аналізу;
- реалізація прийнятих рішень;
- оцінка результатів реалізації рішень.

Така послідовність дій дасть можливість отримати найбільш оптимальний обґрунтований результат. Кожна дія може бути конкретизована залежно від поставленої проблеми. У переважній більшості випадків успіх розв'язання поставленої задачі залежить від того, наскільки правильно і вдало вибрані та використані методи і прийоми підготовки управлінських рішень. Ефективне управління фінансовими ресурсами здійснюється в межах фінансового механізму. Традиційно в структуру фінансового механізму включають п'ять взаємопов'язаних елементів [23]:

- фінансові методи. Фінансовий метод можна визначити як спосіб впливу фінансових відносин на господарюючий суб'єкт, що діє в напрямі управління рухом фінансових ресурсів. До фінансових методів відносять планування, прогнозування, кредитування, оподаткування, страхування тощо;
- фінансові важелі. Фінансовий важіль являє собою прийом дії фінансового методу. До фінансових важелів відносять прибуток, доходи, амортизаційні відрахування, фонди цільового призначення, фінансові санкції, орендну плату, процентні ставки за позиками, депозитами, облігаціями, пайові внески, внески до статутного капіталу, портфельні інвестиції, дивіденди тощо;
- правове забезпечення. Правове забезпечення функціонування фінансового механізму включає законодавчі акти, постанови, накази та інші правові документи органів управління;
- нормативне забезпечення. Нормативне забезпечення функціонування фінансового механізму формують інструкції, нормативи, норми, тарифні

ставки, методичні вказівки, роз'яснення тощо; - інформаційне забезпечення. Інформаційне забезпечення функціонування фінансового механізму складається з різного роду економічної, комерційної, фінансової й іншої інформації. У зв'язку з стрімким зростанням обсягів зовнішньої і внутрішньої інформації, скороченням строків її обробки і доступу інформаційне забезпечення доцільно було б розглядати з урахуванням технічних можливостей підприємства і трактувати як «інформаційно-технічне забезпечення» [20,25].

Розглянемо систему управління фінансовими ресурсами.

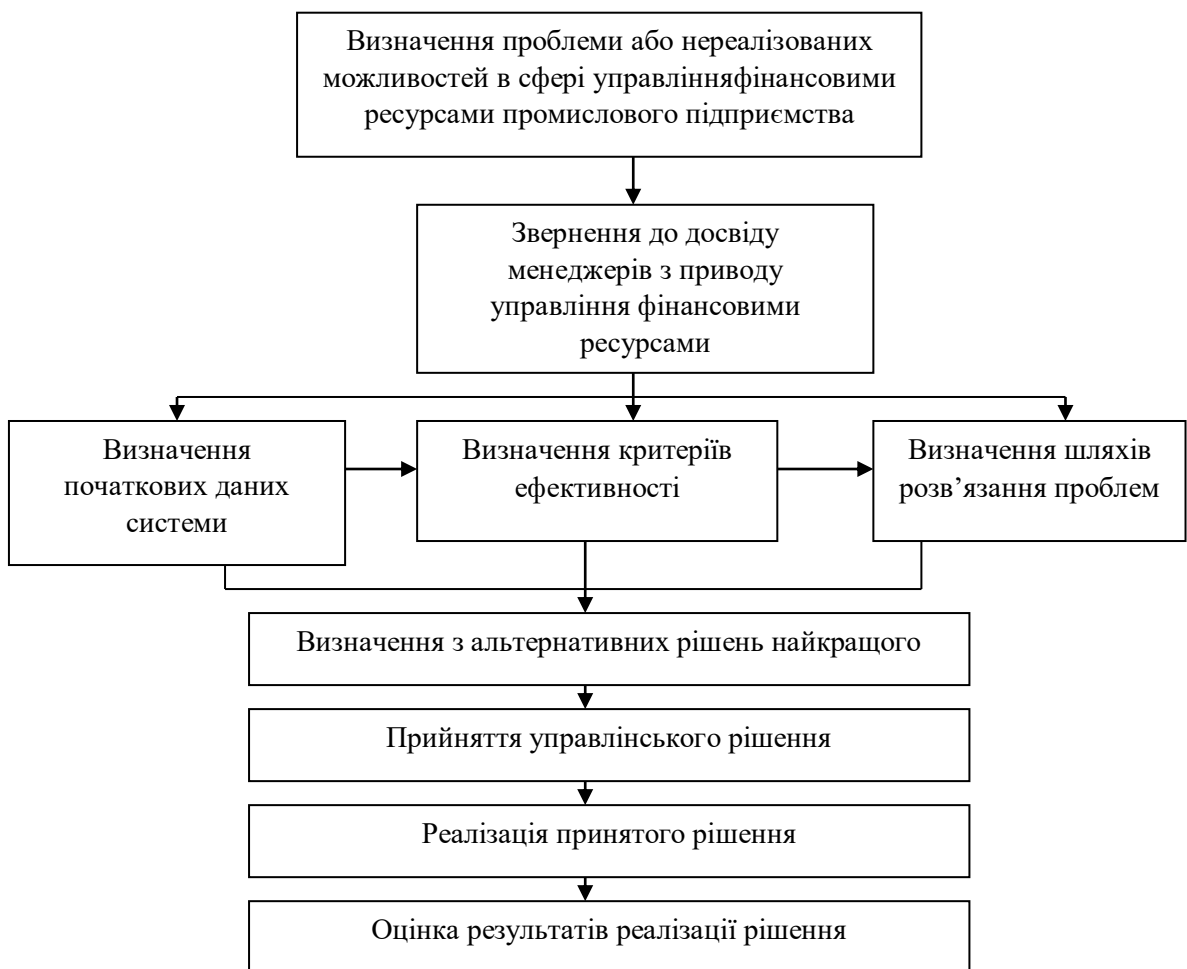

Рис. 1.3 Система управління фінансовими ресурсами підприємства[27]

Як видно з рис. 1.3, раціональне управління фінансовими ресурсами підприємств складається з таких етапів[28]:

1) пошук та формулювання проблеми (та/або задачі) управління фінансовими ресурсами підприємств, що повинна бути розв'язана з урахуванням попереднього досвіду та наявних даних; Формування проблеми в сфері управління фінансовими ресурсами підприємства Пошук рішення Встановлення критеріїв ефективності Збір даних або їх прогнозування Прийняття управлінського рішення Реалізація прийнятого рішення Оцінка результату реалізації рішення

2) прийняття рішення управлінським персоналом компанії з приводу розподілу фінансових ресурсів та його реалізація;

3) аналіз фінансово-економічних наслідків прийнятого рішення, а також оцінка можливих способів його модифікації чи зміни, врахування його результатів у майбутньому.

Важливою складовою управління фінансовими ресурсами є вибір дієвих інструментів усунення слабких місць в управлінні підприємством, які відповідають масштабам його кризового стану. Інструменти усунення слабких місць покликані забезпечити реалізацію термінових заходів з відновлення нормального розвитку підприємства за рахунок внутрішніх резервів, оскільки вони ґрунтуються на послідовному використанні певних видів управлінських рішень, що були обрані відповідно до специфіки господарської діяльності підприємства. При цьому необхідно забезпечити контроль за результатами розроблених заходів з відновлення нормального розвитку підприємства, враховуючи важливість їх реалізації для подальшої життєдіяльності підприємства. Основна частина з них контролюється в системі оперативного спостереження, організованого на підприємстві. Результати контролю періодично аналізуються з метою внесення необхідних коректив, спрямованих на підвищення ефективності вжитих заходів [29].

Рис.1.4. Розподіл методів управління фінансовими ресурсами підприємств на традиційні та прогресивні[29]

Власні ресурси відіграють важливу роль в організації кругообігу фондів, оскільки підприємства, які працюють на основі комерційного роз-

рахунку і мають певну майнову та оперативну самостійність відповідають за прийняті рішення, які дозволяють працювати рентабельно. Проте, з міркувань ефективності використання фінансових ресурсів підприємству не вигідно формувати власні оборотні кошти в розмірах, які перебивали б будь-яку потребу в оборотних коштах зокрема й ту, яка виникає тимчасово у збільшеному розмірі. В такому разі у підприємства у періоди зменшення потреби в оборотних коштах неминує виникати надлишок коштів, що призведе до нерационального їх використання. Тому підприємства мають вкладати в оборотні кошти мінімум власних фінансових ресурсів у розмірах, достатніх для створення лише мінімальних запасів товарно-матеріальних цінностей і витрат виробництва. Всю іншу потребу в оборотних коштах доцільно задовольняти за рахунок позикових ресурсів, головним чином – банківських кредитів на умовах строковості й поворотності [30]. Хоча і при залученні зовнішніх фінансових ресурсів у ряду підприємств виникають проблеми, пов'язані з ризиком зниження фінансової стійкості та платоспроможності, високої залежності вартості позикового капіталу від коливань кон'юнктури фінансового ринку подорожчанням кредитних ресурсів та складності їх залучення. Істотною причиною кризового стану багатьох вітчизняних підприємств в умовах нестабільної економіки є неналежне виконання фінансовими службами покладених на них функцій, зокрема – відсутність фінансового планування (бюджетування) та аналізу, управління ризиками, роботи щодо оптимізації структури активів та пасивів тощо. Досить часто це зумовлене тим, що відповідальність за всю фінансову роботу на підприємстві покладається на бухгалтерію, а фінансові служби або взагалі відсутні, або їхні завдання є невизначеними. Також незадовільна робота фінансових служб проявляється в тому, що більшість вітчизняних підприємств є неплатоспроможними, оскільки наявних оборотних активів не вистачає для погашення поточних зобов'язань. Діяльність фінансових служб підприємства має бути сконцентрованою, головним чином, на пошуку можливих внутрішніх і зовнішніх джерел фінансування інвестиційних

проектів, операційної діяльності та способів їх найбільш «сприятливого» залучення. Звичайно, неможливо дати однозначні рекомендації щодо вибору тієї чи іншої форми фінансування. В одних випадках фінансові ресурси слід формувати шляхом збільшення власного капіталу, в інших – на основі залучення додаткових позичок. Для одних підприємств вигідніше і є можливість використовувати внутрішні джерела фінансування, для інших – зовнішні. Отже, фінансові служби повинні визначити найприйнятніші для конкретних умов можливості фінансування[31].

Таким чином, система управління формуванням фінансових ресурсів є складовою фінансового механізму підприємства. Сукупність фінансових стимулів, важелів, інструментів, форм і способів регулювання економічних процесів і відносин створює механізм формування фінансових ресурсів суб'єкта господарювання. [32].

Управління формуванням фінансових ресурсів підприємства здійснюється за такими основними етапами (рис. 1.5) [33, с. 275]

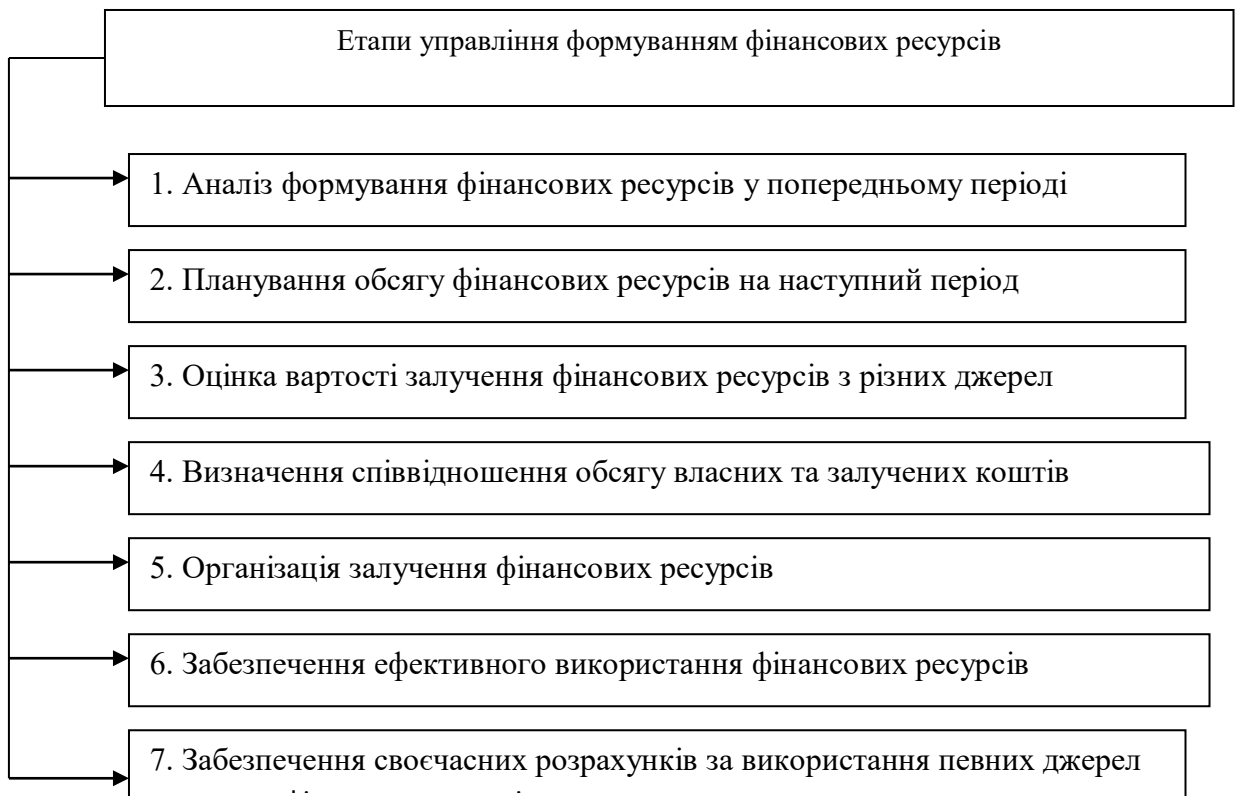

Рис. 1. 5. Основні етапи управління формуванням фінансових ресурсів

Дослідження процесів формування та використання фінансових ресурсів із застосуванням теорії розвитку систем дозволяє врахувати особливості, притаманні підприємству на різних етапах, що сприятиме ефективнішому його функціонуванню. Дослідження цих процесів повинно базуватися на теорії життєвого циклу. Адже циклічний характер розвитку притаманний усім без винятку підприємствам. Водночас, незважаючи на численну кількість досліджень з цього питання, досі немає чіткого сформованого поняття «життєвий цикл підприємства». Як стверджує І.А. Бланк, життєвий цикл підприємства – загальний період часу від початку діяльності до припинення його існування чи відродження на новій основі [34, с.674]. При цьому вчені класифікують життєвий цикл на різну кількість етапів чи стадій життєвого циклу. Скажімо, І.А. Бланк виділяє їх шість: народження, дитинство, юність, рання зрілість, кінцева зрілість, старіння. Цікавим є підхід О.Є. Кузьміна та О.Г. Мельник, які виділяють стадії зародження, зростання, піку діяльності, та спаду підприємства [35, с.37]. Залежно від стадій життєвого циклу підприємства можна визначити й структуру його фінансових ресурсів.

Розглядаючи поділ фінансових ресурсів, більшість дослідників вважають, що за ознакою призначення їх необхідно розглядати з двох точок зору[36]:

спрямовані на просте відтворення (на заміну витрачених факторів виробництва);

спрямовані на розширене відтворення (інвестиційні)

Наступним принциповим питанням є виявлення форм міжсистемних зв'язків. Відповідно класифікацію таких форм можна представити таким чином[36]:

- 1) грошова форма розрахунків;
- 2) розрахунки за допомогою цінних паперів;
- 3) непряма форма залучення вартості;
- 4) реструктуризація підприємств як форма збільшення вартості.

Серед зовнішніх системоутворюючих чинників – вартісні відносини як атрибут вартісного утворення (тобто системи фінансових ресурсів). Вони відіграють значну роль, оскільки дозволяють залучати в систему вартість ззовні (гроші, цінні папери, заборгованість та ін.), і, відповідно, утворюють його фінансові ресурси. Тому тут необхідно досліджувати, в першу чергу, вартісне трактування фінансових ресурсів і, зокрема, їх базову класифікацію – за ступенем абсолютної ресурсності. Надходження до системи додаткової вартості (в тій або іншій прийнятній формі) дозволяє не лише залучити фінансові ресурси, а й пришвидшити їх оборотність, наростити їх акумуляцію та зростання в майбутньому[36].

Вартісні відносини, які є об'єктивно властивими системі, часто переслідують, на перший погляд, нелогічну мету (наприклад, затримання платежу контрагентові), але, в результаті, це призводить до зростання вартості всього підприємства. З іншого боку, пришвидшення оборотності засобів означає, що гроші притягують використання й активізацію інших знаків вартості – цінних паперів, дорогоцінних металів тощо, прискорюючи цим самим процеси оборотності всіх ресурсів підприємства. В таких випадках важливими є рух та акумуляція вартості, а не її матеріальна форма. Неліквідні ресурси є ресурсами, які мають вартісні характеристики низької якості. Для одних підприємств – це сумнівна заборгованість, а для інших – цінні папери, які неможливо реалізувати без значного дисконту. Трансформація неліквідних активів в іншу форму тягне за собою значні витрати та призупиняє темпи зростання підприємства[36]. Тому необхідно уникати залучення таких ресурсів, адже вони в результаті не нарощують вартості, а навіть приносять збиток для циркулюючої в системі вартості. Таким чином, підприємства намагаються залучати в оборот ресурси в зручній для нього формі, тобто ті, які найефективніше перетворюються.

Безумовно, особливості вартісних взаємовідносин, їх якісні показники здійснюють вплив на функціонування системи. Зокрема, якість

використовуваних ресурсів спочатку може вплинути на диспропорцію їх структури, а потім порушити рух вартості між контрагентами[36].

Низькоякісні ресурси можуть означати й можливі потенційні проблеми (у тому числі нестійкість і низьку ліквідність підприємства, порушення своєчасності розрахунків). У цьому випадку ми можемо казати про низьку якість ресурсів, що надійшли в систему. Тому не варто стверджувати, що навіть ефективно функціонуюче підприємство потребує додаткових ресурсів високої якості. Проте варто мати на увазі, що за рахунок використання різних форм вартісних взаємовідносин підприємство розширюється (нехай навіть не завжди за рахунок високоякісних, а всіх доступних для залучення ресурсів), прагне вижити в конкурентній боротьбі та розвиватися[36].

Оскільки вартість не лише входить у систему, але й виходить з неї, позбавляючи тим самим внутрішніх джерел функціонування та потенційних можливостей зростання, важливості набуває контрольна функція фінансів, що реалізується в процесі моніторингу системи за допомогою використання відповідних бюджетів. Такі бюджети повинні відображати не лише стан використання ресурсів підприємством, але й в міру можливості показувати нарощуваний підприємством вартісний потенціал як критерій раціональної фінансової політики. Слід зазначити, що оцінювання вартості підприємства є логічним завершенням вартісних взаємовідносин. Рух фінансових ресурсів через процеси формування та використання зумовлює виникнення вартісних потоків між елементами системи. У свою чергу, функціонування фінансових ресурсів підпорядковується системним принципам руху вартості, а кінцевою метою є зростання вартісних показників[36]. Отже, оцінювання вартості підприємства виступає завершальним етапом виміру ефективності його вартісних взаємовідносин. Таким чином, фінансові ресурси, якими володіє підприємство, зумовлюють у результаті й величину вартісного утворення даної системи (як результату ефективного управління наявними знаками вартості) – це своєрідне замикання логічних процесів формування та використання фінансових ресурсів. Саме концепція вартості бізнесу

розглядається як одна з найбільш ключових у рамках науки про управління, оскільки йдеться, перш за все, про оцінювання правильності будь-яких управлінських рішень з точки зору зростання вартості підприємства. Додамо також, що зазначене вище трактування фінансових ресурсів (у менеджменті фінансових ресурсів, що через методологію системного підходу реалізує концепцію адаптивного існування системи) служить перехідною ланкою до обґрунтованого й повноправного наукового використання вартісного підходу оцінювання бізнесу у сфері фінансових взаємовідносин. Як відомо, діяльність підприємства характеризується значною кількістю різних показників. Але для визначення стадії розвитку підприємства найзначущими є такі показники: обсяг реалізації в натуральному і грошовому вираженні, прибуток, величина витрат на стимулювання збуту й маркетингу, частка ринку та інші. Таким чином, відтворювальний процес фінансових ресурсів – це послідовність стадій (формування й використання) приросту вартості використовуваних ресурсів, який можна охарактеризувати циклічністю, метою якого є забезпечення стійкого фінансового зростання[36].

1.3. Стан, проблеми та перспективи розвитку промисловості в Україні

В Україні, як і в світі, відбуваються процеси деіндустріалізації. Однак, промисловість не втрачає своєї системної ролі, оскільки нарощує створення нових робочих місць і залишається двигуном економічного розвитку. Згідно зі Світовим індексом промислової конкурентоспроможності за 2016 рік [37], підготовленим компанією “Делойт” (“Deloitte Touche Tohmatsu Limited”) спільно з Радою конкурентоспроможності США, найбільш конкурентоспроможною країною у секторі промислового виробництва залишається Китай (як у 2010 так і в 2013-му роках). До десятки країн із найвищим рівнем конкурентоспроможності промисловості також входять США, Німеччина, Японія, Південна Корея, Великобританія, Тайвань, Мексика, Канада і

Сінгапур. Україна до цього рейтингу 40 держав не потрапила, тоді як Польща зайняла у ньому 15-ту позицію[45].

Європейські інституції визнають, що промисловість є основою забезпечення соціально-економічного розвитку, оскільки лише машинобудівна галузь працевлаштовує близько 11 млн. осіб і генерує близько 2 млрд. євро виручки щорічно [38]. Згідно зі стратегією розвитку конкурентоспроможності економіки ЄС на 2020 рік [39], її цільовими показниками є: 1) 20% ВВП виробничого сектору; 2) 3% ВВП витрат на науково-дослідницькі роботи; 3) валове накопичення основного капіталу, що становить 23% ВВП. Для досягнення таких цілей промисловість передових країн піддається цифровій революції (т.зв. “Industry 4.0”). Застосування цифрових технологій та аналізу даних у виробничих процесах є тим чинником, який підвищує ефективність та уможливорює використання інноваційних бізнес-моделей. Уряди США, Китаю, а також провідних держав-членів ЄС реалізують проактивний підхід, щоб підтримати та сприяти таким змінам, оскільки останні не лише вирішують питання зайнятості та економічного добробуту, а і створюють відповідне середовище для вирішення гострих соціальних проблем у сфері охорони здоров’я, захисту довкілля, мобільності факторів виробництва тощо.

Таблиця 1.2

Вплив ключових чинників на конкурентоспроможність промисловості країн (позиція у рейтингу*)[37,45]

Чинник	США	Німеччина	Японія	Південна Корея	Китай	Індія
1	2	3	4	5	6	7
Висококваліфіковані людські ресурси	89,5	97,4	88,7	64,9	55,5	51,5
Інноваційна політика та інфраструктура	98,7	93,9	87,8	65,4	47,1	32,8
Собівартість продукції	39,3	37,2	38,1	59,5	96,3	83,5
Енергетична політика	68,9	66,0	62,3	50,1	40,3	25,7

Продовження таблиці 1.1

1	2	3	4	5	6	7
Матеріально-технічна інфраструктура	90,8	100,0	89,9	69,2	55,7	10,0
Нормативно-правова система	88,3	89,3	78,9	57,2	24,7	18,8
* 100 – значення чинника, що найбільше впливає на конкурентоспроможність країни						

Натомість Україна – чи не єдина країна Європи, яка залишається без цифрової стратегії та її імплементації. Стратегія сталого розвитку “Україна-2020” [40] обмежується лише програмою електронного урядування. Питання побудови цифрової економіки, де ключовими засобами виробництва є цифрові дані та їх використання, довгий час залишалося поза обговоренням. Тільки наприкінці 2016 року відбулась презентація документу “Цифровий порядок денний України 2020” [41], який ліг в основу проекту Закону України “Про цифровий порядок денний України” [42]. Автори цього документу зазначають, що цифрова економіка – це “ключовий двигун конкуренто-спроможності, продуктивності, інновацій та економічного зростання України в глобальному “цифрово-економічному” середовищі”[45]

Загалом, можливість “діджиталізації” (проникнення цифрових технологій) промисловості спричинена чотирма технологічними обставинами, які кардинально змінили існуюче співвідношення цінностей на ринку [43]: 1) величезне збільшення обсягів даних і потужностей числових обчислень; 2) розробка системи інтелектуального опрацювання даних (“business intelligence”) і застосування інструментів штучного інтелекту; 3) поява нових форм взаємодії між людиною і машинами, зокрема таких, як сенсорні інтерфейси та системи доповненої реальності; 4) покращення передачі цифрових інструкцій через роботизацію та 3D-принтер. Такі технологічні інновації у реальному секторі економіки відкривають нові способи оптимізації бізнес-процесів, енерго- та ресурсоефективності, виробництва інноваційних продуктів. Окрім того, застосовуючи нові інструменти, промислові підприємства мають можливість краще розуміти своїх споживачів

та відповідати їхнім очікуванням, а відтак підвищувати рівень прибутковості. Це підтверджується також нещодавнім опитуванням McKinsey [44], згідно з яким, норма прибутку високо корелює з рівнем діджиталізації компаній. Вже тепер спостерігається значне відставання між тими, хто інкорпорує останні технологічні тренди у свою стратегію розвитку і тими, хто надалі йде традиційним шляхом ведення підприємницької діяльності. Близько третини прибутку підприємств знаходиться під ризиком втрати упродовж найближчих трьох років, якщо вони не будуть трансформувати бізнес відповідно до останніх цифрових тенденцій. Звідси, цінність діджиталізації для промисловості лежить у двох площинах: – зростання виручки через пропозицію тих рішень, які стали можливими завдяки використанню цифрових технологій; – чиста економія витрат завдяки ефективнішим процесам, які стали можливими унаслідок використання цифрових технологій. Практика засвідчує, що ефективність діджиталізації залежить передусім від таких ключових напрямків у цій сфері, як підхід до інвестування (відсотку від прибутку, що виділяється; поглинання спеціалізованих стартапів), масштаб інновацій (запуск нових видів продукції і нових бізнес-моделей), а також застосування передових технологій (використання інструментів штучного інтелекту, дизайн-мислення та масштабування всієї організаційної структури). Таким чином, діджиталізація, яка вже стала невідворотним світовим процесом, є ще одним вагомим чинником, що визначає конкурентну перевагу промислових підприємств у сучасних умовах. Вищезазначені тренди ще раз підтверджують, що задля того, аби бути конкурентними у глобальному контексті, необхідна швидка адаптація/структуризація внутрішніх економічних систем до зовнішніх умов і викликів часу, а також системна робота щодо захисту власних національних інтересів на глобальному ринку[45].

Основними галузями, які формують ВВП України, залишаються: промисловість, торгівля та сільське господарство. Крім того, за останні роки спостерігається зниження питомої ваги в структурі ВВП промисловості – з

27,6 % у 2010 році до 24,8 % у 2018 році, будівництва – з 3,7 % до 2,7 %, транспорту – з 12,7 % до 7,6 %. Натомість помітно нарощується питома вага сільського господарства – з 8,4 % у 2010 до 11,9 % у 2018.[52].

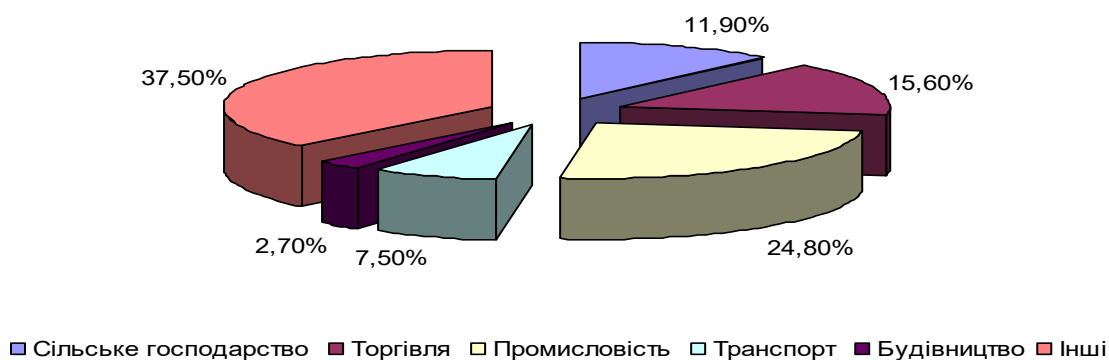

Рис.1.6 Структура валової доданої вартості за 2018р

Спад промислового виробництва в Україні тривав перші вісім років існування незалежної України, піком якого стала економічна криза 1997-1998 років. У 1999 р., відбулося поступове зростання промислового виробництва, що тривало до початку економічної кризи у 2008 року. Позитивна динаміка промислового виробництва, у 1999-2007 рр. наблизила українську промисловість майже до обсягів виробництва 1990 р., але, при цьому, це зростання було обумовлено, на жаль, лише сприятливою кон'юнктурою сировинних світових ринків, а не технологічною модернізацією та оновленням цього сектора економіки країни, що негативно позначилася на процесах її відтворення та розвитку[46]. В цей період відбувається процес примітивізації структурної конструкції промисловості, зниження її ефективності та конкурентоспроможності. За наступні 2 роки, що характеризувалися всесвітньою економічною кризою (2008 – 2010 роки) індекс промислової продукції (відношення поточного обсягу виробництва (в грошовому вираженні) до обсягу промислового виробництва в попередньому періоді, методологія розрахунку якого базується на використанні даних про

динаміку виробництва видів продукції за встановленим постійний набір товарів-представників – найважливіших видів промислової продукції (близько 1000 позицій) України становив 82,3 [47].

Таблиця 1.3

Зведена таблиця індексів промислового виробництва за 2013 -2018 роки (%) [48]

Місяць	2013р.	2014р.	2015р.	2016р.	2017р.	2018р.
1	2	3	4	5	6	7
січень	88,9	84,6	81,6	81,4	82,5	86,1
лютий	99,4	100,5	98,8	108,2	97,8	96,5
березень	111,0	108,0	109,8	106,8	108,9	107,6
квітень	98,5	98,9	97,9	96,6	93,1	95,0
травень	94,4	98,6	99,7	96,3	103,4	103,1
червень	101,6	98,5	101,7	97,9	100,1	100,2
липень	105,1	97,8	103,5	107,0	100,3	101,4
серпень	97,5	88,1	96,0	99,2	103,0	99,5
вересень	99,6	105,4	105,8	104,4	102,5	101,7
жовтень	107,4	107,3	107,0	105,7	106,9	110,0
листопад	97,4	98,0	98,4	100,8	100,3	97,9
грудень	100,1	98,3	101,2	101,9	101,0	98,3
За рік	99,0	82,8	98,4	103,1	97,1	95,3
* значення індексу надаються у відсотках відносно попереднього місяця						

За наступні 2 роки цей показник припинив падіння та стабілізувався на рівні 103,4 (2011р.) та 99,9 (2013 р.) і практично на цьому рівні тримався протягом останніх 5 років (82,8; 98,4; 103,1; 97,1 та 97,0 відповідно за 2014 – 2018 роки), що підтверджує тезу про поступове занедбання української промисловості [49].

Понад третину ВВП у 2017 р. створено в секторах економіки, що зростають із четвертого кварталу 2015 р. поспіль. Серед них: будівництво (+ 26,9 % у 2017 р.), інформатика та телекомунікації (+7,7 %), операції з нерухомими майном (+7,8 %) та транспорт (+4,3 %).

Зазначені сектори економіки найбільш чутливо реагують як на кризові, так і сприятливі умови розвитку. Тому їхнє трирічне зростання є надійним індикатором покращення економічного клімату в країні та збільшення

можливостей реалізації підприємницького потенціалу. Водночас за підсумками 2017 р. у низці базових галузей економіки було падіння темпів приросту валової доданої вартості.

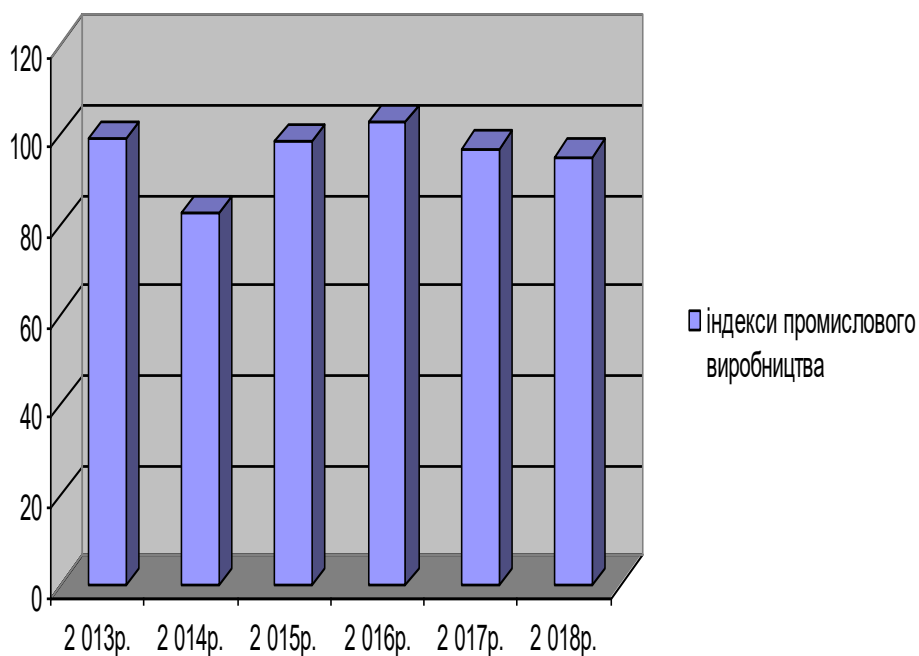

Рис.1.7. Динаміка індексу промислового виробництва, %

Це спостерігалось у сферах водопостачання, каналізації, поводження з відходами (-7,3 % у річному вимірі), постачання електроенергії, газу (-6,1 %), добувної промисловості (-5,9 %), сільського господарства (-2,5 %).

Така стагнація в інфраструктурних секторах газо-, електро- та водопостачання не тільки формує ризики для їхнього розвитку, але й негативно впливає на роботу національного господарсько-економічного механізму. Кардинальне підвищення тарифів дещо пом'якшило падіння виробництва в цих секторах, проте не забезпечило їхньої ефективності та зростання [50, с.195].

Частини окремих галузей промисловості в загальному промисловому виробництві у 2018 році наведено на рис.1.3

Рис.1.8. Структура реалізованої продукції у 2018р. [52]

Ключовою промислово-експортною галуззю є металургія (23,4 % від загального експорту в 2018 році). Крім того, це одна з небагатьох галузей, продукцію якої ми експортуємо більше, ніж завозимо в країну аналогічного імпорту.

За підсумками 2018 року Україна посіла 13 місце серед світових виробників сталі, зменшивши виробництво до 21,1 млн тонн (падіння на 1,1 % до попереднього року). У 2017 році було виготовлено 21,3 млн тонн сталі, що на 12 % менше, ніж у 2016 році.

Добувна, харчова промисловість, енергетика та металургія є ключовими галузями промисловості, загальний внесок яких до валової доданої вартості становить понад 70 %. Слід зазначити, що за останні роки структура промислового виробництва дуже змінилася, – це пояснюється загальним падінням, а не структурними змінами. Машинобудування й добувна промисловість зменшилися в загальній структурі на 13,9 % проти 2013 року, машинобудування – мінус 7 %, легка промисловість – мінус 2,3 % [52].

Аналіз обсягів внеску окремих галузей до експорту (за підсумками 2018 року) свідчить про те, що промислові галузі характеризуються доволі високою долею експорту: металургія (63,6 % випущеної продукції експортується), машинобудування (51,9 %), легка промисловість (46,3 %), деревообробна промисловість (35,8 %). Інші сектори експортують менше, ніж 30 % від свого випуску[52].

Завдяки послідовним реформаторським заходам, українська промисловість інтегрується до європейських вимог, модернізується та підвищується ефективність виробничих процесів, стимулюються інвестиційно-інноваційні зрушення в різних галузях, що дало змогу пришвидшити зростання в переробній промисловості, де приріст галузевого ВДВ у 2017 р. становив, порівняно з 2016 р., 5,1 %. Водночас втрата контролю над низкою підприємств вугільної галузі на окупованих територіях Донецької та Луганської областей та зумовлена цим тимчасова зупинка окремих ТЕС зумовили падіння ВДВ у добувній галузі на 5,9 %, у постачанні електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря – на 6,1 %. Поступове відновлення ділової та інвестиційної активності сприяло зростанню виробництва в галузях, орієнтованих на задоволення інвестиційного попиту та попиту на товари проміжного споживання. Ріст виробництва хімічних речовин і хімічної продукції склав 18,4 %, зокрема у галузі основної хімії – 26,3 %, що, серед іншого, пояснюється відновленням у 2017 р. роботи чотирьох провідних виробників галузі. Позитивна динаміка в машинобудуванні (+7,9 %) забезпечувалася насамперед відновленням виробництва в транспортному машинобудуванні, яке зросло на 15,5 % за рахунок нарощування виробництва локомотивів, рухомого складу й автотранспортних засобів. Інвестиційний попит сприяв суттєвому нарощуванню виробництва машин і устаткування на 6,6 %. Виробництво комп'ютерів, електронної та оптичної продукції зросло на 9,2 %. Виробництво гумових і пластмасових виробів та іншої неметалевої мінеральної продукції виросло на 8,2 %, де найбільші темпи зафіксовано у

виробництві пластмас (13,6 %) та будівельної продукції (6,4 %) на тлі зростання будівництва на 26,3 %. За підсумками 2017 р. зростання в металургії склало 0,2 %. Нарощування виробництва в галузі стримувалося негативними тенденціями в металургійному виробництві, де зафіксовано падіння на 3,5 %. Це стало наслідком недостатніх обсягів забезпечення підприємств сировиною та вагонами для перевезення продукції, втратою контролю над низкою підприємств, а також посиленням протекціонізму на зовнішніх ринках на фоні збереження надлишкових потужностей у світі. Падіння в металургійному виробництві компенсували високі темпи зростання виробництва готових металевих виробів (+12,1 %) переважно за рахунок нарощування випуску трубної продукції[50,с.204].

Зазначається, що у грудні 2018 року промислове виробництво скоротилось на 3,5% порівняно з груднем 2017 року.

Найбільше зростання промисловості відбулось у сфері виробництва енергії — за рік воно зросло на 9,4%. Водночас, у Держстаті повідомили про зменшення обсягів виробництва товарів проміжного споживання (на 8,6%) інвестиційних товарів (на 9,8%), товарів короткострокового використання (на 5,1%) та товарів тривалого використання (на 4,6%)[51].

Аналіз структури валової доданої вартості виробленої продукції дозволяє визначити економіко-формуючі галузі вітчизняної економіки. Попереднім етапом було визначено загальне падіння економіки в кількісних показниках виробленої продукції, у зв'язку з чим також виокремлюються зміни в загальній структурі формування доходу ВВП.

Таким чином, стан промисловості України можна охарактеризувати як такий, де виробництво третього та четвертого технологічних укладів промисловості, основу яких складають металургійна, хімічна та окремі галузі машинобудування, а також паливно-енергетичний комплекс, є домінуючими. В той же високотехнологічні галузі п'ятого та шостого технологічних укладів, що базуються на розвитку електронної промисловості, обчислювальної, волоконно-оптичної техніки, програмного забезпечення,

телекомунікації та інформаційних послуг, біотехнології, тощо складають незначну частку промислового виробництва країни, хоча саме галузі промисловості цих укладів мають найбільшу частку доданої вартості та рентабельності продукції (послуг / робіт). Сировинний ухил виробничої структури промисловості України, розрахований переважно на потреби експорту, робить промисловість і економіку в цілому надзвичайно залежними від кон'юнктури зовнішнього ринку, стримує розвиток внутрішнього ринку і звужує національні можливості щодо розвитку економіки та призводить до виснажливого та нераціонального використання природних ресурсів, прогресу процесів забруднення і деградації довкілля. При цьому промислова продукція, що постачається з України на експорт являє собою переважно сировинну продукцією з низькою долею доданої вартості і при цьому впала рентабельність її основних валютних донорів – чорної металургії та хімічної та нафтохімічної промисловості, а частка сільськогосподарської продукції (зерна) в українському експорті за цей період зросла майже в 4 рази[47].

Нинішнє зменшення експорту промисловості підтверджує загальну тенденцію щодо загального падіння експорту протягом останніх років.

Важливими і такими, що потребують негайного вирішення, є такі проблеми вітчизняної промисловості:

- моральне й фізичне зношення основних фондів;
- порушення поставок сировини між підприємствами групи, які перебувають на неконтрольованій території Донецької та Луганської областей, що може призвести до додаткового збільшення збитків усієї групи;
- висока залежність від кон'юнктури на світових ринках і надмірний вплив зовнішнього попиту, нерозвиненість внутрішнього попиту;
- висока енергоємність виробництва;
- обмеженість власних енергетичних ресурсів;
- виробництво продукції з низькою додатковою вартістю;
- відсутність ефективної системи збагачення низькоякісної вітчизняної сировини.

Висновки до розділу 1

1. Проаналізовано сутність економічна категорія «фінансові ресурси» та еволюція її розвитку.

Розгляд визначень «фінансових ресурсів» дозволив сформулювати такі висновки:

- по перше, що більшість визначень фінансових ресурсів, як грошових фондів вказують на місце їх створення і належність до суб'єктів фінансових відносин, але не вказується джерела створення та призначення;

- по друге, капітал є реальним об'єктом, на який можна постійно впливати з метою отримання нових доходів підприємства та використання нею своїх зобов'язань. Тобто, капітал - це об'єктивний фактор виробництва, частина фінансових ресурсів, які використовуються підприємством у своїй діяльності. Отже, капітал є перетвореною формою фінансових ресурсів. І тому ототожнювати поняття "фінансові ресурси" і "капітал" не можливо.

Виходячи з цього можна сформулювати наступне визначення «фінансових ресурсів» - це частина коштів промислового підприємства у фондовій і не фондовій формі, що формується у результаті розподілу виробленого продукту, залучається до діяльності промислового підприємства з різних джерел і спрямовується на забезпечення розширеного відтворення виробництва, утримання і розвиток об'єктів його невиробничої сфери, на споживання, а також може бути спрямована на створення його резервів.

Наведено класифікацію фінансових ресурсів.

2. Сформовано методичні аспекти механізму забезпечення фінансовими ресурсами промислового підприємства.

На формування й використання фінансових ресурсів підприємств впливають різноманітні чинники, які поділяються на:

- внутрішні: пов'язані безпосередньо з діяльністю окремого підприємства (рівень досконалості фінансової структури підприємства; забезпечення зв'язку збутової стратегії з виробничою; якість організації

управління фінансовими ресурсами; вибір сегментів ринку згідно з виробничими можливостями; якість фінансового, управлінського та податкового обліку; здійснення цінової політики, виходячи із затрат на виробництво, пошук шляхів їх зниження; налагодження роботи з посередницькими організаціями; загальна оцінка ефективності функціонування виробництва та узгодження її із фінансовим планом підприємства);

- зовнішні: не пов'язані безпосередньо з діяльністю підприємства, але впливають на неї (інфляція; зростання цін на ресурси; зміна політичного курсу влади; нововведення в правове поле; рівень розвитку фінансового ринку; стан економіки в цілому).

Управління фінансовими ресурсами підприємств є одним з ключових чинників організації виробничо-господарської діяльності підприємства, одним з найважливіших факторів забезпечення ефективної фінансово-господарської діяльності підприємства в сучасних умовах, діяльність, що спрямована на оптимізацію фінансового механізму підприємства, координування фінансових операцій, забезпечення їх впорядкування та точного «балансування»[

Розглянуто систему управління фінансовими ресурсами.

Раціональне управління фінансовими ресурсами підприємств складається з таких етапів:

1) пошук та формулювання проблеми (та/або задачі) управління фінансовими ресурсами підприємств, що повинна бути розв'язана з урахуванням попереднього досвіду та наявних даних; Формування проблеми в сфері управління фінансовими ресурсами підприємства Пошук рішення Встановлення критеріїв ефективності Збір даних або їх прогнозування Прийняття управлінського рішення Реалізація прийнятого рішення Оцінка результату реалізації рішення

2) прийняття рішення управлінським персоналом компанії з приводу розподілу фінансових ресурсів та його реалізація;

3) аналіз фінансово-економічних наслідків прийнятого рішення, а також оцінка можливих способів його модифікації чи зміни, врахування його результатів у майбутньому.

Система управління формуванням фінансових ресурсів є складовою фінансового механізму підприємства. Сукупність фінансових стимулів, важелів, інструментів, форм і способів регулювання економічних процесів і відносин створює механізм формування фінансових ресурсів суб'єкта господарювання.

3. Проаналізовано стан, проблеми та перспективи розвитку промисловості в Україні

В Україні, як і в світі, відбуваються процеси деіндустріалізації. Однак, промисловість не втрачає своєї системної ролі, оскільки нарощує створення нових робочих місць і залишається двигуном економічного розвитку. Згідно зі Світовим індексом промислової конкурентоспроможності за 2016 рік, підготовленим компанією “Делойт” (“Deloitte Touche Tohmatsu Limited”) спільно з Радою конкурентоспроможності США, найбільш конкурентоспроможною країною у секторі промислового виробництва залишається Китай (як у 2010 так і в 2013-му роках). До десятки країн із найвищим рівнем конкурентоспроможності промисловості також входять США, Німеччина, Японія, Південна Корея, Великобританія, Тайвань, Мексика, Канада і Сінгапур. Україна до цього рейтингу 40 держав не потрапила, тоді як Польща зайняла у ньому 15-ту позицію.

Основними галузями, які формують ВВП України, залишаються: промисловість, торгівля та сільське господарство. Крім того, за останні роки спостерігається зниження питомої ваги в структурі ВВП промисловості – з 27,6 % у 2010 році до 24,8 % у 2018 році, будівництва – з 3,7 % до 2,7 %, транспорту – з 12,7 % до 7,6 %. Натомість помітно нарощується питома вага сільського господарства – з 8,4 % у 2010 до 11,9 % у 2018.

Спад промислового виробництва в Україні тривав перші вісім років існування незалежної України, піком якого стала економічна криза 1997-1998

років. У 1999 р., відбулося поступове зростання промислового виробництва, що тривало до початку економічної кризи у 2008 року. Позитивна динаміка промислового виробництва, у 1999-2007 рр. наблизила українську промисловість майже до обсягів виробництва 1990 р., але, при цьому, це зростання було обумовлено, на жаль, лише сприятливою кон'юнктурою сировинних світових ринків, а не технологічною модернізацією та оновленням цього сектора економіки країни, що негативно позначилася на процесах її відтворення та розвитку. В цей період відбувається процес примітивізації структурної конструкції промисловості, зниження її ефективності та конкурентоспроможності. За наступні 2 роки, що характеризувалися всесвітньою економічною кризою (2008 – 2010 роки) індекс промислової продукції (відношення поточного обсягу виробництва (в грошовому вираженні) до обсягу промислового виробництва в попередньому періоді, методологія розрахунку якого базується на використанні даних про динаміку виробництва видів продукції за встановленим постійний набір товарів-представників – найважливіших видів промислової продукції (близько 1000 позицій) України становив 82,3.

Аналіз обсягів внеску окремих галузей до експорту (за підсумками 2018 року) свідчить про те, що промислові галузі характеризуються доволі високою долею експорту: металургія (63,6 % випущеної продукції експортується), машинобудування (51,9 %), легка промисловість (46,3 %), деревообробна промисловість (35,8 %). Інші сектори експортують менше, ніж 30 % від свого випуску

РОЗДІЛ 2.

ДОСЛІДЖЕННЯ СТАНУ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВИМИ РЕСУРСАМИ ПАТ «МОТОР СІЧ»

2.1. Організаційно – економічна характеристика ПАТ «Мотор Січ»

Історія ПАТ «Мотор Січ» почалася у 1907 році. До грудня 1915 року завод випускав сільськогосподарські механізми та інструменти, виконував різні види механічної обробки, відливав вироби з чавуну та міді.

У грудні 1915 року акціонерне товариство «Дюфлон, Константинович та К^о» («ДЕКА») викупило завод та змінило профіль його виробничої діяльності. Завод почав освоєння виробництва авіаційних двигунів, та у листопаді 1916 року було виготовлено перший 6-циліндровий мотор водяного охолодження «ДЕКА М-100».

Історія підприємства — це поетапне створення та освоєння у серійному виробництві нових двигунів, кожен з яких став значною віхою у розвитку вітчизняного будівництва авіадвигунів.

Це газотурбінні двигуни АИ-20, АИ-24, АИ-25, АИ-25ТЛ, АИ-9, ТВЗ-117, Д-36, Д-136, Д-18Т, ТВЗ-117ВМА-СБМ1, АИ9-3Б, Д-36 сер. 4А, Д-436Т1/ТП, ВК-2500 для літаків Іл-18, Іл-38, Бе-12, Ан-8, Ан-10, Ан-12, Ан-32, Ан-24, Ан-26, Ан-30, Як-40, L-39, К-8J, Як-42, Ан-72, Ан-74, Ан-124 «Руслан», Ан-225 «Мрія», Ан-140, Ан-74ТК-300, Ту-334, Бе-200, та вертольотів Ка-27, Ка-28, Ка-29, Ка-31, Ка-32, Ка-50, Ка-50-2, Ка-52, Мі-8МТ, Мі-14, Мі-17, Мі-171, Мі-172, Мі-24, Мі-25, Мі-26, Мі-28, Мі-35.

У 1995 р. підприємство перетворено у відкрите акціонерне товариство «МОТОР СІЧ».

У цей час на підприємстві розпочато серійне виробництво авіаційних двигунів АИ-222-25, Д-436-148, АИ-450-МС, ТВЗ-117ВМА-СБМ1В для літаків Як-130, Ан-148, Ан-158, вертольотів Мі-24, Мі-25, Мі-17, Мі-171 та ведеться інтенсивна підготовка до серійного виробництва Д-27, АИ-222-25Ф,

АИ-25ТЛШ, АИ-450М, МС-500 для літаків Ан-70, L-15, L-39 та вертольотів Мі-2М, Мі-2МСБ, МСБ-2 та ін.

Підприємство випускає надійні авіаційні двигуни та газотурбінні установки, які є конкурентними на світовому ринку. Продукція підприємства експлуатується на літаках та вертольотах різного призначення більш ніж у 120 країнах світу. Розробка та впровадження у виробництво сучасних технологій, що спираються на найновіші досягнення науки та техніки, професійний, висококваліфікований та згуртований колектив, унікальна виробнича база, ресурси, ефективна управлінська стратегія – все це є плацдармом для успіху та постійного розвитку.

Товариство засноване Фондом державного майна України шляхом перетворення суб'єкта підприємницької діяльності – державного підприємства «Мотор Січ» згідно з розпорядженням Кабінету Міністрів України від 31 березня 1994р. № 216-р та наказом Фонду державного майна України від 4 травня 1994р. № 28-АТ і діє відповідно до законодавства України.

Товариство самостійно планує свою діяльність; визначає стратегію та основні напрямки свого розвитку у відповідності з галузевими науково-технічними прогнозами та пріоритетами, кон'юнктурою ринку продукції, товарів, робіт, послуг та економічною ситуацією; розпоряджається виготовленою продукцією, одержаним прибутком, який залишився в його розпорядженні після сплати податків та інших обов'язкових платежів.

Акціонерами Товариства є юридичні і фізичні особи України та інших країн, які набули прав власності на акції Товариства у процесі приватизації та на вторинному ринку цінних паперів.

Статутний капітал Товариства, сформований за рахунок майна Товариства згідно з чинним законодавством, складає 280 528 650 (двісті вісімдесят мільйонів п'ятсот двадцять вісім тисяч шістсот п'ятдесят) гривень та розподілений на 2 077 990 (два мільйони сімдесят сім тисяч дев'ятсот

дев'яносто) простих іменних акцій номінальною вартістю 135 (сто тридцять п'ять) гривень кожна.

Товариство формує резервний капітал у розмірі 25% статутного капіталу. Резервний капітал формується шляхом щорічних відрахувань від чистого прибутку Товариства або за рахунок нерозподіленого прибутку. До досягнення встановленого розміру резервного капіталу розмір щорічних відрахувань не може становити менше ніж 5% від суми чистого прибутку за рік.

Органами Товариства є:

- а) загальні збори – вищий орган Товариства;
- б) наглядова рада – контролюючий та регулюючий орган Товариства;
- в) рада директорів – виконавчий орган Товариства;
- г) ревізійна комісія – контрольний орган Товариства.

Аналіз табл.2.1 дозволяє зробити наступні висновки:

- чистий дохід від реалізації продукції за 2017р. зріс на 4604222,00 тис. грн., темп росту склав 143,66%, за 2018р. зменшився на 2910742,00 тис.грн., темп росту склав 80,79%;

- чисельність ППП штатних працівників зменшилась на 1092,00 осіб, а за 2018р. ще на 3224,00 осіб;

-чистий дохід від реалізації продукції на одного працівника за 2017р. збільшився на 198,00 тис. грн/особу за рахунок збільшення чистого доходу на 4604222,00 тис. грн. і зменшення чисельності на 1092,00 осіб, у той же час у 2018р. чистий дохід від реалізації продукції на одного працівника зменшився на 44,60 тис. грн., хоча в 2018р. і спостерігається зменшення чисельності на 3224,00 осіб у той же час чистий дохід від реалізації продукції зменшився на 2910742,00 тис.грн і темп його зменшення значно опережає темпи зменшення чисельності;

- фонд оплати праці збільшується у 2017р. на 516288,00 тис.грн., а за 2018р. на 420040,00 тис. грн.;

Таблиця 2.1

Аналіз основних фінансово-економічних показників діяльності ПАТ «Мотор Січ» за 2016-2018рр.

Показники	Од. ви	2016 рік	2017рік	2018 рік	Відхилення 2017р. до 2016р.	Темп росту 2017р. до 2016р.	Відхилення 2018р. до 2017р.	Темп росту 2018р. до 2017р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Чистий дохід від реалізації продукції	тис.грн.	10546207,00	15150429,00	12239687,00	4604222,00	143,66	-2910742,00	80,79
Чисельність штатних працівників	чол.	26537,00	25445,00	22221,00	-1092,00	95,88	-3224,00	87,33
Чистий дохід від реалізації продукції на одного працівника	тис.грн./особу	397,42	595,42	550,82	198,00	149,82	-44,60	92,51
Фонд оплати праці	тис. грн.	1835971,00	2352259,00	2772299,00	516288,00	128,12	420040,00	117,86
Середньомісячна заробітна плата на одну особу	грн/особу	5765,44	7703,74	10396,69	1938,29	133,62	2692,96	134,96
Собівартість реалізованої продукції	тис. грн.	4217243,00	6687998,00	7291413,00	2470755,00	158,59	603415,00	109,02
Валовий прибуток	тис.грн.	6328964,00	8462431,00	4948274,00	2133467,00	133,71	-3514157,00	58,47
Адміністративні витрати	тис.грн.	1041515,00	1246056,00	1482211,00	204541,00	119,64	236155,00	118,95
Витрати на збут	тис.грн.	779587,00	896893,00	768210,00	117306,00	115,05	-128683,00	85,65
Фінансовий результат від операційної діяльності	тис.грн.	3471445,00	5586913,00	1734145,00	2115468,00	160,94	-3852768,00	31,04
Рентабельність реалізованої продукції за прибутком від операційної діяльності	%	32,92	36,88	14,17	3,96	112,03	-22,71	38,42

Продовження таблиці 2.1

1	2	3	4	5	6	7	8	9
Рентабельність капіталу (виробництва)	%	8,59	24,71	4,26	16,12	287,76	-20,45	17,26

- середньомісячна заробітна плата на одну особу за 2017р. збільшиться 1938,29 . грн., а за 2018р. на 2692,96 грн;
- собівартість реалізованої продукції за 2017р. збільшилась на 2470755,00 тис. грн. і за 2018р. 603415,00 тис.грн., такий ріс пов'язаний і з ростом фонду оплати праці у 2017р. на 516288,00 тис.грн., а за 2018р. на 420040,00 тис. грн.;
- валовий прибуток зріс за 2017р. на 2133467,00 тис. грн., а за 2018р. зменшився на 3514157,00 тис.грн.;
- адміністративні витрати зросли за 2017р. на 204541,00 тис. грн., а за 2018р. на 236155,00 тис.грн.;
- витрати на збут зросли за 2017р. на 117306,00 тис.грн., а за 2018 р. зменшилися 128683,00 тис.грн.;

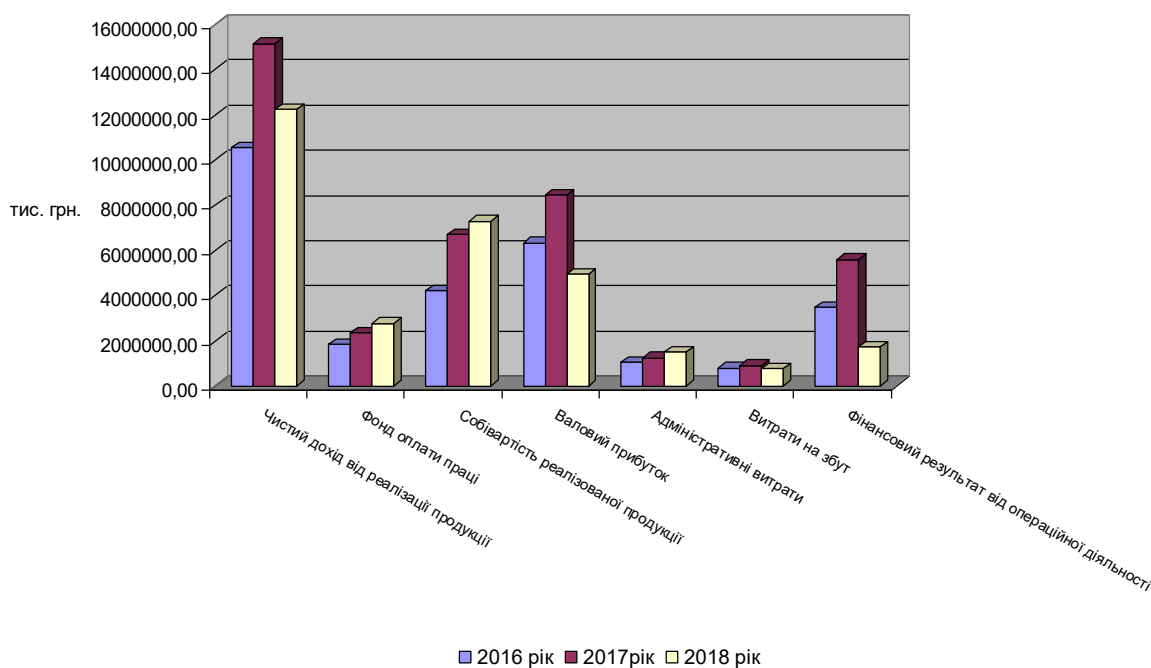

Рис.2.1. Динаміка основних фінансово-економічних показників діяльності ПАТ «Мотор Січ» за 2016-2018рр.

- фінансовий результат від операційної діяльності темп росту склав за 2017р. 160,94%, за 2018р. 31,04%;

-рентабельність реалізованої продукції за прибутком від операційної діяльності темп росту склав за 2017р. 112,03%, за 2018р. 38,42%;

- рентабельність капіталу (виробництва) темп росту склав за 2017р. 287,76%, за 2018р. 17,26%.

2.2. Аналіз динаміки і структури майна ПАТ «Мотор Січ» і джерел його фінансування

Баланс в системі інформаційної бази фінансового аналізу посідає центральне місце, є найважливішим джерелом даних про фінансовий стан підприємства на визначену дату. При аналізі балансу широко застосовуються показники капіталу. Щодо бухгалтерського балансу виділяють наступні основні концепції капіталу: 1) фінансової природи капіталу, яка базується на абстрагуванні від предметно-речової структури активу балансу, - домінанта пасиву. 2) предметно-речової природи капіталу, який визначається як сукупність певних матеріальних і нематеріальних цінностей, - домінанта активу.

Загальний капітал - це підсумок балансу, який, з одного боку, показує загальну суму засобів, що її має у своєму розпорядженні підприємство (актив), а з іншого - суму джерел утворення цих засобів (пасив). Цей показник капіталу найближче стоїть до теоретичного аспекту сутності капіталу (вартість, що приносить додану вартість, оскільки від самого початку використання засобів передбачає отримання додаткової вартості (прибутку). Отже, загальний капітал - це засоби, вкладені в суб'єкт господарювання для здійснення господарської діяльності з метою отримання прибутку. Актив балансу відображає характер (напрямок) використання капіталу, тому він підрозділяється на основний та оборотний

До основного капіталу належать статті розділу I активу балансу. Його сума дорівнює підсумку за цим розділом. Основний капітал є немобільним, на тривалий час виведеним із обороту. В суму загального капіталу він

включається за залишковою вартістю. Оборотний капітал - це мобільний капітал, який постійно знаходиться в обороті. Чим вища його оборотність, тим більше він приносить прибутку. До оборотного капіталу відносять статті розділу II активу балансу.

Власний капітал включає статті розділу I пасиву балансу його величина дорівнює підсумку за цим розділом. У зв'язку з тим, що у розділі II пасиву балансу «Забезпечення наступних витрат і платежів» мають відображення нараховані у звітному періоді майбутні витрати і платежі та кошти цільового фінансування, та ця частина зобов'язань практично постійна, то для цілей аналізу її відносять до величини власного капіталу.

Деталізована оцінка фінансового стану підприємства починається з аналізу балансу, що дає можливість оцінити наявність, розміщення й джерела формування активів. Безпосередньо з балансу можна одержати ряд найважливіших характеристик фінансового стану підприємства. До них належать:

- загальна вартість майна підприємства;
- вартість іммобілізованих активів, тобто основних коштів й інших необоротних активів;
- вартість оборотних (мобільних) коштів;
- вартість матеріальних оборотних коштів;
- величина дебіторської заборгованості в широкому змісті слова (включаючи аванси, видані постачальникам і підрядникам);
- сума коштів у широкому змісті слова (включаючи цінні папери й короткострокові фінансові вкладення); - сума власного капіталу;
- величина позикового капіталу; - величина довгострокових кредитів і позик, призначених, як правило, для формування основних коштів й інших необоротних активів;
- величина короткострокових кредитів і позик, призначених, як правило, для формування оборотних активів;
- величина кредиторської заборгованості.

Продовження таблиці 2.1

1	2	3	4	5	6	7	8	9
Відстрочені аквізиційні витрати	1060	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	-
Залишок коштів у централізованих страхових резервних фондах	1065	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	-
Інші необоротні активи	1090	92439,00	0,45	205369,00	0,82	112930,00	0,37	222,17
Усього за розділом I	1095	5944788,00	28,82	6830689,00	27,19	885901,00	-1,63	114,90
II. Оборотні активи								
Запаси	1100	10500001,00	50,90	13192781,00	52,51	2692780,00	1,61	125,65
Виробничі запаси	1101	3365997,00	16,32	3816055,00	15,19	450058,00	-1,13	113,37
Незавершене виробництво	1102	6563541,00	31,82	8401944,00	33,44	1838403,00	1,62	128,01
Готова продукція	1103	552776,00	2,68	958682,00	3,82	405906,00	1,14	173,43
Товари	1104	17687,00	0,09	16100,00	0,06	-1587,00	-0,02	91,03
Поточні біологічні активи	1110	138,00	0,00	165,00	0,00	27,00	0,00	119,57
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуг	1125	915209,00	4,44	1125428,00	4,48	210219,00	0,04	122,97
Дебіторська заборгованість за розрахунками: за виданими авансами	1130	871230,00	4,22	581123,00	2,31	-290107,00	-1,91	66,70
з бюджетом	1135	281971,00	1,37	49041,00	0,20	-232930,00	-1,17	17,39
у тому числі з податку на прибуток	1136	3370,00	0,02	47,00	0,00	-3323,00	-0,02	1,39
з нарахованих доходів	1140	383,00	0,00	375,00	0,00	-8,00	0,00	97,91
із внутрішніх розрахунків	1145	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	-
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	154770,00	0,75	322801,00	1,28	168031,00	0,53	208,57
Поточні фінансові інвестиції	1160	635516,00	3,08	559935,00	2,23	-75581,00	-0,85	88,11
Гроші та їх еквіваленти	1165	1273420,00	6,17	2352855,00	9,36	1079435,00	3,19	184,77
Готівка	1166	804,00	0,00	1672,00	0,01	868,00	0,00	207,96
Рахунки в банках	1167	1149135,00	5,57	2349829,00	9,35	1200694,00	3,78	204,49
Витрати майбутніх періодів	1170	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	-
Інші оборотні активи	1190	40183,00	0,19	110351,00	0,44	70168,00	0,24	274,62
Усього за розділом II	1195	14672821,00	71,13	18294855,00	72,81	3622034,00	1,69	124,69

Продовження таблиці 2.1

1	2	3	4	5	6	7	8	9
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200	11539,00	0,06	110,00	0,001	-11429,00	-0,059	0,95
Баланс	1300	20629148,00	100,00	25125654,00	100,00	4496506,00	0,00	121,80
Пасив		0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	-
I. Власний капітал								
Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	280529,00	1,36	280529,00	1,12	0,00	-0,24	100,00
Капітал у дооцінках	1405	7112,00	0,03	122128,00	0,49	115016,00	0,45	1717,21
Додатковий капітал	1410	451774,00	2,19	491729,00	1,96	39955,00	-0,23	108,84
Емісійний дохід	1411	416087,00	2,02	417258,00	1,66	1171,00	-0,36	100,28
Накопичені курсові різниці	1412	35562,00	0,17	74358,00	0,30	38796,00	0,12	209,09
Резервний капітал	1415	71184,00	0,35	71251,00	0,28	67,00	-0,06	100,09
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	13397346,00	64,94	15369225,00	61,17	1971879,00	-3,77	114,72
Неоплачений капітал	1425	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	-
Вилучений капітал	1430	-177,00	0,00	-2852,00	-0,01	-2675,00	-0,01	1611,30
Інші резерви	1435	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	-
Неконтрольована частка	1490	85587,00	0,41	79694,00	0,32	-5893,00	-0,10	93,11
Усього за розділом I	1495	14122181,00	68,46	16252316,00	64,68	2130135,00	-3,77	115,08
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення								
Відстрочені податкові зобов'язання	1500	5446,00	0,03	18476,00	0,07	13030,00	0,05	339,26
Пенсійні зобов'язання	1505	62118,00	0,30	76913,00	0,31	14795,00	0,00	123,82
Довгострокові кредити банків	1510	17878,00	0,09	359177,00	1,43	341299,00	1,34	2009,04
Інші довгострокові зобов'язання	1515	29097,00	0,14	1734821,00	6,90	1705724,00	6,76	5962,20
Довгострокові забезпечення	1520	72352,00	0,35	71923,00	0,29	-429,00	-0,06	99,41

Продовження таблиці 2.1

1	2	3	4	5	6	7	8	9
Довгострокові забезпечення витрат персоналу	1521	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	-
Цільове фінансування	1525	1056084,00	5,12	914902,00	3,64	-141182,00	-1,48	86,63
Усього за розділом II	1595	1242975,00	6,03	3176212,00	12,64	1933237,00	6,62	255,53
III. Поточні зобов'язання і забезпечення		0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	-
Короткострокові кредити банків	1600	601461,00	2,92	874166,00	3,48	272705,00	0,56	145,34
Векселі видані	1605	103,00	0,001	103,00	0,001	0,00	0,00	100,00
Поточна кредиторська заборгованість:								
за довгостроковими зобов'язаннями	1610	40329,00	0,20	19323,00	0,08	-21006,00	-0,12	47,91
за товари, роботи, послуги	1615	566308,00	2,75	632068,00	2,52	65760,00	-0,23	111,61
за розрахунками з бюджетом	1620	1299669,00	6,30	186335,00	0,74	- 1113334,00	-5,56	14,34
за у тому числі з податку на прибуток	1621	1277816,00	6,19	158878,00	0,63	- 1118938,00	-5,56	12,43
за розрахунками зі страхування	1625	34440,00	0,17	33017,00	0,13	-1423,00	-0,04	95,87
за розрахунками з оплати праці	1630	89337,00	0,43	93344,00	0,37	4007,00	-0,06	104,49
за одержаними авансами	1635	2518833,00	12,21	2752056,00	10,95	233223,00	-1,26	109,26
за розрахунками з учасниками	1640	19968,00	0,10	55356,00	0,22	35388,00	0,12	277,22
із внутрішніх розрахунків	1645	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	-
за страховою діяльністю	1650	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	-
Поточні забезпечення	1660	60369,00	0,29	59284,00	0,24	-1085,00	-0,06	98,20
Доходи майбутніх періодів	1665	1168,00	0,01	971486,00	3,87	970318,00	3,86	83175,17
Інші поточні зобов'язання	1690	32007,00	0,16	20588,00	0,08	-11419,00	-0,07	64,32
Усього за розділом III	1695	5263992,00	25,52	5697126,00	22,67	433134,00	-2,84	108,23

Продовження таблиці 2.1

1	2	3	4	5	6	7	8	9
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	1700	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	-
V. Чиста вартість активів недержавного пенсійного фонду	1800	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	-
Баланс	1900	20629148,00	100,00	25125654,00	100,00	4496506,00	0,00	121,80

Горизонтальний, або динамічний, аналіз цих показників дозволяє встановити їхні абсолютні збільшення й темпи росту, що важливо для характеристики фінансового стану підприємства. Не менше значення для оцінки фінансового стану має й вертикальний, структурний, аналіз активу й пасиву балансу, що дає найбільш загальне подання про якісні зміни в структурі коштів й їхніх джерел, а також про динамік цих змін.

На 31.12.2016р. валюта балансу збільшилась на 4496506,00 тис. грн., темп росту склав 121,80%.

Сума необоротних активів збільшалась на 885901,00 тис. грн., темп росту склав 114,90%. Питома вага необоротних активів на 01.01.2016р. складала 28,82%, а на 31.12.2016р. 27,19%, питома вага в складі актива зменшилась на 1,63 пункта.

В складі необоротних активів найбільшу питому вагу складають основні засоби на 01.01.2016р. -27,79%, на 31.12. 2016р. -25,65%. Темп росту основних засобів на 31.12.2016р. склав 112,39%.

Оборотні активи на 31.12.2016р. збільшилися 3622034,00 тис. грн., темп росту склав 124,69%.В складі оборотних активів відбувалися наступні зміни:

-запаси на 31.12.2016р. збільшилися 2692780,00 тис.грн., темп росту 125,65%;

-дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуг на 31.12.2016р. збільшилась на 210219,00 тис. грн.;

- дебіторська заборгованість за розрахунками:

за виданими авансами на 31.12.2016р. зменшилися на 290107,00 тис. грн.;

з бюджетом на 31.12.2016р. зменшилися на 232930,00 тис.грн.;

з нарахованих доходів на 31.12.2016р. зменшилися на 8,00 тис.грн.;

- інша поточна дебіторська заборгованість на 31.12.2016р. збільшилися на 168031,00 тис.грн.;

- поточні фінансові інвестиції на 31.12.2016р. зменшилися на 75581,00 тис.грн.;

- гроші та їх еквіваленти на 31.12.2016р. збільшилися на 1079435,00 тис. грн.;

- інші оборотні активи на 31.12.2016р. збільшилися на 70168,00 тис.грн.

Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття на 31.12.2016р. зменшилися на 11429,00 тис.грн., питома вага в структурі балансу на 31.12.2016р. зменшилася на 0,059 пунктів.

В структурі пасива власний капітал складає 68,46% на 01.01.2016р., а на 31.12.2016р. 64,68%, темп росту власного капіталу 115,08%.

В структурі власного капіталу з окремими статтями на 31.12.2016р. відбулися наступні зміни:

- зареєстрований (пайовий) капітал на 31.12.2016р. склав 280529,00 тис. грн. і залишився без змін відносно 01.01.2016р. , в структурі відносно валюти балансу показник змінився на 0,24 пункта у сторону зменшення;

- капітал у дооцінках на 31.12.2016р. збільшився на 115016,00 тис. грн.;

- додатковий капітал на 31.12.2016р. збільшився на 39955,00 тис.грн.;

- емісійний дохід на 31.12.2016р. збільшився на 1171,00 тис.грн.;

- накопичені курсові різниці на 31.12.2016р. збільшився на 38796,00 тис. грн.;

- резервний капітал на 31.12.2016р. збільшився на 67,00 тис.грн.;

- нерозподілений прибуток (непокритий збиток) на 31.12.2016р. збільшився на 1971879,00 тис.грн.;

- вилучений капітал на 31.12.2016р. зменшився на 2675,00 тис.грн.;

- неконтрольована частка на 31.12.2016р. зменшився на 5893,00 тис.грн.

Довгострокові зобов'язання і забезпечення на 31.12.2016р. зменшився на 141182,00 тис. грн., частка даної статті на 31.12.2016р. в валюті балансу зменшилась на 1,48 пункт.

Поточні зобов'язання і забезпечення на 31.12.2016р. збільшилися на 433134,00 тис.грн. Питома вага даної статті на 01.01.2016р. склала 25,52%, на 31.12.2016р. склала 22,67%.

При цьому короткострокові кредити банків на 31.12.2016р. збільшилися 272705,00 тис.грн., векселі видані залишилися без змін і на 31.12.2016р. склали 103,00 тис.грн., Поточна кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги на 31.12.2016р. збільшилася на 65760,00 тис.грн.

Поточні забезпечення на 31.12.2016р. зменшилися на 1085,00 тис.грн.

Доходи майбутніх періодів на 31.12.2016р. збільшилися на 970318,00 тис. грн.

Інші поточні зобов'язання на 31.12.2016р. зменшилися на 11419,00 тис.грн.

На 31.12.2017р. валюта балансу збільшилась на 4117803,00 тис. грн., темп росту склав 116,39%.

Сума необоротних активів збільшалась на 805228,00тис. грн., темп росту склав 111,79%. Питома вага необоротних активів на 01.01.2017р. складала 27,19%, а на 31.12.2017р. 26,11%, питома вага в складі актива зменшилась на 1,63 пункта.

В складі необоротних активів найбільшу питому вагу складають основні засоби на 01.01.2017р. -27,79%, на 31.12. 2017р. -25,65%. Темп росту основних засобів на 31.12.2017р. склав 111,79%.

Оборотні активи на 31.12.2017р. збільшилися 3312347,00тис. грн., темп росту склав 118,11%.В складі оборотних активів відбувалися наступні зміни:

-запаси на 31.12.2017р. збільшилися 1172820,00 тис.грн., темп росту 108,89%;

-дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуг на 31.12.2017р. збільшилась на 2069599,00 тис. грн.;

- дебіторська заборгованість за розрахунками:

за виданими авансами на 31.12.2017р. зменшилися на 18622,00 тис. грн.;

Продовження таблиці 2.3

1	2	3	4	5	6	7	8	9
Залишок коштів у централізованих страхових резервних фондах	1065	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	-
Інші необоротні активи	1090	205369,00	0,82	418867,00	1,43	213498,00	0,61	203,96
Усього за розділом I	1095	6830689,00	27,19	7635917,00	26,11	805228,00	-1,07	111,79
II. Оборотні активи								
Запаси	1100	13192781,00	52,51	14365601,00	49,12	1172820,00	-3,38	108,89
Виробничі запаси	1101	3816055,00	15,19	4218462,00	14,43	402407,00	-0,76	110,55
Незавершене виробництво	1102	8401944,00	33,44	8921359,00	30,51	519415,00	-2,93	106,18
Готова продукція	1103	958682,00	3,82	1206139,00	4,12	247457,00	0,31	125,81
Товари	1104	16100,00	0,06	19641,00	0,07	3541,00	0,00	121,99
Поточні біологічні активи	1110	165,00	0,00	87,00	0,00	-78,00	0,00	52,73
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуг	1125	1125428,00	4,48	3195027,00	10,93	2069599,00	6,45	283,89
Дебіторська заборгованість за розрахунками: за виданими авансами	1130	581123,00	2,31	562501,00	1,92	-18622,00	-0,39	96,80
з бюджетом	1135	49041,00	0,20	270757,00	0,93	221716,00	0,73	552,10
у тому числі з податку на прибуток	1136	47,00	0,00	24,00	0,00	-23,00	0,00	51,06
з нарахованих доходів	1140	375,00	0,00	490,00	0,00	115,00	0,00	130,67
із внутрішніх розрахунків	1145	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	-
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	322801,00	1,28	359056,00	1,23	36255,00	-0,06	111,23
Поточні фінансові інвестиції	1160	559935,00	2,23	9313,00	0,03	-550622,00	-2,20	1,66
Гроші та їх еквіваленти	1165	2352855,00	9,36	2756289,00	9,43	403434,00	0,06	117,15
Готівка	1166	1672,00	0,01	1591,00	0,01	-81,00	0,00	95,16
Рахунки в банках	1167	2349829,00	9,35	2752625,00	9,41	402796,00	0,06	117,14
Витрати майбутніх періодів	1170	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	-
Інші оборотні активи	1190	110351,00	0,44	88081,00	0,30	-22270,00	-0,14	79,82
Усього за розділом II	1195	18294855,00	72,81	21607202,00	73,89	3312347,00	1,07	118,11

Продовження таблиці 2.3

1	2	3	4	5	6	7	8	9
Цільове фінансування	1525	914902,00	3,64	1328767,00	4,54	413865,00	0,90	145,24
Усього за розділом II	1595	3176212,00	12,64	3742269,00	12,80	566057,00	0,16	117,82
III. Поточні зобов'язання і забезпечення								
Короткострокові кредити банків	1600	874166,00	3,48	804356,00	2,75	-69810,00	-0,73	92,01
Векселі видані	1605	103,00	0,00	103,00	0,00	0,00	0,00	100,00
Поточна кредиторська заборгованість:		0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	-
за довгостроковими зобов'язаннями	1610	19323,00	0,08	57665,00	0,20	38342,00	0,12	298,43
за товари, роботи, послуги	1615	632068,00	2,52	533649,00	1,82	-98419,00	-0,69	84,43
за розрахунками з бюджетом	1620	186335,00	0,74	208736,00	0,71	22401,00	-0,03	112,02
за у тому числі з податку на прибуток	1621	158878,00	0,63	176777,00	0,60	17899,00	-0,03	111,27
за розрахунками зі страхування	1625	33017,00	0,13	40605,00	0,14	7588,00	0,01	122,98
за розрахунками з оплати праці	1630	93344,00	0,37	119991,00	0,41	26647,00	0,04	128,55
за одержаними авансами	1635	2752056,00	10,95	3279571,00	11,21	527515,00	0,26	119,17
за розрахунками з учасниками	1640	55356,00	0,22	98133,00	0,34	42777,00	0,12	177,28
із внутрішніх розрахунків	1645	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	-
за страховою діяльністю	1650	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	-
Поточні забезпечення	1660	59284,00	0,24	63235,00	0,22	3951,00	-0,02	106,66
Доходи майбутніх періодів	1665	971486,00	3,87	884415,00	3,02	-87071,00	-0,84	91,04
Інші поточні зобов'язання	1690	20588,00	0,08	29296,00	0,10	8708,00	0,02	142,30
Усього за розділом III	1695	5697126,00	22,67	6119755,00	20,93	422629,00	-1,75	107,42
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	1700	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	-
V. Чиста вартість активів недержавного пенсійного фонду	1800	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	-
Баланс	1900	25125654,00	100,00	29243457,00	100,00	4117803,00	0,00	116,39

- з бюджетом на 31.12.2017р. збільшилась на 221716,00 тис.грн.;
- з нарахованих доходів на 31.12.2017р. збільшилися на 115,00 тис.грн.;
- інша поточна дебіторська заборгованість на 31.12.2017р. збільшилися на 36255,00 тис.грн.;
- поточні фінансові інвестиції на 31.12.2017р. зменшилися на 550622,00тис.грн.;
- гроші та їх еквіваленти на 31.12.2017р. збільшилися на 403434,00тис. грн.;
- інші оборотні активи на 31.12.2017р. зменшилися на 22270,00 тис.грн.

Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття на 31.12.2017р. збільшилися на 228,00 тис.грн., питома вага в структурі балансу на 31.12.2017р. залишилася без змін.

В структурі пасива власний капітал складає 64,68% на 01.01.2017р., а на 31.12.2017р. 66,28%, темп росту власного капіталу 119,25%.

В структурі власного капіталу з окремими статтями на 31.12.2017р. відбулися наступні зміни:

- зареєстрований (пайовий) капітал на 31.12.2017р. склав 280529,00 тис. грн. і залишився без змін відносно 01.01..2017р. , в структурі відносно валюти балансу показник змінився на 0,16 пункта у сторону зменшення;
- капітал у дооцінках на 31.12.2017р. зменшився на 446,00тис. грн.;
- додатковий капітал на 31.12.2017р. збільшився на 30964,00 тис.грн.;
- емісійний дохід на 31.12.2017р. збільшився на 5307,00 тис.грн.;
- накопичені курсові різниці на 31.12.2017р. збільшився на 25049,00 тис. грн.;
- резервний капітал на 31.12.2017р. збільшився на 64,00 тис.грн.;
- нерозподілений прибуток (непокритий збиток) на 31.12.2017р. збільшився на 3071375,00 тис.грн.;
- вилучений капітал на 31.12.2017р. зменшився на 687,00 тис.грн.;

- неконтрольована частка на 31.12.2017р. зменшився на 27847,00тис.грн.

Довгострокові зобов'язання і забезпечення на 31.12.2017р. збільшилися на 566057,00 тис. грн., частка даної статті на 31.12.2017р. в валюті балансу зменшилась на 0,16 пункта.

Поточні зобов'язання і забезпечення на 31.12.2017р. збільшилися на 422629,00тис.грн. Питома вага даної статті на 01.01.2017р. склала 22,67%, на 31.12.2017р. склала 20,93%.

При цьому короткострокові кредити банків на 31.12.2017р. зменшилися на 69810,00 тис.грн., векселі видані залишилися без змін і на 31.12.2017р. склали 103,00 тис.грн., Поточна кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги на 31.12.2017р. зменшилась на 98419,00 тис.грн.

Поточні забезпечення на 31.12.2017р. збільшилися на 3951,00 тис.грн.

Доходи майбутніх періодів на 31.12.2017р. зменшилися на 87071,00тис. грн.

Інші поточні зобов'язання на 31.12.2017р. збільшилися на 8708,00 тис.грн.

На 31.12.2018р. валюта балансу збільшилась на 251763,00 тис. грн., темп росту склав 100,86%.

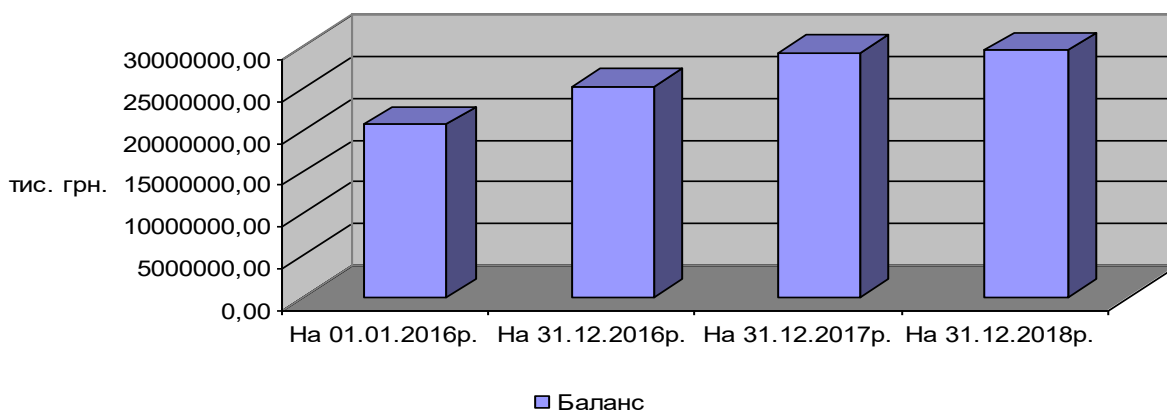

Рис.2.2. Динаміка валюти балансу ПАТ «Мотор Січ»

На 31.12.2018р. порівняно з даними на 01.01.2016р. валюта балансу зросла на 8866072,00 тис. грн.

Продовження таблиці 2.4

1	2	3	4	5	6	7	8	9
Інші оборотні активи	1190	88081,00	0,30	191741,00	0,65	103660,00	0,35	217,69
Усього за розділом II	1195	21607202,00	73,89	21128848,00	71,63	-478354,00	-2,25	97,79
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200	338,00	0,001	289,00	0,001	-49,00	0,00	85,50
Баланс	1300	29243457,00	100,00	29495220,00	100,00	251763,00	0,00	100,86
Пасив								
I. Власний капітал								
Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	280529,00	0,96	280529,00	0,95	0,00	-0,01	100,00
Капітал у дооцінках	1405	121682,00	0,42	0,00	0,00	-121682,00	-0,42	0,00
Додатковий капітал	1410	522693,00	1,79	1606600,00	5,45	1083907,00	3,66	307,37
Емісійний дохід	1411	422565,00	1,44	420390,00	1,43	-2175,00	-0,02	99,49
Накопичені курсові різниці	1412	99407,00	0,34	139,00	0,00	-99268,00	-0,34	0,14
Резервний капітал	1415	71315,00	0,24	71251,00	0,24	-64,00	0,00	99,91
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	18440600,00	63,06	19397065,00	65,76	956465,00	2,70	105,19
Неоплачений капітал	1425	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	-
Вилучений капітал	1430	-3539,00	-0,01	1387,00	0,001	4926,00	0,02	-39,19
Інші резерви	1435	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	-
Неконтрольована частка	1490	51847,00	0,18	302,00	0,001	-51545,00	-0,179	0,58
Усього за розділом I	1495	19381433,00	66,28	21354360,00	72,40	1972927,00	6,12	110,18
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення								
Відстрочені податкові зобов'язання	1500	15686,00	0,05	0,00	0,00	-15686,00	-0,05	0,00
Пенсійні зобов'язання	1505	65342,00	0,22	307475,00	1,04	242133,00	0,82	470,56
Довгострокові кредити банків	1510	369971,00	1,27	280751,00	0,95	-89220,00	-0,31	75,88
Інші довгострокові зобов'язання	1515	1891259,00	6,47	1631285,00	5,53	-259974,00	-0,94	86,25

Продовження таблиці 2.4

1	2	3	4	5	6	7	8	9
V. Чиста вартість активів недержавного пенсійного фонду	1800	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	-
Баланс	1900	29243457,00	100,00	29495220,00	100,00	251763,00	0,00	100,86

Сума необоротних активів збільшалась на 730166,00 тис. грн., темп росту склав 109,56%. Питома вага необоротних активів на 01.01.2018р. складала 26,11%, а на 31.12.2017р. 28,36%, питома вага в складі актива зменшилась на 2,25 пункта.

В складі необоротних активів найбільшу питому вагу складають основні засоби на 01.01.2018р. -24,05%, на 31.12. 2018р. -24,45%. Темп росту основних засобів на 31.12.2018р. склав 102,54%.

Оборотні активи на 31.12.2018р. зменшилися на 478354,00 тис. грн., темп росту склав 97,79%. В складі оборотних активів відбувалися наступні зміни:

- запаси на 31.12.2018р. збільшилися на 2096735,00 тис.грн., темп росту 114,60%;

- дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуг на 31.12.2018р. зменшилася на 1767266,00 тис. грн.;

- дебіторська заборгованість за розрахунками:

- за виданими авансами на 31.12.2018р. збільшилась на 385610,00 тис. грн.;

- з бюджетом на 31.12.2018р. збільшилась на 775,00 тис.грн.;

- з нарахованих доходів на 31.12.2018р. зменшилась на 180,00 тис.грн.;

- інша поточна дебіторська заборгованість на 31.12.2018р. зменшилась на 11321,00 тис.грн.;

- поточні фінансові інвестиції на 31.12.2018р. збільшилися на 476,00 тис.грн.;

- гроші та їх еквіваленти на 31.12.2018р. зменшилися на 1286862,00 тис. грн.;

- інші оборотні активи на 31.12.2018р. збільшилися на 103660,00 тис.грн.

Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття на 31.12.2018р. зменшилися на 49,00 тис.грн., питома вага в структурі балансу на 31.12.2018р. залишилася без змін.

В структурі пасива власний капітал складає 66,28% на 01.01.2018р., а на 31.12.2018р. 72,40%, темп росту власного капіталу 110,18%.

В структурі власного капіталу з окремими статтями на 31.12.2018р. відбулися наступні зміни:

- зареєстрований (пайовий) капітал на 31.12.2018р. склав 280529,00 тис. грн. і залишився без змін відносно 01.01.2018р. , в структурі відносно валюти балансу показник змінився на 0,01 пункт у сторону зменшення;
- капітал у дооцінках на 31.12.2018р. зменшився на 121682,00 тис. грн. і на 31.12.2018р. дорівнює нулю;
- додатковий капітал на 31.12.2018р. збільшився на 1083907,00 тис. грн.;
- емісійний дохід на 31.12.2018р. збільшився на 2175,00 тис. грн.;
- накопичені курсові різниці на 31.12.2018р. збільшився на 99268,00 тис. грн.;
- резервний капітал на 31.12.2018р. зменшився на 64,00 тис. грн.;
- нерозподілений прибуток (непокритий збиток) на 31.12.2018р. зменшився на 64,00 тис. грн.;
- вилучений капітал на 31.12.2018р. збільшився на 4926,00 тис. грн.;
- неконтрольована частка на 31.12.2018р. зменшився на 51545,00 тис. грн.

Довгострокові зобов'язання і забезпечення на 31.12.2018р. зменшилися на 312914,00 тис. грн., частка даної статті на 31.12.2018р. в валюті балансу зменшилась на 1,17 пункта.

Поточні зобов'язання і забезпечення на 31.12.2018р. зменшилися на 1408250,00 тис. грн. Питома вага даної статті на 01.01.2017р. склала 22,67%, на 31.12.2018р. склала 4,95%.

При цьому короткострокові кредити банків на 31.12.2018р. зменшилися на 243817,00 тис. грн., векселі видані збільшилися на 31.12.2018р. склали 9103,00 тис. грн., Поточна кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги на 31.12.2018р. збільшилась на 242020,00 тис. грн.

Поточні забезпечення на 31.12.2018р. збільшилися на 39182,00 тис. грн.

Доходи майбутніх періодів на 31.12.2018р. зменшилися на 881323,00тис. грн.

Інші поточні зобов'язання на 31.12.2018р. збільшилися на 33205,00 тис.грн.

2.3. Аналіз фінансових результатів ПАТ «Мотор Січ»

Звіт про фінансові результати – основне інформаційне джерело при здійсненні аналітичної оцінки фінансових результатів підприємства поряд із даними оперативного, бухгалтерського й статистичного обліку. Нині порядок формування фінансових результатів регламентує Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності».

Аналіз фінансового стану підприємства, за дослідженнями Петришиної Н.С. [53], є необхідним етапом для розробки планів і прогнозів фінансового оздоровлення підприємств та повинен охоплювати: горизонтальний (часовий) аналіз – порівняння кожної позиції звітності з попереднім періодом; вертикальний (структурний) аналіз – визначення структури фінансових показників з оцінкою впливу різних факторів на кінцевий результат; трендовий аналіз – порівняння кожної позиції звітності з рядом попередніх періодів та визначення тренду, тобто основної тенденції динаміки показників, очищеної від впливу індивідуальних особливостей окремих періодів (за допомогою тренду здійснюється екстраполяція найважливіших фінансових показників на перспективний період, тобто перспективний прогнозний аналіз фінансового стану); аналіз відносних показників (коефіцієнтів) – розрахунок відношень між окремими позиціями звіту або позиціями різних форм звітності, визначення взаємозв'язків показників; порівняльний аналіз – внутрішньогосподарський аналіз зведених показників звітності за окремими показниками самого підприємства та його дочірніх підприємств (філій), а також міжгосподарський аналіз показників даної фірми порівняно з

показниками конкурентів або із середньогалузевими та середніми показниками; факторний аналіз – визначення впливу окремих факторів (причин) на результативний показник детермінованих (розділених у часі) або стохастичних (що не мають певного порядку) прийомів дослідження. На думку Петришиної Н.С., факторний аналіз може бути як прямим – «власне аналіз, коли результативний показник розділяють на окремі складові», так і зворотним – «синтез, коли його окремі елементи з'єднують у загальний результативний показник» [53]. За результатами дослідження Ярш П.М., окрім традиційних математично-статистичних методів дослідження фінансових результатів, вчений відокремлює економічні методи, методи економічної кібернетики й оптимального програмування, методи дослідження операцій і теорії прийняття рішення.

Аналіз табл. 2.5 вказує на збільшення чистого доходу за 2017р. на 4604222,00 тис.грн., а за 2018р. навпаки спостерегається зменшення на - 2910742,00 тис.грн., за період 2016р-2018р. показник збільшився на 236155,00 тис.грн., тобто підвищення за 2017р. було більше ніж зниження за 2018р.

Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг) за 2017р. збільшується на 2470755,00 тис.грн., а за 2018р. на 603415,00 тис.грн.

Валовий прибуток за 2017р. збільшився на 2133467,00 тис.грн., за 2018р. зменшився на 1380690,00 тис.грн.

Інші операційні доходи за 2017р. зменшилися на 1602567,00 тис.грн., а за 2018р. зменшилися на 7379997,00 тис.грн.

Адміністративні витрати за 2017р. збільшилися на 204541,00 тис. грн., а за 2018р. ще на 236155,00 тис.грн., загальне підвищення за 2016-2017рр. - 440696,00 тис.грн.

Витрати на збут за 2017р. зменшилися на 128683,00 тис. грн., а за 2018р. зменшилися на 11377,00 тис.грн.

Інші операційні витрати за 2017р. зменшилися на 1906415,00 тис.грн., а за 2018р. на 9055273,00 тис.грн.

Таблиця 2.5

Аналіз фінансових результатів ПАТ «Мотор Січ» за 2016-2018рр.

Стаття	Рік			2017р./2016р.		2018р./2017р.		2018р./2016р.	
	2016р.	2017р.	2018р.	відхилення тис. грн	Тр.	відхилення тис. грн	Тр.	відхилення тис. грн	Тр.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	10546207,00	15150429,00	12239687,00	4604222,00	143,66	- 2910742,00	80,79	1693480,00	116,06
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	4217243,00	6687998,00	7291413,00	2470755,00	158,59	603415,00	109,02	3074170,00	172,90
Валовий: прибуток	6328964,00	8462431,00	4948274,00	2133467,00	133,71	- 3514157,00	58,47	- 1380690,00	78,18
Інші операційні доходи	9991300,00	8388733,00	1008736,00	- 1602567,00	83,96	- 7379997,00	12,02	- 8982564,00	10,10
Адміністративні витрати	1041515,00	1246056,00	1482211,00	204541,00	119,64	236155,00	118,95	440696,00	142,31
Витрати на збут	779587,00	896893,00	768210,00	117306,00	115,05	-128683,00	85,65	-11377,00	98,54
Інші операційні витрати	11027717,00	9121302,00	1972444,00	- 1906415,00	82,71	- 7148858,00	21,62	- 9055273,00	17,89
Фінансовий результат від операційної діяльності: прибуток	3471445,00	5586913,00	1734145,00	2115468,00	160,94	- 3852768,00	31,04	- 1737300,00	49,95

Продовження таблиці 2.5

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Доход від участі в капіталі	9187,00	124,00	17812,00	-9063,00	1,35	17688,00	14364,52	8625,00	193,88
Інші фінансові доходи	21501,00	5699,00	103813,00	-15802,00	26,51	98114,00	1821,60	82312,00	482,83
Інші доходи	255137,00	479345,00	330356,00	224208,00	187,88	-148989,00	68,92	75219,00	129,48
Фінансові витрати	190164,00	205672,00	271862,00	15508,00	108,16	66190,00	132,18	81698,00	142,96
Втрати від участі в капіталі	1,00	924,00	2977,00	923,00	92400,00	2053,00	322,19	2976,00	297700,00
Інші витрати	893075,00	1678730,00	54479,00	785655,00	187,97	- 1624251,00	3,25	-838596,00	6,10
Фінансовий результат до оподаткування: прибуток	2674030,00	4186755,00	1856808,00	1512725,00	156,57	- 2329947,00	44,35	-817222,00	69,44
Витрати (дохід) з податку на прибуток	709587,00	1082581,00	604615,00	372994,00	152,56	-477966,00	55,85	-104972,00	85,21
Чистий фінансовий результат: прибуток	1964443,00	3104174,00	1252193,00	1139731,00	158,02	- 1851981,00	40,34	-712250,00	63,74

Фінансовий результат від операційної діяльності: прибуток має наступні тенденції : за 2017р. збільшився на 2115468,00 тис. грн., а за 2018р. зменшився на 3852768,00 тис. грн., за весь період показник зменшився на 1737300,00 тис. грн.

Доход від участі в капіталі за 2017р. зменшився на 9063,00 тис. грн., а за 2018р. збільшився на 17688,00 тис. грн., загальне збільшення за період 2016-2018рр. склало 8625,00 тис. грн.

Інші фінансові доходи за 2017р. зменшилися на 15802,00 тис. грн., а за 2018р. збільшилися на 98114,00 тис. грн. загальне збільшення за період 2016-2018рр. склало 82312,00 тис. грн.

Інші доходи за 2017р. збільшилися на 224208,00 тис. грн., а за 2018р. зменшилися на 148989,00 тис. грн.

Фінансові витрати за 2017р. збільшилися на 15508,00 тис. грн., за 2018р. збільшилися на 66190,00 тис. грн.

Втрати від участі в капіталі за 2017р. збільшилися на 923,00 тис. грн., за 2018р. збільшилися на 2053,00 тис. грн.

Інші витрати за 2017р. збільшилися на 785655,00 тис. грн., а за 2018р. зменшилися на 1624251,00 тис. грн., загальне зменшення за 2016-2018рр. склало 838596,00 тис. грн.

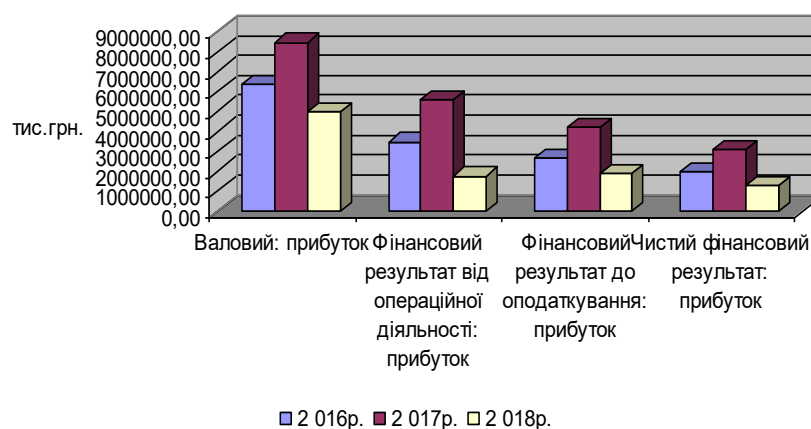

Рис.2.3. Динаміка фінансових результатів за 2016-2018рр. ПАТ «Мотор Січ»

Фінансовий результат до оподаткування: прибуток за 2017р. збільшився на 1512725,00 тис. грн., а за 2018р. зменшився на 2329947,00 тис. грн, загальне зменшення за 2016-2018рр. склало 817222,00 тис. грн.

Витрати (дохід) з податку на прибуток за 2017р. збільшився на 372994,00 тис. грн., а за 2018р. зменшився на 477966,00 тис. грн, загальне зменшення за 2016-2018рр. склало 104972,00 тис. грн.

Чистий фінансовий результат прибуток за 2017р. збільшився на 1139731,00 тис. грн., а за 2018р. зменшився на 1851981,00 тис. грн, загальне зменшення за 2016-2018рр. склало 712250,00 тис. грн.

2.4. Аналіз стану забезпечення фінансовими ресурсами ПАТ «Мотор Січ» на основі аналітичних показників

Термін "ділова активність" почав використовуватися у вітчизняній літературі досить недавно. Це було пов'язано з впровадженням відомих у різних країнах світу методик аналізу фінансової звітності на основі системи аналітичних коефіцієнтів. На сьогоднішній день не має єдиного підходу до трактування визначення даного терміну[54].

У широкому розумінні слова ділова активність означає весь спектр зусиль, спрямованих на просування фірми на ринках продукції, праці, капіталу[54].

У вузькому ж розумінні ділова активність підприємства означає якість прийнятих управлінських рішень, повноту віддачі вкладених зусиль та ефективне використання наявних виробничих та комерційних можливостей. Аналіз ділової активності важливий з трьох причин[54]:

по-перше, від швидкості обороту коштів залежить розмір річного обороту;

по-друге, з розмірами обороту, а, отже, й з оборотністю пов'язана відносна величина умовно-постійних витрат: чим швидше оборот, тим менше на кожний оборот доводиться цих витрат;

по-третє, прискорення обороту на тій чи іншій стадії кругообігу коштів спричиняє прискорення обороту й на інших стадіях, а також до вивільнення коштів, які можуть бути використані на інших ділянках роботи підприємства.

Отже, для того, щоб утриматися на ринку підприємству необхідно підвищувати швидкість обороту та залишатися конкурентноспроможним. З цією метою необхідно впроваджувати не лише нові технології безпосередньо у виробництві, а й займатися довгостроковим прогнозуванням показників, які характеризують економічну ефективність підприємств.

Таблиця 2.6

Показники ділової активності ПАТ «Мотор Січ»

Показник	2016р.	2017р.	2018р.	2017р./2016р.		2018р./2017р.	
				Відхилення	Тр	Відхилення	Тр
1	2	3	4	5	6	7	8
Коефіцієнт трансформації	0,46	0,56	0,42	0,10	120,90	-0,14	74,78
Фондовіддача	1,73	2,25	1,72	0,52	129,80	-0,53	76,43
Коефіцієнт оборотності обігових коштів (обороту)	0,64	0,76	0,57	0,12	118,73	-0,19	75,43
Період одного обороту обігових коштів (днів)	576,95	474,08	628,50	-102,88	82,17	154,42	132,57
Коефіцієнт оборотності запасів (обороту)	0,36	0,49	0,47	0,13	136,34	-0,01	97,46
Період одного обороту запасів (днів)	1011,25	741,70	761,04	-269,55	73,34	19,33	102,61
Коефіцієнт дебіторської заборгованості	4,56	3,55	3,32	-1,01	77,84	-0,23	93,40
Період погашення дебіторської заборгованості (днів)	78,94	101,42	108,58	22,48	128,47	7,16	107,06
Коефіцієнт оборотності готової продукції (оборотів)	624,28	847,79	634,36	223,51	135,80	-213,43	74,83
Період оборотності готової продукції (днів)	0,58	0,42	0,57	-0,15	73,64	0,14	133,64

Продовження табл. 2.6

1	2	3	4	5	6	7	8
Період погашення кредиторської заборгованості (днів)	355,98	218,27	205,20	-137,72	61,31	-13,07	94,01
Період операційного циклу (днів)	1090,19	843,12	869,62	-247,07	77,34	26,50	103,14
Період фінансового циклу (днів)	734,21	624,85	664,42	-109,36	85,11	39,56	106,33
Коефіцієнт оборотності власного капіталу (оборотність)	0,69	0,85	0,60	0,16	122,45	-0,25	70,67

Коефіцієнт трансформації показує скільки отримано чистої виручки від реалізації продукції на одиницю коштів, інвестованих в активи. За 2017р. показник збільшився на 0,10, за 2018р. зменшився на 0,14. Зменшення показника за 2018р. є явищем негативним.

Фондовіддача показує скільки виручки припадає на одиницю основних виробничих фондів. Темп приросту за 2017р. склав 129,80%, за 2018р. склав 76,43%. Зменшення показника за 2018р. є явищем негативним і показує зменшення такої віддачі за рахунок зменшення доходів.

Коефіцієнт оборотності обігових коштів (обороту) показує кількість оборотів обігових коштів за період; скільки виручки припадає на одиницю обігових коштів. За 2017р. показник збільшився на 0,12, але за 2018р. зменшився на 0,19. Така зміна вказує на уповільнення обігових коштів і є негативною.

Період одного обороту обігових коштів (днів) показує, який середній період від витрачання коштів для виробництва продукції до отримання коштів за реалізовану продукцію. За 2017р. показник зменшився на 102,88 днів, але за 2018р. збільшився на 154,42 днів. Це є негативним явищем.

Коефіцієнт оборотності запасів (обороту) показує кількість оборотів коштів, інвестованих у запаси. Показник за 2017р. збільшився на 0,13, а за 2018р. зменшився на 0,01.

Період одного обороту запасів (днів) показує період, протягом якого запаси трансформуються в кошти. Показник є взаємопов'язаний з попереднім. За 2017р. показник зменшився на 269,55 днів, а за 2018р. збільшився на 19,33 днів.

Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості показує у скільки разів виручка перевищує середню дебіторську заборгованість. За 2017р. показник зменшився на 1,01, а за 2018р. зменшився на 0,23.

Період погашення дебіторської заборгованості (днів) показує середній період інкасації дебіторської заборгованості, тобто період її погашення. За 2017р. показник збільшився на 22,48 днів, але за 2018р. збільшився ще на 7,16 днів.

Коефіцієнт оборотності готової продукції (оборотів) показує у скільки разів виручка перевищує середні запаси готової продукції. За 2017р. збільшився на 223,51, а за 2018р. зменшився на 213,43.

Період оборотності готової продукції (днів) за 2017р. зменшився на 0,15 днів, а за 2018р. збільшився на 0,14 днів.

Період погашення кредиторської заборгованості (днів) показує середній період сплати підприємством короткострокової заборгованості. За 2017р. показник зменшився на 137,72 днів, а за 2018р. зменшився на 13,07 днів.

Період операційного циклу (днів) показує тривалість перетворення придбаних матеріальних ресурсів на грошові кошти. Показник зменшується що є позитивним явищем. За 2017р. показник зменшився на 247,07 днів таке зменшення показника свідчить вже про нестачу коштів (підприємство живе "вборг"), за 2018р. збільшився ще на 26,50 днів, що є позитивним.

Період фінансового циклу (днів) показує період обороту коштів. За 2017р. показник зменшився на 109,36 днів, за 2018р. збільшився ще на 39,56 днів.

Коефіцієнт оборотності власного капіталу (оборотність) показує скільки чистої виручки від реалізації продукції припадає на одиницю

власного капіталу. За 2017р. показник збільшується на 0,16, за 2018р. показник зменшується на 0,25.

Аналіз майна підприємства має важливе значення, оскільки від його величини та структури залежать обсяги діяльності, рівень платоспроможності та фінансова стійкість, а також розвиток суб'єкта господарювання

Таблиця 2.7

Аналіз показників майнового стану

Показник	На початок періоду	На кінець періоду	Відхилення	Темп росту
1	2	3	4	5
2016р.				
Частка оборотних виробничих фондів в обігових коштах	0,72	0,72	0,00	100,00
Частка основних засобів в активах	0,28	0,26	-0,02	92,27
Коефіцієнт зносу основних засобів	0,34	0,38	0,04	110,38
Частка довгострокових фінансових інвестицій в активах	0,00429	0,001139	-0,00315	26,58
Частка оборотних виробничих активів в активах	0,51	0,53	0,02	103,16
Коефіцієнт мобільності активів	2,47	2,68	0,21	108,43
2017р.				
Частка оборотних виробничих фондів в обігових коштах	0,72	0,66	-0,06	92,20
Частка основних засобів в активах	0,26	0,24	-0,02	93,78
Коефіцієнт зносу основних засобів	0,38	0,38	0,01	102,27
Частка довгострокових фінансових інвестицій в активах	0,00114	0,001282	0,000142	112,49
Частка оборотних виробничих активів в активах	0,53	0,49	-0,03	93,56
Коефіцієнт мобільності активів	2,68	2,83	0,15	105,65
2018р.				
Частка оборотних виробничих фондів в обігових коштах	0,66	0,78	0,11	117,19
Частка основних засобів в активах	0,24	0,24	0,00	101,66
Коефіцієнт зносу основних засобів	0,38	0,40	0,02	104,14
Частка довгострокових фінансових інвестицій в активах	0,00128	0,001039	-0,00024	81,09
Частка оборотних виробничих активів в активах	0,49	0,56	0,07	113,62
Коефіцієнт мобільності активів	2,83	2,53	-0,30	89,25

Частка оборотних виробничих фондів в обігових коштах – це показник, що показує частку обігових коштів у виробничій сфері. На 31.12.2016р. показник залишився без змін і дорівнює 0,72. На 31.12.2017р. показник зменшився на 0,06, на 31.12.2018р. показник збільшився на 0,11. Показник збільшується на 31.12.2018р. що можемо розглядати як позитивний напрямок зміни.

Частка основних засобів в активах показує частку коштів, інвестованих в основні засоби, у валюті балансу. На 31.12.2016 показник зменшився на 0,02; на 31.12.2017р. зменшився на 0,02; на 31.12.2018р. залишився без змін.

Коефіцієнт зносу основних засобів показує рівень фізичного і морального зносу основних фондів.. На 31.12.2016 показник збільшився на 0,04; на 31.12.2017р. збільшився на 0,01; на 31.12.2018р. збільшився на 0,02 що головним чином відбувається через брак коштів на модернізацію виробничого обладнання..

Частка довгострокових фінансових інвестицій в активах показує частку фінансових (портфельних) інвестицій у валюті балансу, зменшення диверсифікацій-ного ризику. На 31.12.2016р. показник зменшився на 0,00315, на 31.12.2017р. збільшився на 0,000142, на 31.12.2018р. зменшився на 0,00024.

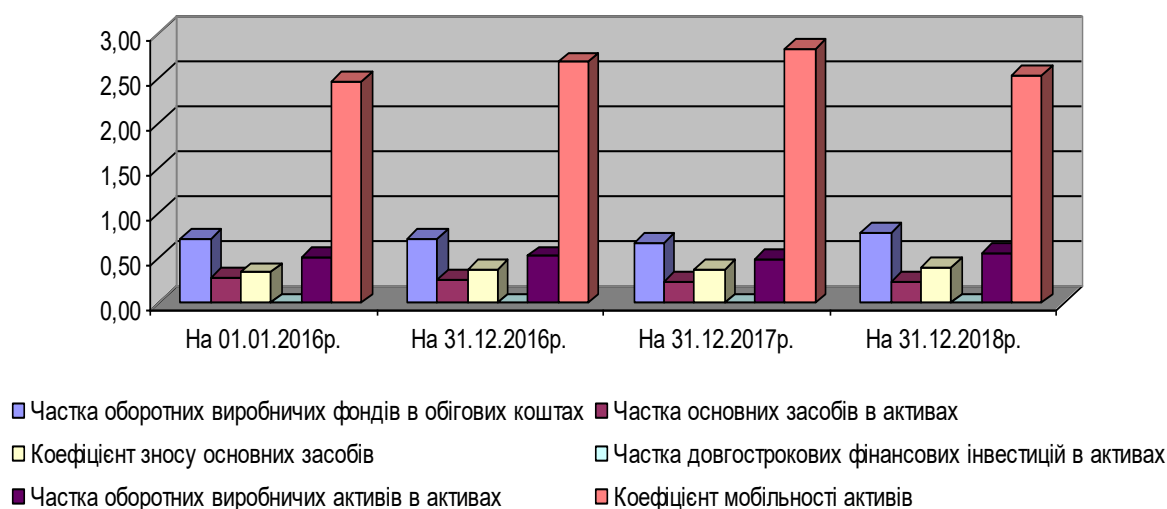

Рис.2.4. Динаміка показників майнового стану ПАТ «Мотор Січ»

Частка оборотних виробничих активів в активах показує частку мобільних виробничих фондів у валюті балансу. На 31.12.2016р. показник збільшився на 0,02, на 31.12.2017р. зменшився на 0,03, на 31.12.2018р. збільшився на 0,07.

Коефіцієнт мобільності активів показує скільки обігових коштів припадає на одиницю необігових коштів, потенційна можливість перетворення активів у ліквідні кошти. На 31.12.2016 показник збільшився на 0,21; на 31.12.2017р. збільшився на 0,15; на 31.12.2018р. зменшився на 0,30.

Рентабельність включає такі великі групи, які [55, с. 42]:

- базуються на витратному підході (рентабельність продукції, рентабельність діяльності);
- характеризують прибутковість продажу (рентабельність продажу);
- основані на ресурсному підході (рентабельність сукупних активів, рентабельність власного капіталу, рентабельність оборотного капіталу).

Аналіз рентабельності підприємства дозволяє визначити ефективність вкладення коштів у підприємство та раціональність їхнього використання.

Основні показники рентабельності підприємства: рентабельність продажів, рентабельність активів, рентабельність власного капіталу, рентабельність інвестицій, рентабельність продукції, темпи приросту власного капіталу.

Аналіз рентабельності підприємства здійснюється шляхом розрахунку таких основних показників (коефіцієнтів) [56]:

- рентабельність продажів;
- рентабельність активів;
- рентабельність власного капіталу;
- рентабельність залученого капіталу;
- рентабельність діяльності;
- рентабельність продажу.

Кожне підприємство зацікавлене в підвищенні рентабельності. Основними чинниками цього є підвищення якості виробленої продукції,

зниження собівартості і втрат трудових і матеріальних ресурсів, більш продуктивне використання обладнання та ін. [57, с. 12].

Таблиця 2.8

Аналіз рентабельності ПАИ «Мотор Січ» за 2016-2018рр.

Показник	2016р.	2017р.	2018р.	2017р./2016р.		2018р./2017р.	
				Відхилення	Тр	Відхилення	Тр
Рентабельність активів за прибутком до оподаткування	0,12	0,15	0,06	0,04	131,76	-0,09	41,05
Рентабельність капіталу (активів) за чистим прибутком	0,09	0,11	0,04	0,03	132,98	-0,07	37,34
Рентабельність власного капіталу	0,13	0,17	0,06	0,04	134,70	-0,11	35,29
Рентабельність виробничих фондів	0,11	0,16	0,06	0,05	139,67	-0,10	36,79
Рентабельність реалізованої продукції за прибутком від реалізації	0,43	0,42	0,22	-0,01	97,58	-0,20	52,84
Рентабельність реалізованої продукції за прибутком від операційної діяльності	0,33	0,37	0,14	0,04	112,03	-0,23	38,42
Рентабельність реалізованої продукції за чистим прибутком	0,19	0,20	0,10	0,02	110,00	-0,10	49,93
Період окупності капіталу	11,65	8,76	23,45	-2,89	75,20	14,70	267,82
Період окупності власного капіталу	7,73	5,74	16,27	-1,99	74,24	10,53	283,39

Рентабельність активів за прибутком до оподаткування показує скільки прибутку до оподаткування припадає на одиницю коштів, інвестованих в активи. Спостерігається збільшення показника за 2017р. на 0,04, а за 2018р. зменшується на 0,09.

Рентабельність капіталу (активів) за чистим прибутком показує скільки припадає чистого прибутку на одиницю інвестованих в активи коштів. Спостерігається збільшення показника за 2017р. на 0,03, а за 2018р. зменшується на 0,07.

Рентабельність власного капіталу показує скільки припадає чистого прибутку на одиницю власного капіталу. Показник має стабільну динаміку до збільшення. Спостерігається збільшення показника за 2017р. на 0,04, а за 2018р. зменшується на 0,11.

Рентабельність виробничих фондів показує скільки припадає чистого прибутку на одиницю вартості виробничих фондів. Показник має стабільну динаміку до збільшення. Спостерігається збільшення показника за 2017р. на 0,05, а за 2018р. зменшується на 0,1.

Рентабельність реалізованої продукції за прибутком від реалізації показує скільки припадає прибутку від реалізації на одиницю виручки. Зміну показника вказує на тенденцію до зменшення. Спостерігається збільшення показника за 2017р. на 0,01, а за 2018р. зменшується на 0,2.

Рентабельність реалізованої продукції за прибутком від операційної діяльності збільшується за 2017р. на 0,04 і зменшується на 0,23 за 2018р.

Рентабельність реалізованої продукції за чистим прибутком показує скільки припадає чистого прибутку на одиницю виручки. Спостерігається збільшення показника за 2017р. на 0,02, а за 2018р. зменшується на 0,1.

Відобразимо результати графічно (рис.2.5)

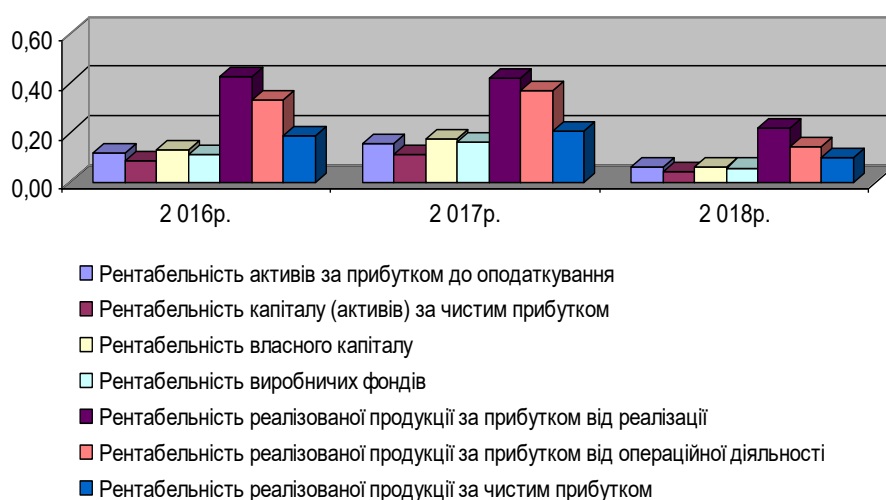

Рис.2.5. Динаміка показників рентабельності ПАТ «Мотор Січ» за 2016-2018рр.

Період окупності капіталу показує за який період кошти, що інвестовані в активи, будуть компенсовані чистим прибутком. Показник зменшується за 2017р. на 2,89, а за 2018р. збільшується на 14,7.

Період окупності власного капіталу показує за який період власний капітал буде компенсований чистим прибутком. Показник має тенденцію до зменшення, що є позитивним явищем: за 2017р. зменшився на 1,99, за 2018р. збільшується на 10,53, що є негативним.

Аналіз фінансової стійкості підприємства є найважливішим етапом оцінки його діяльності і фінансово-економічного благополуччя, відображає результати його поточного, інвестиційного і фінансового розвитку, містить необхідну інформацію для інвесторів, а також характеризує здатність підприємства відповідати за своїми боргами і зобов'язаннями та нарощувати свій економічний потенціал.

Фінансово стійким є такий господарський суб'єкт, котрий за рахунок власних коштів покриває кошти, вкладені в активи (основні засоби, нематеріальні активи, оборотні кошти), не допускає невиправданої дебіторської та кредиторської заборгованості і розраховується за своїми зобов'язаннями в зазначений термін. На фінансову стійкість підприємства впливають такі фактори: стан підприємства на товарному ринку;

виробництво якісної продукції;

становище підприємства в діловому співробітництві;

залежність підприємства від зовнішніх інвесторів і кредиторів;

наявність неплатоспроможних дебіторів;

ефективність господарських і фінансових операцій.

Під фінансовою стійкістю слід розуміти його платоспроможність в часі з дотриманням умови фінансової рівноваги між власними і позиковими коштами. Фінансовою рівновагою є таке співвідношення власних і позикових коштів підприємства, при якому за рахунок власних коштів повністю погашаються колишні і нові борги. Розрахована за певними правилами точка фінансової рівноваги не дозволяє підприємству, з одного боку, збільшувати

позикові кошти, а з іншого нераціонально використовувати вже накопичені власні кошти. Якщо брати до уваги, що власні і позикові фінансові ресурси проходять стадії утворення, розподілу і виплати, а їх кінцева величина йде на поповнення майна, то проведення аналізу фінансової стійкості на кожній з цих стадій дає можливість встановити умови зміцнення або втрати фінансової рівноваги

Основними показниками кількісної оцінки стійкості фінансового стану є показники структури джерел формування капіталу підприємства:

- коефіцієнт автономії;
- коефіцієнт фінансової залежності;
- коефіцієнт фінансової стабільності;
- коефіцієнт співвідношення залученого і власного капіталу;
- коефіцієнт концентрації позикового капіталу.

Таблиця 2.9

Аналіз показників фінансової стійкості ПАТ «Мотор Січ»

Показник	На початок періоду	На кінець періоду	Відхилення	Темп росту
1	2	3	4	5
2016р.				
Власні обігові кошти	9420368,00	12597839,00	3177471,00	133,73
Коефіцієнт забезпечення оборотних активів власними коштами	0,64	0,69	0,05	107,34
Маневреність робочого капіталу	1,11	1,05	-0,07	93,95
Маневреність власних обігових коштів	0,14	0,19	0,05	138,16
Коефіцієнт забезпечення власними обіговими коштами запасів	0,90	0,95	0,06	106,43
Коефіцієнт покриття запасів	1,19	1,21	0,02	101,71
Коефіцієнт фінансової незалежності (автономії)	0,68	0,65	-0,04	94,49
Коефіцієнт фінансової залежності	1,46	1,55	0,09	105,83
Коефіцієнт маневреності власного капіталу	0,67	0,78	0,11	116,20
Коефіцієнт концентрації позикового капіталу	0,32	0,35	0,04	111,96
Коефіцієнт фінансової стабільності (коефіцієнт фінансування)	2,17	1,83	-0,34	84,39
Показник фінансового ліверіджу	0,09	0,20	0,11	222,04
Коефіцієнт фінансової стійкості	0,74	0,77	0,03	103,82

Продовження таблиці 2.9

1	2	3	4	5
2017р.				
Власні обігові кошти	12597839,00	15487785,00	2889946,00	122,94
Коефіцієнт забезпечення оборотних активів власними коштами	0,69	0,72	0,03	104,09
Маневреність робочого капіталу	1,05	0,93	-0,12	88,57
Маневреність власних обігових коштів	0,19	0,18	-0,01	95,29
Коефіцієнт забезпечення власними обіговими коштами запасів	0,95	1,08	0,12	112,90
Коефіцієнт покриття запасів	1,21	1,34	0,13	110,91
Коефіцієнт фінансової незалежності (автономії)	0,65	0,66	0,02	102,46
Коефіцієнт фінансової залежності	1,55	1,51	-0,04	97,60
Коефіцієнт маневреності власного капіталу	0,78	0,80	0,02	103,09
Коефіцієнт концентрації позикового капіталу	0,35	0,34	-0,02	95,49
Коефіцієнт фінансової стабільності (коефіцієнт фінансування)	1,83	1,97	0,13	107,30
Показник фінансового ліверіджу	0,20	0,19	-0,01	98,80
Коефіцієнт фінансової стійкості	0,77	0,79	0,02	102,26
2018р.				
Власні обігові кошти	15487785,00	16417632,00	929847,00	106,00
Коефіцієнт забезпечення оборотних активів власними коштами	0,72	0,78	0,06	108,40
Маневреність робочого капіталу	0,93	1,00	0,08	108,11
Маневреність власних обігових коштів	0,18	0,09	-0,09	50,29
Коефіцієнт забезпечення власними обіговими коштами запасів	1,08	1,00	-0,08	92,50
Коефіцієнт покриття запасів	1,34	1,21	-0,14	89,79
Коефіцієнт фінансової незалежності (автономії)	0,66	0,72	0,06	109,24
Коефіцієнт фінансової залежності	1,51	1,38	-0,13	91,54
Коефіцієнт маневреності власного капіталу	0,80	0,77	-0,03	96,21
Коефіцієнт концентрації позикового капіталу	0,34	0,28	-0,06	81,84
Коефіцієнт фінансової стабільності (коефіцієнт фінансування)	1,97	2,62	0,66	133,47
Показник фінансового ліверіджу	0,19	0,16	-0,03	83,17
Коефіцієнт фінансової стійкості	0,79	0,84	0,05	106,26

Власні обігові кошти (робочий, функціонуючий капітал) показує оборотні активи, які фінансуються за рахунок власного капіталу і довго

строкових зобов'язань. Наявність позитивного значення означає не лише здатність платити поточні борги, а й можливість розширити виробництво.

Значне перевищення чистого оборотного капіталу над оптимальною потребою свідчить про нераціональне використання ресурсів підприємства. Важливе аналітичне значення має розгляд темпів росту власного оборотного Темп росту показника за 2016р. -133,73 %, за 2017р. - 122,94%, за 2018р. - 122,94 %.

Коефіцієнт забезпечення оборотних активів власними коштами показує Абсолютну можливість перетворення активів у ліквідні кошти. Темп росту показника за 2016р. -107,34 %, за 2017р. -104,09%, за 2018р. - 108,40%.

Маневреність робочого капіталу показує частка запасів, тобто матеріальних, виробничих активів у власних обігових коштах; обмежує свободу маневру власними коштами. Темп росту показника за 2016р. -93,95 %, за 2017р. -88,57%, за 2018р. - 108,11%.

Маневреність власних обігових коштів показує частку абсолютно ліквідних активів у власних обігових коштах; забезпечує свободу фінансового маневру. Темп росту показника за 2016р. - 138,16%, за 2017р. - 95,29%, за 2018р. -50,29 %. Показник значно зменшився, що є негативним явищем.

Коефіцієнт забезпечення власними обіговими коштами запасів показує наскільки запаси, що мають найменшу ліквідність у складі оборотних активів, забезпечені довгостроковими стабільними джерелами фінансування. Темп росту показника за 2016р. -106,43 %, за 2017р. -112,90%, за 2018р. - 92,50%.

Коефіцієнт покриття запасів показує скільки на одиницю коштів, що вкладені в запаси, припадає у сукупності власних коштів, довго- та короткострокових зобов'язань. Темп росту показника за 2016р. -101,71%, за 2017р. -110,91%, за 2018р. -89,79 %.

Коефіцієнт фінансової незалежності (автономії) характеризує можливість підприємства виконати зовнішні зобов'язання за рахунок

власних активів; його незалежність від позикових джерел. Темп росту показника за 2016р. -94,49 %, за 2017р. -102,46%, за 2018р. - 109,24%. Коефіцієнт більше 0,5 що є відповідає нормативу.

Коефіцієнт фінансової залежності показує скільки одиниць сукупних джерел припадає на одиницю власного капіталу. Показник, обернений до переднього; нормативне значення 2. Темп росту показника за 2016р. - 105,83%, за 2017р. -97,60%, за 2018р. - 91,54%. Показник зменшується.

Коефіцієнт маневреності власного капіталу показує частку власних обігових коштів у власному капіталі. Темп росту показника за 2016р. - 116,20%, за 2017р. -103,09%, за 2018р. -96,21 %.

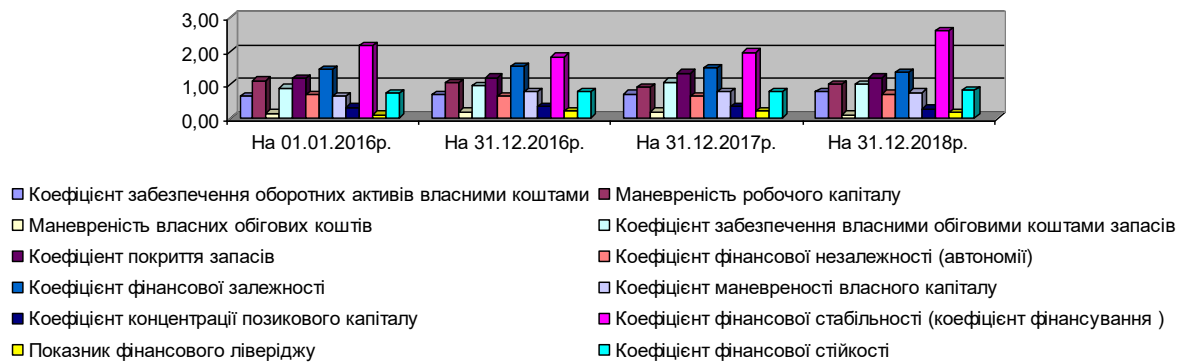

Рис.2.6. Динаміка показників фінансової стійкості ПАТ «Мотор Січ»

Коефіцієнт концентрації позикового капіталу показує скільки припадає позикового капіталу на одиницю сукупних джерел. Темп росту показника за 2016р. - 111,96%, за 2017р. -95,49%, за 2018р. -81,84 %.

Коефіцієнт фінансової стабільності (коефіцієнт фінансування) показує забезпеченість заборгованості власними коштами; перевищення власних коштів над позиковими свідчить про фінансову стійкість підприємства. Темп росту показника за 2016р. -84,39 %, за 2017р. -107,30%, за 2018р. - 133,47%. Показники за всі періоди більше нормативного значення Кф.с.>1

Показник фінансового ліверіджу характеризує залежність підприємства від довго строків зобов'язань. Збільшення Фд свідчить про

підвищення фінансового ризику. Темп росту показника за 2016р. - 222,04%, за 2017р. -98,80%, за 2018р. -83,17 %.

Коефіцієнт фінансової стійкості показує частка стабільних джерел фінансування у їх загальному обсязі. Темп росту показника за 2016р. - 103,82%, за 2017р. -102,26%, за 2018р. -106,26 %. Має бути Кф.с=0.85-0.90. На даному підприємстві чуть нижче або відповідає.

Таблиця 2.10

Оцінка фінансової стійкості за трикомпонентним показником ПАТ
«Мотор Січ»

Показник	На початок періоду	На кінець періоду
1	2	3
2016р.		
Власний капітал	14122181	16252316
Необоротні активи	14672821	18294855
Наявність власних оборотних коштів	-550640	-2042539
Довгострокові зобов'язання і забезпечення	1242975	3176212
Наявність власних і довгострокових позикових коштів для формування запасів і витрат	692335	1133673
Поточні зобов'язання і забезпечення	5263992	5697126
Загальна величина основних джерел коштів для формування запасів і витрат	5956327	6830799
Загальна величина запасів і витрат	10500001	13192781
Надлишок (+), брак (-) власних оборотних коштів	-11050641	-15235320
Надлишок (+), брак (-) власних оборотних і довгострокових позикових коштів для формування запасів і витрат	-9807666	-12059108
Надлишок (+), брак (-) загальної величини основних джерел коштів для формування запасів і витрат	-4543674	-6361982
Трикомпонентний показник типу фінансової стійкості	0,0,0	0,0,0
2017р.		
Власний капітал	16252316	19381433
Необоротні активи	18294855	7635917
Наявність власних оборотних коштів	-2042539	11745516
Довгострокові зобов'язання і забезпечення	3176212	3742269
Наявність власних і довгострокових позикових коштів для формування запасів і витрат	1133673	15487785
Поточні зобов'язання і забезпечення	5697126	6119755
Загальна величина основних джерел коштів для формування запасів і витрат	6830799	21607540
Загальна величина запасів і витрат	13192781	14365601
Надлишок (+), брак (-) власних оборотних коштів	-15235320	-2620085

Продовження таблиці 2.10

1	2	3
Надлишок (+), брак (-) власних оборотних і довгострокових позикових коштів для формування запасів і витрат	-12059108	1122184
Надлишок (+), брак (-) загальної величини основних джерел коштів для формування запасів і витрат	-6361982	7241939
Трикомпонентний показник типу фінансової стійкості	0,0,0	0,1,1
2018р.		
Власний капітал	19381433	21354360
Необоротні активи	7635917	8366083
Наявність власних оборотних коштів	11745516	12988277
Довгострокові зобов'язання і забезпечення	3742269	3429355
Наявність власних і довгострокових позикових коштів для формування запасів і витрат	15487785	16417632
Поточні зобов'язання і забезпечення	6119755	4711505
Загальна величина основних джерел коштів для формування запасів і витрат	21607540	21129137
Загальна величина запасів і витрат	14365601	16462336
Надлишок (+), брак (-) власних оборотних коштів	-2620085	-3474059
Надлишок (+), брак (-) власних оборотних і довгострокових позикових коштів для формування запасів і витрат	1122184	-44704
Надлишок (+), брак (-) загальної величини основних джерел коштів для формування запасів і витрат	7241939	4666801
Трикомпонентний показник типу фінансової стійкості	0,1,1	0,0,1

На 01.01.2016р., на 31.12.2016р. маємо кризовий фінансовий стан, на 31.12.2017р. нормально стійкий фінансовий стан, на 31.12.2018р. нестійкий фінансовий стан.

З позиції короткострокової перспективи фінансовий стан підприємства оцінюється показниками ліквідності та платоспроможності.

Дослідження вітчизняної та іноземної економічної літератури свідчить про відсутність єдиного визначення понять «ліквідність» та «платоспроможність» підприємства.

Ліквідність і платоспроможність як економічні категорії не тотожні, але на практиці вони тісно пов'язані між собою.

Таблиця 2.11

Аналіз показників ліквідності ПАТ «Мотор Січ»

Показник	На початок періоду	На кінець періоду	Відхилення	Темп росту
2016р.				
Коефіцієнт ліквідності поточної (покриття)	2,79	3,21	0,42	115,12
Коефіцієнт ліквідності швидкої	0,79	0,90	0,10	112,66
Коефіцієнт ліквідності абсолютної	0,24	0,41	0,17	170,72
Співвідношення короткострокової дебиторської і кредиторської заборгованості	0,49	0,55	0,06	113,25
2017р.				
Коефіцієнт ліквідності поточної (покриття)	3,21	3,53	0,32	109,95
Коефіцієнт ліквідності швидкої	0,90	1,18	0,29	132,14
Коефіцієнт ліквідності абсолютної	0,41	0,45	0,04	109,06
Співвідношення короткострокової дебиторської і кредиторської заборгованості	0,55	1,01	0,46	183,50
2018р.				
Коефіцієнт ліквідності поточної (покриття)	3,53	4,48	0,95	127,01
Коефіцієнт ліквідності швидкої	1,18	0,99	-0,19	83,70
Коефіцієнт ліквідності абсолютної	0,45	0,31	-0,14	69,25
Співвідношення короткострокової дебиторської і кредиторської заборгованості	1,01	0,75	-0,26	74,53

Коефіцієнт ліквідності поточної (покриття) характеризує достатність обігових коштів для погашення боргів протягом року. Показник на 31.12.2016р. збільшився на 0,42, на 31.12.2017р. збільшився на 0,32, на 31.12.2018р. збільшився на 0,95. Критичне значення $K_{\text{пл}} = 1$; при $\text{пл} < 1$ підприємство має неліквідний баланс.

Коефіцієнт ліквідності швидкої показує скільки одиниць найбільш ліквідних активів припадає на одиницю термінових боргів. На 31.12.2016р. показник збільшується на 0,1, на 31.12.2017р. показник збільшується на 0,29, а на 31.12.2018р. зменшується на 0,19.

Коефіцієнт ліквідності абсолютної характеризує готовність підприємства негайно ліквідувати короткострокову заборгованість. На 31.12.2016р. показник збільшується на 0,17, на 31.12.2017р. показник збільшується на 0,04, а на 31.12.2018р. зменшується на 0,14.

Співвідношення короткострокової дебиторської і кредиторської заборгованості показує здатність розрахуватися з кредиторами за рахунок

дебіторів протягом одного року. На 31.12.2016р. показник збільшується на 0,06, на 31.12.2017р. показник збільшується на 0,46, а на 31.12.2018р. зменшується на 0,26.

Для визначення ліквідності балансу групи активів і пасивів зіставляють між собою. Залежно від ступеня ліквідності активи підприємства розділяються на такі групи:

A1 – високоліквідні – «грошові кошти і поточні фінансові інвестиції»;

A2 – швидколіквідні – уся дебіторська заборгованість, що буде погашена за умовами договорів;

A3 – повільноліквідні – запаси, поточні біологічні активи, інші оборотні активи, витрати майбутніх періодів;

A4 – важколіквідні необоротні активи та необоротні активи, утримувані для продажу та групи вибуття.

Пасиви балансу групуються за терміновістю їхньої оплати:

П1 – найтерміновіші – поточна кредиторська заборгованість;

П2 – короткострокові – короткострокові кредити банків;

П3 – довгострокові – довгострокові зобов'язання і забезпечення;

П4 – постійні – зобов'язання перед власниками, формування власного капіталу та зобов'язання пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу та групами вибуття

Для визначення ліквідності балансу підприємства необхідно зіставити розрахунки за групами активів і зобов'язань. Баланс буде вважатися ліквідним за умови дотримання таких співвідношень між групами активів і зобов'язань:

$$A1 \geq P1$$

$$A2 \geq P2 \tag{2.1}$$

$$A3 \geq P3$$

$$A4 \leq P4$$

Таблиця 2.12

Аналіз ліквідності балансу ПАТ «Мотор Січ»

Актив	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду	Пасив	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду	Платіжний надлишек (нестача)	Платіжний надлишек (нестача)
2016р.							
Високоліквідні активи	1908936	2912790	Термінові пасиви	4528555	3752176	-2619619	-839386
Швидколіквідні активи	2223563	2078768	Короткострокові пасиви	735437	1944950	1488126	133818
Повільноліквідні активи	10551861	13303407	Довгострокові пасиви	1242975	3176212	9308886	10127195
Важколіквідні активи	5944788	6830689	Постійні пасиви	14122181	16252316	8177393	9421627
Баланс	20629148	25125654	Баланс	20629148	25125654		
2017р.							
Високоліквідні активи	2912790	2765602	Термінові пасиви	3752176	4280685	-839386	-1515083
Швидколіквідні активи	2078768	4387831	Короткострокові пасиви	1944950	1839070	133818	2548761
Повільноліквідні активи	13303407	14454107	Довгострокові пасиви	3176212	3742269	10127195	10711838
Важколіквідні активи	6830689	7635917	Постійні пасиви	16252316	19381433	9421627	11745516
Баланс	25125654	29243457	Баланс	25125654	29243457		
2018р.							
Високоліквідні активи	2765602	1479216	Термінові пасиви	4280685	3889628	-1515083	-2410412
Швидколіквідні активи	4387831	2995449	Короткострокові пасиви	1839070	821877	2548761	2173572
Повільноліквідні активи	14454107	16854353	Довгострокові пасиви	3742269	3429355	10711838	13424998
Важколіквідні активи	7635917	8166202	Постійні пасиви	19381433	21354360	11745516	13188158
Баланс	29243457	29495220	Баланс	29243457	29495220		

На 01.01.2016р.		На 31.12.2016р.	
1908936	< 4528555	2912790	< 3752176
2223563	> 735437	2078768	> 1944950
10551861	> 1242975	13303407	> 3176212
5944788	< 14122181	6830689	< 16252316
На 31.12.2017р.		На 31.12.2018р.	
2765602	< 4280685	1479216	< 3889628
4387831	> 1839070	2995449	> 821877
14454107	> 3742269	16854353	> 3429355
7635917	< 19381433	8166202	< 21354360

Таким чином, баланс є не ліквідним і вказує що високоліквідних не хватає для покриття найтерміновіших пасивів.

Висновки до розділу 2

На підставі проведеного аналізу можливо зробити наступні висновки:

1. Історія ПАТ «Мотор Січ» почалася у 1907 році. До грудня 1915 року завод випускав сільськогосподарські механізми та інструменти, виконував різні види механічної обробки, відливав вироби з чавуну та міді.

Історія підприємства — це поетапне створення та освоєння у серійному виробництві нових двигунів, кожен з яких став значною віхою у розвитку вітчизняного будівництва авіадвигунів.

Це газотурбінні двигуни АИ-20, АИ-24, АИ-25, АИ-25ТЛ, АИ-9, ТВЗ-117, Д-36, Д-136, Д-18Т, ТВЗ-117ВМА-СБМ1, АИ9-3Б, Д-36 сер. 4А, Д-436Т1/ТП, ВК-2500 для літаків Іл-18, Іл-38, Бе-12, Ан-8, Ан-10, Ан-12, Ан-32, Ан-24, Ан-26, Ан-30, Як-40, L-39, К-8J, Як-42, Ан-72, Ан-74, Ан-124 «Руслан», Ан-225 «Мрія», Ан-140, Ан-74ТК-300, Ту-334, Бе-200, та вертольотів Ка-27, Ка-28, Ка-29, Ка-31, Ка-32, Ка-50, Ка-50-2, Ка-52, Мі-8МТ, Мі-14, Мі-17, Мі-171, Мі-172, Мі-24, Мі-25, Мі-26, Мі-28, Мі-35.

У 1995 р. підприємство перетворено у відкрите акціонерне товариство «МОТОР СІЧ».

2. Аналіз основних фінансово-економічних показників вказує:

- чистий дохід від реалізації продукції за 2017р. зріс на 4604222,00 тис. грн., темп росту склав 143,66%, за 2018р. зменшився на 2910742,00 тис.грн., темп росту склав 80,79%;

- чисельність ППП штатних працівників зменшилась на 1092,00 осіб, а за 2018р. ще на 3224,00 осіб;

-чистий дохід від реалізації продукції на одного працівника за 2017р. збільшився на 198,00 тис. грн/особу за рахунок збільшення чистого доходу на 4604222,00 тис. грн. і зменшення чисельності на 1092,00 осіб, у той же час у 2018р. чистий дохід від реалізації продукції на одного працівника зменшився на 44,60 тис. грн., хоча в 2018р. і спостерігається зменшення чисельності на 3224,00 осіб у той же час чистий дохід від реалізації продукції зменшився на 2910742,00 тис.грн і темп його зменшення значно опережає темпи зменшення чисельності;

- фонд оплати праці збільшується у 2017р. на 516288,00 тис.грн., а за 2018р. на 420040,00 тис. грн.;

3.Проведено аналіз динаміки і структури майна ПАТ «Мотор Січ» і джерел його фінансування

На 31.12.2018р. порівняно з даними на 01.01.2016р. валюта балансу зросла на 8866072,00 тис. грн.

Сума необоротних активів збільшалась на 730166,00тис. грн., темп росту склав 109,56%. Питома вага необоротних активах активів на 01.01.2018р. складала 26,11%, а на 31.12.2017р. 28,36%, питома вага в складі актива зменшилась на 2,25 пункта.

Оборотні активи на 31.12.2018р. зменшилися на 478354,00 тис. грн., темп росту склав 97,79%.

Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття на 31.12.2018р. зменшилися на 49,00 тис.грн., питома вага в структурі балансу на 31.12.2018р. залишилася без змін.

В структурі пасива власний капітал складає 66,28% на 01.01.2018р., а на 31.12.2018р. 72,40%, темп росту власного капіталу 110,18%.

Довгострокові зобов'язання і забезпечення на 31.12.2018р. зменшилися на 312914,00 тис. грн., частка даної статті на 31.12.2018р. в валюті балансу зменшилась на 1,17 пункта.

Поточні зобов'язання і забезпечення на 31.12.2018р. зменшилися на 1408250,00 тис.грн. Питома вага даної статті на 01.01.2017р. склала 22,67%, на 31.12.2018р. склала 4,95%.

4. Проведено аналіз фінансових результатів ПАТ «Мотор Січ»

Фінансовий результат від операційної діяльності: прибуток має наступні тенденції : за 2017р. збільшився на 2115468,00 тис. грн., а за 2018р. зменшився на 3852768,00 тис.грн., за весь період показник зменшився на 1737300,00 тис.грн.

Фінансовий результат до оподаткування: прибуток за 2017р. збільшився на 1512725,00 тис. грн., а за 2018р. зменшився на 2329947,00 тис.грн, загальне зменшення за 2016-2018рр. склало 817222,00 тис. грн.

Чистий фінансовий результат прибуток за 2017р. збільшився на 1139731,00 тис. грн., а за 2018р. зменшився на 1851981,00 тис.грн, загальне зменшення за 2016-2018рр. склало 712250,00 тис. грн.

5. Здійснено аналіз стану забезпечення фінансовими ресурсами ПАТ «Мотор Січ» на основі аналітичних показників

Коефіцієнт трансформації показує скільки отримано чистої виручки від реалізації продукції на одиницю коштів, інвестованих в активи. За 2017р. показник збільшився на 0,10, за 2018р. зменшився на 0,14. Зменшення показника за 2018р. є явищем негативним.

Фондовіддача показує скільки виручки припадає на одиницю основних виробничих фондів. Темп приросту за 2017р. склав 129,80%, за 2018р. склав

76,43%. Зменшення показника за 2018р. є явищем негативним і показує зменшення такої віддачі за рахунок зменшення доходів.

Коефіцієнт оборотності обігових коштів (обороту) показує кількість оборотів обігових коштів за період; скільки виручки припадає на одиницю обігових коштів. За 2017р. показник збільшився на 0,12, але за 2018р. зменшився на 0,19. Така змінна вказує на уповільнення обігових коштів і є негативною.

Частка оборотних виробничих фондів в обігових коштах – це показник, що показує частку обігових коштів у виробничій сфері. На 31.12.2016р. показник залишився без змін і дорівнює 0,72. На 31.12.2017р. показник зменшився на 0,06, на 31.12.2018р. показник збільшився на 0,11. Показник збільшується на 31.12.2018р. що можемо розглядати як позитивний напрямок зміни.

Частка основних засобів в активах показує частку коштів, інвестованих в основні засоби, у валюті балансу. На 31.12.2016 показник зменшився на 0,02; на 31.12.2017р. зменшився на 0,02; на 31.12.2018р. залишився без змін.

Рентабельність активів за прибутком до оподаткування показує скільки прибутку до оподаткування припадає на одиницю коштів, інвестованих в активи. Спостерігається збільшення показника за 2017р. на 0,04, а за 2018р. зменшується на 0,09.

Рентабельність капіталу (активів) за чистим прибутком показує скільки припадає чистого прибутку на одиницю інвестованих в активи коштів. Спостерігається збільшення показника за 2017р. на 0,03, а за 2018р. зменшується на 0,07.

Коефіцієнт фінансової незалежності (автономії) характеризує можливість підприємства виконати зовнішні зобов'язання за рахунок власних активів; його незалежність від позикових джерел. Темп росту показника за 2016р. -94,49 %, за 2017р. -102,46%, за 2018р. - 109,24%. Коефіцієнт більше 0,5 що є відповідає нормативу.

Коефіцієнт фінансової залежності показує скільки одиниць сукупних джерел припадає на одиницю власного капіталу. Показник, обернений до переднього; нормативне значення 2. Темп росту показника за 2016р. - 105,83%, за 2017р. -97,60%, за 2018р. - 91,54%. Показник зменшується.

Коефіцієнт маневреності власного капіталу показує частку власних обігових коштів у власному капіталі. Темп росту показника за 2016р. - 116,20%, за 2017р. -103,09%, за 2018р. -96,21 %.

Коефіцієнт ліквідності поточної (покриття) характеризує достатність обігових коштів для погашення боргів протягом року. Показник на 31.12.2016р. збільшився на 0,42, на 31.12.2017р. збільшився на 0,32, на 31.12.2018р. збільшився на 0,95. Критичне значення $K_{\text{пл}} = 1$; при $\text{пл} < 1$ підприємство має неліквідний баланс.

Коефіцієнт ліквідності швидкої показує скільки одиниць найбільш ліквідних активів припадає на одиницю термінових боргів. На 31.12.2016р. показник збільшується на 0,1, на 31.12.2017р. показник збільшується на 0,29, а на 31.12.2018р. зменшується на 0,19.

Коефіцієнт ліквідності абсолютної характеризує готовність підприємства негайно ліквідувати короткострокову заборгованість. На 31.12.2016р. показник збільшується на 0,17, на 31.12.2017р. показник збільшується на 0,04, а на 31.12.2018р. зменшується на 0,14.

РОЗДІЛ 3.

УДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМУ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВИМИ РЕСУРСАМИ ПАТ «МОТОР СІЧ»

3.1. Шляхи удосконалення механізму забезпечення фінансовими ресурсами ПАТ «Мотор Січ»

Удосконалення механізму забезпечення фінансовими ресурсами ПАТ «Мотор Січ» можливе за рахунок збільшення вхідних та зменшення вихідних грошових потоків. Підвищення розмірів вхідних грошових потоків можливе за рахунок:

- збільшення виручки від реалізації;
- продажу частини основних фондів;
- рефінансування дебіторської заборгованості.

Скорочення вихідних грошових потоків можливе за рахунок:

- зниження витрат, які відносяться на собівартість продукції;
- зниження витрат, які покривають за рахунок прибутку.

Основним заходом є збільшення виручки від реалізації.

В свою чергу розмір виручки від реалізації залежить від:

- обсягів реалізації продукції;
- ціни одиниці продукції, що реалізується.

Щоб збільшити обсяги реалізації, треба максимально активізувати збутову діяльність підприємства. Стимулювати збут можна різними методами. Бажаний результат можна отримати наданням знижок покупцям, помірними зменшеннями цін, застосуванням масової реклами. Не існує для всіх підприємств єдиного рецепту збільшення обсягів реалізації. Тип заходів залежить від особливостей конкретного підприємства та обраної ним стратегії маркетингу. Також одним із важливих шляхів удосконалення є мобілізація внутрішніх резервів.

Це: - проведення реструктуризації активів підприємства;

- сукупність заходів, пов'язаних зі зміною структури та складу активів балансу;
- перетворення в грошову форму наявних матеріальних та фінансових активів підприємства

Внутрішні резерви підприємства складаються з явних та прихованих. Виявлення явних резервів здійснюється через ліквідацію: втрат окремих видів ресурсів, перевищення норм їх витрачання. Особливу увагу необхідно звернути увагу на приховані резерви.

Приховані резерви — частина капіталу, що ніяк не відображена в Балансі. Розмір прихованих резервів балансу дорівнює різниці між балансовою вартістю окремих майнових об'єктів підприємства та їх реальною вартістю. Шляхами удосконалення механізму забезпечення фінансовими ресурсами ПАТ «Мотор Січ» через виявлення прихованих резервів є: здача в оренду основних фондів, які не повною мірою використовуються у робочому процесі; використання зворотного лізингу. Першочерговим етапом є пошук оптимального співвідношення власного і позикового капіталу, яке б забезпечило мінімальний фінансовий ризик за максимальної рентабельності власного капіталу.

Оптимізація ліквідності підприємства реалізується за допомогою оперативного механізму фінансової стабілізації — системи заходів, спрямованих, з одного боку, на зменшення фінансових зобов'язань, а з іншого, на збільшення грошових активів, що забезпечують ці зобов'язання. Для оцінки ефективності визначення оптимального співвідношення позикового та власного капіталу розрахуємо рівень фінансового важеля ПАТ «Мотор Січ».

Ефект фінансового важеля показує на скільки відсотків зміниться рентабельність власного капіталу за рахунок зміни величини позикового капіталу. Розрахунок рівня фінансового важеля для ПАТ «Мотор Січ»

Таблиця 3.1

Ефект фінансового левириджу, %

Показник	2016р.	2017р.	2018р.
Капітал, тис.грн., разом	25125654	29243457	29495220
Власний капітал, тис. грн	16252316	19381433	21354360
Позиковий капітал, тис.грн	8873338	9862024	8140860
Кредити у банках, тис.грн.	1233343	1174327	841290
Відсотки за позики, тис.грн.	308335,75	293581,75	210322,5
Прибуток до сплати відсотків і податків, тис.грн.	6328964,00	8462431,00	4948274,00
Прибуток, тис.грн	6020628,25	8168849,25	4737951,50
Податок на прибуток, тис.грн.	1083713,085	1470392,865	852831,27
Чистий прибуток, тис.грн	4936915,17	6698456,39	3885120,23
Рентабельність власного капіталу, %	30,37668702	34,5612029	18,19356904
Плече фінансового важеля	0,545973755	0,508838743	0,381227066
Рентабельність сукупного капіталу, %	19,64890213	22,90582945	13,1720334
Ефект фінансового левириджу, %	10,72778489	11,65537346	5,021535641

Відобразимо отримані результати,

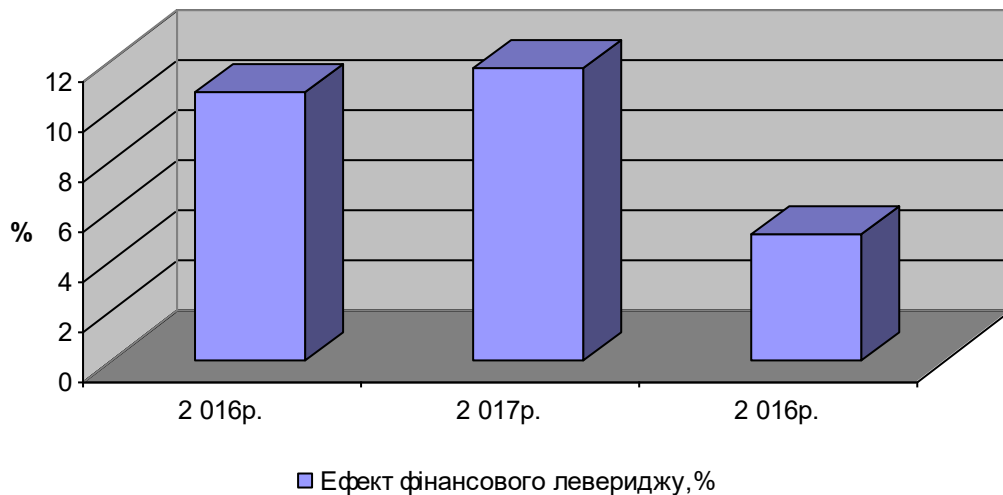

Рис.3.1 Ефект фінансового левириджу ПАТ «Мотор Січ», %

З даних таблиці 3.1 бачимо, що у ПАТ «Мотор Січ» одним з напрямків покращення свого фінансового стану є визначення оптимальної структури власного та позикового капіталу. Виходячи з отриманих результатів бачимо,

що протягом 2016-2017 років підприємство залучило більше позикових коштів, у тому числі кредитів банку, що сприяло підвищенню рентабельності власного капіталу. Протягом 2017-2018 років відбулось зменшення величини позикового капіталу, що в свою чергу спричинило зниження ефекту фінансового важеля з 11,66 до 5,02%, що є негативною тенденцією і свідчить про те, що рентабельність власного капіталу знизилась. Отже, ПАТ «Мотор Січ» необхідно більш ефективно використовувати позиковий капітал, щоб забезпечити максимальний приріст рентабельності власного капіталу

Стосовно структури фінансових ресурсів, необхідно сформулювати її залежно від рівня фінансових ризиків, виокремивши такі їх види, як власні (рівноцінні величині власного капіталу за пасивом «Звіту про фінансовий стан»), залучені та позичені, яким відповідає, відповідно, найнижчий, незначний і великий рівень зазначеного ризику. Доцільно саме в розрізі таких джерел аналізувати рівень фінансової безпеки, адже поділ капіталу суб'єктів господарювання на власні й позичені, який підтримують переважна більшість учених-дослідників, не дає змоги із сукупності всіх фінансових ресурсів виокремити ті кошти, що прирівнюються до власних, проте, не є такими й використовуються підприємством як стійкі пасиви, тобто без сплати відсотків за їх використання. Саме такі кошти, які, з одного боку, підприємству не належать, але використовуються в його діяльності на безоплатній основі, а з іншого боку, можуть генерувати ризик посилення фінансової залежності в разі значних їх обсягів, що зростають у динаміці, слід уважати залученим капіталом. У свою чергу, до позичених зараховують лише позикові ресурси – поточні та довгострокові кредити банків, а також дов-гострокові зобов'язання, тобто капітал, що залучається до фінансування діяльності суб'єкта господарювання на платній основі й обумовлює найбільший фінансовий ризик. Як свідчить практика, акціонерні товариства здатні працювати в умовах збитковості, використовуючи позичений і залучений капітал. Залучені кошти є тимчасово невиплаченим капіталом, здебільшого у формі кредиторської заборгованості, через відволікання

оборотних коштів у запаси й дебіторську заборгованість (що пов'язано зі специфікою господарювання суб'єктів машинобудування) та відображають особливості розрахунків із працівниками, державою і контрагентами в коротко-, середньо- і довгостроковій перспективі, а їх наявність у структурі джерел фінансування є цілком нормальним явищем в умовах ринку. Усе ж, стабільно функціонуючі акціонерні товариства, попри перманентне генерування прибутків, вчасно розраховуються за своїми боргами, залучаючи все менше ресурсів ззовні. Те саме стосується й позикових коштів, використання яких може підвищити фінансову рентабельність акціонерного товариства більшою мірою, ніж за їх відсутності, оскільки таким чином фінансовий потенціал зростання вартості підприємства збільшується на величину позичених ресурсів. Разом із тим значна їх частка у структурі джерел капіталу в умовах збиткової діяльності господарюючого суб'єкта свідчить про ризик зростання фінансової залежності господарюючого суб'єкта. Тому рівень фінансової безпеки акціонерного товариства слід уважати тим вищим, чим більшою є частка власних фінансових ресурсів у структурі капіталу та чим меншою – питома вага позичених і залучених коштів. При цьому нижня гранична межа для питомої ваги власних коштів – 0,5 або 50 %, ураховуючи за основу порогове значення коефіцієнта платоспроможності. Для цього частку власних фінансових ресурсів позначимо за X_1 , позичених – за X_2 , а залучених – за X_3 . Ураховуючи особливості структури фінансових ресурсів вітчизняних акціонерних товариств машинобудування, установемо такі рівні їх фінансової безпеки[58]:

- 1) катастрофічно низький – $X_1 < 0$, при $X_2 + X_3 > 100$ %;
- 2) низький – $0 < X_1 < 50$ %, при $X_2 + X_3 > 50$ %;
- 3) помірний – $X_1 > 50$ %, при $X_2 + X_3 < 50$ %, або $X_1 + X_3 > 50$ %, $X_2 < 50$ %;
- 4) високий – $X_1 > 50$ %, при $X_2 = 0$, $X_3 < 50$ %

Таблиця 3.2

Рівні фінансової безпеки

Показник	тис.грн			%		
	2016р.	2017р.	2018р.	2016р.	2017р.	2018р.
X1	16252316,00	19381433,00	21354360,00	64,68	66,28	72,40
X2	986825,00	1400011,00	1209844,00	3,93	4,79	4,10
X3	7886513,00	8462013,00	6931016,00	31,39	28,94	23,50
Раазом	25125654,00	29243457,00	29495220,00	100,00	100,00	100,00
Рівень фінансової безпеки				помірний	помірний	помірний

Таким чином, рівень фінансової безпеки помірний. Розглядаючи структуру капіталу ПАТ «Мотор Січ», відзначимо, власні кошти господарюючого суб'єкта, значення яких перевищує позначку 72 %, є значними й займають найбільшу частку

Таким чином, залучення капіталу можливо застосовувати як засіб розширення діяльності і з точки зору фінансової безпеки.

Управління процесами забезпечення фінансовими ресурсами підприємств завжди спирається на певний фінансовий механізм. Фінансовий механізм підприємства – це сукупність форм і методів зовнішнього й внутрішнього впливів на формування, використання та нагромадження фінансових ресурсів з метою забезпечення ними господарської діяльності підприємства та підвищення ефективності і прибутковості виробництва. Схема функціонування фінансового механізму виступає єдиним утворенням і одночасно є більш деталізованою, систематизованою і розгалуженою, в якій чітко простежуються новітні тенденції вторгнення суб'єкта в об'єкт та їх безперервна взаємодія. В ній визначено його складові: фінансове забезпечення; фінансове регулювання; фінансові потоки і система фінансових інструментів та індикаторів. Це дає змогу розпізнавати не одиничні ізольовані факти, а їх цілісність, як суперечливого цілого, що розвивається завдяки діалектичній логіці, і не лише констатувати наявний стан, а й бачити тенденції фінансових процесів, перспективу розвитку підприємства і на цій основі пропонувати конкретні управлінські рішення. Такий підхід вигідно органічно вписує і чітко визначає місце та роль такої неповторної в своїй індивідуальності та невід'ємної складової фінансового механізму як забезпечення фінансовими ресурсами.

Механізм забезпечення фінансовими ресурсами ПАТ «Мотор Січ» визначемо як сукупність взаємозалежних економічних відносин, що з'являються у разі пошуку, формування, акумуляції, використання та нагромадження фінансових ресурсів відповідно до поставлених завдань. Визначальною ознакою цього механізму є рух фінансових ресурсів (рис.3.1).

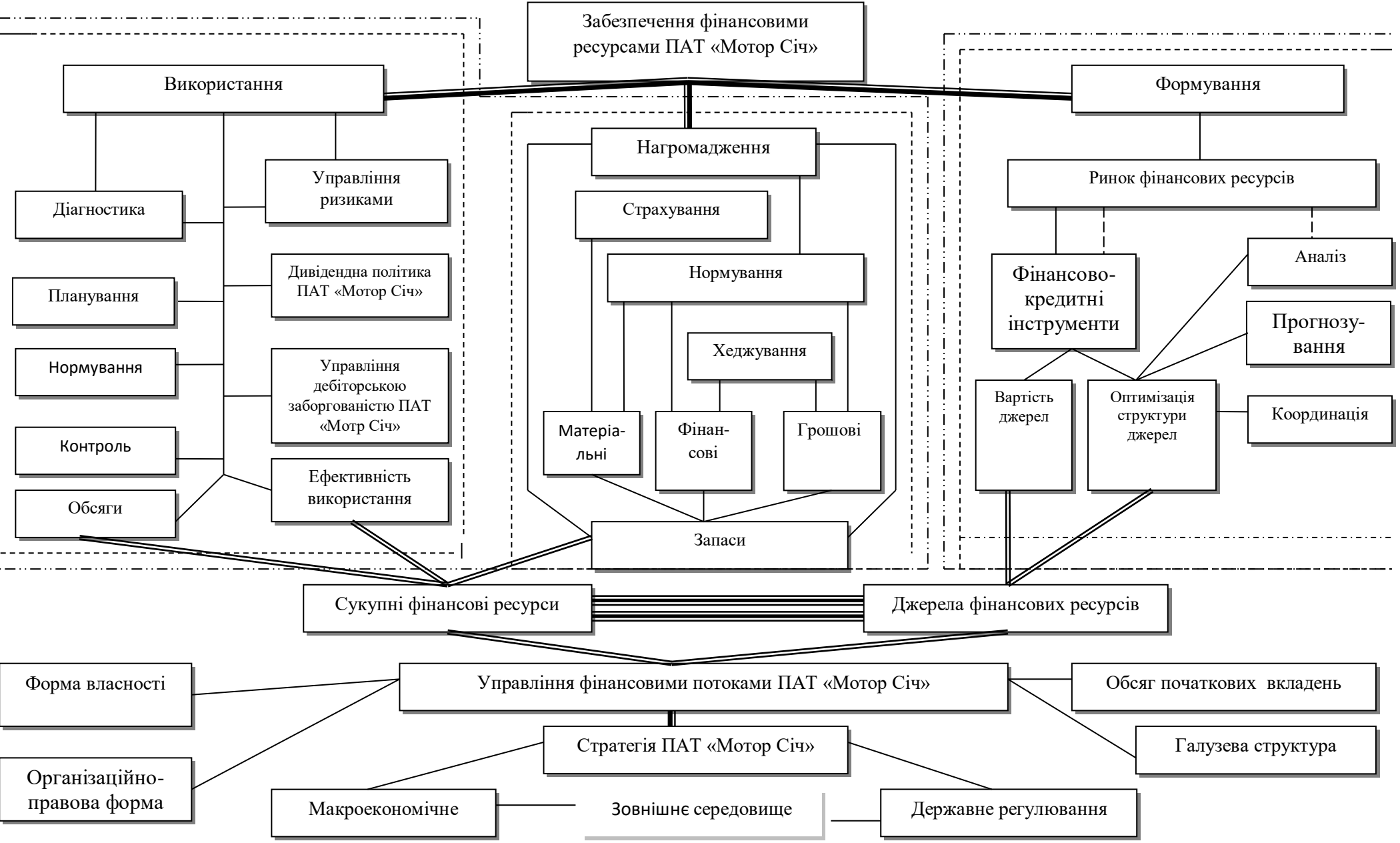

Рис. 3.2. Модель забезпечення фінансовими ресурсами ПАТ «Мотор Січ»

Особливістю моделі є гармонійна досконалість, комплексність розгляду, врахування специфіки їх функціонування, націленість на підвищення ефективності використання фінансових ресурсів ПАТ «Мотор Січ» та оптимізацію управління фінансовими потоками.

Ґрунтуючись на теоретико-методологічному аналізі взаємозв'язку та взаємодії таких складових як використання, нагромадження, формування фінансових ресурсів та фінансових потоків, їх суттєвих відмінностей та невіддільності, зробимо висновок, що методологічним ключем до пізнання механізму забезпечення фінансовими ресурсами ПАТ «Мотор Січ», розкриття його закономірностей і тенденцій функціонування, визначення його потенціалу та рівня можливостей є розгляд усіх складових. Актуальність та особливість такого підходу визначається тим, що розроблено глибокі й оригінальні уявлення про внутрішній зміст механізму забезпечення фінансовими ресурсами ПАТ «Мотор Січ» за яким можна не лише проаналізувати, а й віднайти напрями та шляхи удосконалення дії цього механізму. Зважаючи на взаємозворотний, діалектичний характер встановленого зв'язку між окремими складовими механізму, особливий інтерес у даній площині становлять саме внутрішні його імпульси, що формує засади нетрадиційного підходу до процесів забезпечення фінансовими ресурсами ПАТ «Мотор Січ», дозволяє виявити загрози та небезпеки, здійснити акумулюючий вплив на залучення фінансових ресурсів з різноманітних джерел, оптимізувати фінансові потоки, визначити нові можливості нагромадження фінансових ресурсів, щоб свідомими зусиллями внести в нього порядок і змусити кожний інструмент, кожную складову виконувати власну партію у великій фінансовій симфонії.

Особливості функціонування капіталу в рамках конкретного підприємства, тобто ПАТ «Мотор Січ», пов'язані з двома основними економічними процесами: процесом його формування; процесом його використання.

Використання суто власного капіталу у поточній діяльності має свої як позитиви, так і негативи. Однією з переваг використання позикових ресурсів ПАТ «Мотор Січ» є розширення діяльності, яке не могло б відбутися за умов обмеженості власного капіталу. Крім цього, використання позикових коштів на ПАТ «Мотор Січ» приводить в дію так званий ефект фінансового левериджу, який відображає рівень прибутку (або збитків), що додатково генерується на власний капітал при різній частці використання позичкових засобів. Тобто, ефект фінансового левериджу дає змогу підвищити прибутковість за рахунок нижчого рівня виплат за кредитами, ніж безпосередньо рівень рентабельності власного капіталу ПАТ «Мотор Січ».

Ефективність використання капіталу ПАТ «Мотор Січ» одночасно залежить від:

- оптимального поєднаного власного і позикового капіталу;
- загального розміру вкладень у основні і оборотні засоби.

З метою прогнозування суми капіталу використовуємо метод екстраполяції трендів.

Для використання тренда у якості інструменту прогнозу слід чисельно оцінити параметри (коефіцієнти) рівнянь (α_0 , α_1).

Параметри рівняння визначаються за допомогою методу найменших квадратів:

$$\sum(y_t - \bar{y}_t)^2 = \min \quad (3.1)$$

де y_t – фактичне значення функції;

$\bar{y}_t$ – розрахункове значення функції, яке визначається на основі відібраного рівняння.

Для лінійного рівняння залежність (3.1) може бути записана таким чином:

$$\sum(y_t - \alpha_0 - \alpha_1 t)^2 = \min. \quad (3.2)$$

У рівнянні (3.5) змінні y_t і t являються відомими величинами, а параметри рівняння (α_0, α_1) – невідомими величинами. Для їх визначення слід прирівнювати до нуля похідні від виразу (3.2) по кожному початковому параметру окрему.

Після відповідних перетворень отримуємо систему нормальних рівнянь, які для лінійного рівняння тренда мають вигляд:

$$\begin{cases} \sum y_t = \alpha_0 n + \alpha_1 \sum t \\ \sum y_t t = \alpha_0 \sum t + \alpha_1 \sum t^2. \end{cases} \quad (3.3)$$

Для квадратичного рівняння $y = \alpha_0 + \alpha_1 t + \alpha_2 t^2$ система нормальних рівнянь має такий вигляд:

$$\begin{cases} \sum y_t = n\alpha_0 + \alpha_1 \sum t + \alpha_2 \sum t^2 \\ \sum y_t t = \alpha_0 \sum t + \alpha_1 \sum t^2 + \alpha_2 \sum t^3 \\ \sum y_t t^2 = \alpha_0 \sum t^2 + \alpha_1 \sum t^3 + \alpha_2 \sum t^4. \end{cases} \quad (3.4)$$

Головна проблема, яка виникає при реалізації системи нормальних рівнянь, це приведення, де це можливо, рівнянь до лінійного виду, а в деяких випадках, наприклад, для логістичної кривої і кривої Гомперца застосовують різні види перетворень, спрощення.

Якість рівняння оцінюється за системою показників (характеристик).

Найбільш суттєвим показником для оцінки кожного рівняння є коефіцієнт парної кореляції – для лінійного рівняння, і парне кореляційне відношення – для всіх нелінійних рівнянь, які відображають щільність зв'язку між результативним показником (функцією) і факторіальною ознакою (аргументом).

Коефіцієнт парної лінійної кореляції для рівняння ($y = \alpha_0 + \alpha_1 t$) розраховується за формулою:

$$r = \frac{(n \sum yt - \sum y \sum t)}{\sqrt{[n \sum t^2 - (\sum t)^2][n \sum y^2 - (\sum y)^2]}} \quad (3.5)$$

Парне кореляційне відношення розраховується за формулою:

$$\eta = \sqrt{1 - \frac{\sum (yt - \bar{y}t)^2}{\sum (yt - \bar{y}t)^2}} \quad (3.6)$$

Про щільність зв'язку роблять висновки з таких значень показників:

$r\eta \leq 0,5$ - зв'язок слабкий;

$0,7 \geq r\eta \geq 0,5$ - зв'язок середній;

$r\eta \geq 0,7$ - зв'язок сильний.

У таблиці 3.2, на основі даних за 5 років, покажемо порядок розрахунку параметрів і статистичних характеристик для лінійного рівняння у відповідності з наведеними вище формулами.

Аналогічно за таким же принципом, тобто на основі заздалегідь розрахованих проміжних даних, визначаються параметри і статистичні характеристики інших рівнянь, зокрема квадратичного.

Параметри рівняння (a_0 , a_1) розрахуємо на основі системи рівнянь:

$$\begin{cases} 121078421 = 5a_0 + 15a_1 \\ 397670128 = 15a_0 + 55a_1. \end{cases}$$

$$a_0 = 121078421/5 - 15a_1/5$$

$$a_0 = 24215684,2 - 3a_1$$

$$10a_1 = 34434865$$

$$a_1 = 3443486,5; \quad a_0 = 13885224,7$$

Капітал, розрахований на основі рівняння, отримуємо, якщо в рівняння підставляти послідовно за кожний рік значення аргументу (часу t).

На основі розрахованих параметрів рівняння (a_0 , a_1) лінійне рівняння можна записати таким чином:

Таблиця 3.3

Дані про динаміку валюти балансу і розрахунок проміжних показників для визначення параметрів і статистичних характеристик рівняння ПАТ «Мотор Січ»

Валюта балансу, тис.грн., y_t	$y_t \cdot t$	t^2	y_t^2	Валюта балансу (капітал), розраховані на основі рівняння, $\bar{y}_t$, тис. грн.	$ y_t - \bar{y}_t $	$(y_t - \bar{y}_t)^2$	$\frac{ y_t - \bar{y}_t }{y_t}$	$\left(\frac{(y_t - \bar{y}_t)}{y_t}\right)^2$
1	2	3	4	5	6	7	8	9
16584942	16584942,00	1	275060301143364	17328711,20	743769,20	553192622868,64	0,044846054	0,00201117
20629148	41258296,00	4	425561747205904	20772197,70	143049,70	20463216670,09	0,006934348	4,8085E-05
25125654	75376962,00	9	631298488927716	24215684,20	909969,80	828045036912,04	0,036216761	0,00131165
29243457	116973828,00	16	855179777310849	27659170,70	1584286,30	2509963080367,69	0,054175753	0,00293501
29495220	147476100,00	25	869968002848400	31102657,20	1607437,20	2583854351943,84	0,054498227	0,00297006
121078421	397670128,00	55	3057068317436230	121078421,0	4988512,20	6495518308762,30	0,196671143	0,00927598

$$\hat{y}_t = 13885224,7 + 3443486,5t$$

Побудований на основі початкових даних «передісторії» часовий тренд, що відповідає вимогам, дозволяє використати залежність для складання прогнозу.

Таблиця 3.4

Прогнозні значення валюти балансу, тис. грн.

Рік	Прогнозні значення, тис. грн.
2019р.	34546143,7
2020р.	37989630,2
2021р.	41433116,7

Побудуємо отримані результати

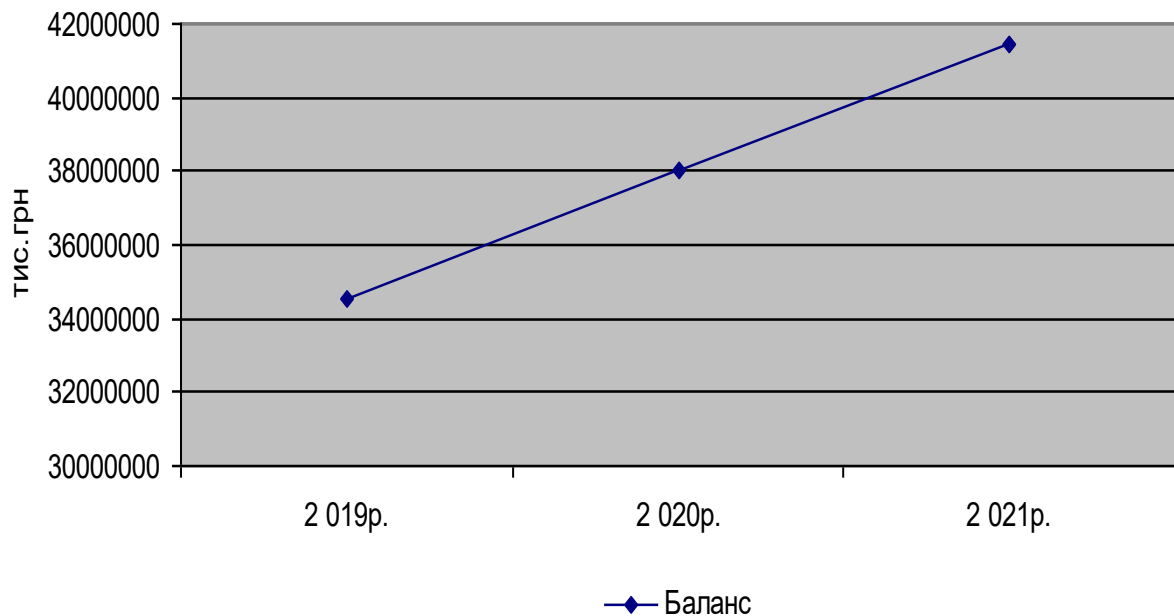

Рис.3.3. Прогнозні значення валюти балансу ПАТ «Мотор Січ», тис. грн.

Розглядаючи економічну сутність капіталу підприємства в якості об'єкта управління, слід в першу чергу відзначити наступні його характеристики:

- капітал підприємства у своїй речовинній формі є основними фактором виробництва;

- капітал існує також у формі фінансових (грошових) ресурсів підприємства, які приносять дохід;
- капітал є головним джерелом формування заможності його власників;
- капітал підприємства є головним вимірником його ринкової вартості;
- динаміка капіталу підприємства є найважливішим чинником, що визначає рівень ефективності його господарської діяльності.

3.2 Оптимізація стратегії ПАТ «Мотор Січ» щодо забезпечення фінансовими ресурсами

Не може бути визначено єдино оптимального підходу щодо співвідношення структурних елементів капіталу для різних підприємств або для одного підприємства на весь термін його функціонування. Проте процес оптимізації структури капіталу підприємства має здійснюватися на основі формування цільової структури капіталу.

На сьогодні в економічній літературі немає єдиної думки щодо оптимального співвідношення між власним і позиковим капіталом, оскільки не досягнуто консенсусу щодо складу позикового капіталу.

Г.О. Крамаренко визначає власний капітал як «... власні фінансові ресурси підприємства, сформовані за рахунок первинного капіталу, наданого власником, інших внесків юридичних і фізичних осіб, резервів, накопичених підприємством», а позиковий капітал як «... капітал банків і інших організацій, використовуваний підприємствами в грошовому обороті на умовах кредитного договору».

І.О. Бланк вважає, що власний капітал характеризує загальну вартість засобів підприємства, які належать йому на правах власності та використовуються ним для формування певної частини його активів. У свою чергу позиковий капітал характеризує кошти або інші майнові цінності, що залучають для фінансування розвитку підприємства, на поворотній основі.

Н.В. Наумова, Б.І. Герасимов і Л.В. Пархоменко визначають поняття власного капіталу та позикового капіталу таким чином: «власний капітал – це вартість, втілена у кошти підприємства, які йому належать на правах власності та приносять прибуток»; «позиковий капітал являє собою вартість, інвестовану в грошові кошти або інші цінності, що залучаються на основі їх повернення з метою фінансового розвитку підприємства».

В економічній літературі не має єдиної думки щодо складу позикового капіталу. Але вважаємо, що треба вносити до складу позикового капіталу всі фінансові ресурси, залучені підприємством на умовах повернення, тому що від користування ними підприємство отримує економічну вигоду.

Таким чином, оптимізація структури капіталу – це важливий етап стратегічного аналізу капіталу, який полягає у визначенні такого співвідношення між вартістю, втіленою у кошти підприємства, які йому належать і приносять прибуток, та вартістю, інвестованою в грошові кошти, що залучаються на основі їх повернення, за умови якого досягається максимальна ефективність діяльності підприємства.

Аналіз економічної літератури свідчить, що більшість авторів виокремлює три методи оптимізації структури капіталу:

оптимізація структури капіталу за критерієм максимізації рівня прогнозованої фінансової рентабельності;

оптимізація структури капіталу за критерієм мінімізації її вартості;

оптимізація структури капіталу за критерієм мінімізації рівня фінансових ризиків

Проведемо оптимізацію структури капіталу за критерієм максимізації рівня прогнозованої фінансової рентабельності на підставі прогнозованої величини.

Найкращим є 9 варіант де співвідношення власного до залученого капіталу становить 60% до 40% з залученням кредитів.

Таблиця 3.5

Розрахунок рентабельності власного капіталу при різних значеннях плеча фінансового важеля, тис. грн

Показник	Варіант									
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Власний капітал	24873223,46	24873223,46	24873223,46	22454993,41	22454993,41	22454993,41	20727686,22	20727686,22	20727686,22	20727686,22
Позиковий капітал	9672920,24	9672920,24	9672920,24	12091150,30	12091150,30	12091150,30	13818457,48	13818457,48	13818457,48	13818457,48
у тому числі										
кредит	840300,00	850000,00	843000,00	900000,00	860000,00	850000,00	880000,00	900000,00	870000,00	600000,00
поточні зобов'язання за розрахунками	8832620,24	8822920,24	8829920,24	11191150,30	11231150,3	11241150,3	12938457,48	12918457,48	12948457,48	13218457,48
Сукупний капітал	34546143,70	34546143,70	34546143,70	34546143,70	34546143,7	34546143,7	34546143,7	34546143,7	34546143,7	34546143,70
Плече фінансового важеля	0,39	0,39	0,39	0,54	0,54	0,54	0,67	0,67	0,67	0,67
Ставка відсотка за кредит	25,00	25,00	25,00	25,00	25,00	25,00	25,00	25,00	25,00	25,00
Рентабельність(збитковість) сукупного капіталу	13,70	13,70	13,70	13,70	13,70	13,70	13,70	13,70	13,70	13,70
Фінансовий результат від операційної діяльності	4732821,69	4732821,69	4732821,69	4732821,69	4732821,69	4732821,69	4732821,69	4732821,69	4732821,69	4732821,69
Витрати за відсотками за кредит	210075,00	212500,00	210750,00	225000,00	215000,00	212500,00	220000,00	225000,00	217500,00	150000,00

Продовження таблиці 3.5

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Середньозважена ціна позикового капіталу, %	2,17	2,20	2,18	1,86	1,78	1,76	1,59	1,63	1,57	1,09
Фінансовий результат до оподаткування	4522746,69	4520321,69	4522071,69	4507821,69	4517821,69	4520321,69	4512821,69	4507821,69	4515321,69	4582821,69
Ставка податку на прибуток, %	18,00	18,00	18,00	18,00	18,00	18,00	18,00	18,00	18,00	18,00
Чистий прибуток	3708652,28	3706663,78	3708098,78	3696413,78	3704613,78	3706663,78	3700513,78	3696413,78	3702563,78	3757913,78
Рентабельність (збитковість) власного капіталу %	14,91	14,90	14,91	16,46	16,50	16,51	17,85	17,83	17,86	18,13

Процес оптимізації структури позикового капіталу повинен здійснюватися за допомогою двох основних критеріїв: орієнтація на існуючу структуру позикового капіталу; оптимізація структури позикового капіталу за критерієм мінімізації його середньозваженої вартості.

Можна стверджувати: оптимальна структура позикового капіталу підприємств, за визначеним критерієм, – це таке співвідношення елементів позикового капіталу, за досягненням якого значення такого критерію наближається до оптимального.

Згідно із критерієм мінімізації середньозваженої вартості позикового капіталу, перевага у формуванні структури капіталу підприємства надається відносній дешевизні того чи іншого джерела ресурсу.

Оскільки ступінь обмеженості кожного джерела капіталу різна, а, відповідно, змінюється у певний момент його вартість, постільки доводиться з часом переходити від одного джерела до іншого, орієнтуючись щораз у на мінімальну ціну. Цей підхід щодо оптимізації структури капіталу, на думку деяких дослідників, є типовим для вітчизняних підприємств.

Процес оптимізації структури власного капіталу за критерієм мінімізації його середньозваженої вартості заснований на попередній оцінці вартості всіх складників позикового капіталу при різних умовах залучення і здійсненні багатоваріантних розрахунків середньозваженої вартості позикового капіталу.

Отже, за методом середньозваженої вартості капіталу найбільш оптимально є перша. При цьому, середньозважена вартість капіталу є мінімальною і становить 35,58353275 %.

При цьому співвідношення власного к позиковому капіталу становить 72% до 38% при наявності банківського кредиту.

Таким чином, підприємство може розглядати як в поточному періоду так і в стратегічному можливість використання кредиту для забезпечення фінансовими ресурсами.

Продовження таблиці 3.6

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Ставка податку на прибуток, %	18	18	18	18	18	18	18	18	18	18
Податковий коректор	0,82	0,82	0,82	0,82	0,82	0,82	0,82	0,82	0,82	0,82
Рівень відсотка за кредит з урахуванням податкового коректора	20,5	20,5	20,5	20,5	20,5	20,5	20,5	20,5	20,5	20,5
Вартість елементів капіталу, %:										
власний капітал	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
банківський кредит	20,70707071	20,70707071	20,70707071	20,70707071	20,70707071	20,70707071	20,70707071	20,70707071	20,70707071	20,70707071
товариний кредит	1553,684211	1553,684211	1553,684211	1553,684211	1553,684211	1553,684211	1553,684211	1553,684211	1553,684211	1553,684211
Внутрішня кредиторська заборгованість	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Середньозважена вартість капіталу, %	35,58353275	35,58934696	35,58515114	35,61931712	35,59534099	35,58934696	35,60732906	35,61931712	35,60133503	35,43949615

Висновки до розділу 3

На підставі запропонованих заходів можливо зробити наступні висновки:

1. Для оцінки ефективності визначення оптимального співвідношення позикового та власного капіталу розраховано рівень фінансового важеля ПАТ «Мотор Січ».

Ефект фінансового важеля показує на скільки відсотків зміниться рентабельність власного капіталу за рахунок зміни величини позикового капіталу. Розрахунок рівня фінансового важеля для ПАТ «Мотор Січ» показав, що, що у ПАТ «Мотор Січ» одним з напрямків покращення свого фінансового стану є визначення оптимальної структури власного та позикового капіталу. Виходячи з отриманих результатів бачимо, що протягом 2016-2017 років підприємство залучило більше позикових коштів, у тому числі кредитів банку, що сприяло підвищенню рентабельності власного капіталу. Протягом 2017-2018 років відбулось зменшення величини позикового капіталу, що в свою чергу спричинило зниження ефекту фінансового важеля з 11,66 до 5,02%, що є негативною тенденцією і свідчить про те, що рентабельність власного капіталу знизилась. Отже, ПАТ «Мотор Січ» необхідно більш ефективно використовувати позиковий капітал, щоб забезпечити максимальний приріст рентабельності власного капіталу

2. Встановлено рівень фінансової безпеки. рівень фінансової безпеки помірний.

Розглядаючи структуру капіталу ПАТ «Мотор Січ», відзначено, власні кошти господарюючого суб'єкта, значення яких перевищує позначку 72 %, є значними й займають найбільшу частку

Таким чином, залучення капіталу можливо застосовувати як засіб розширення діяльності і з точки зору фінансової безпеки.

3. Запропоновано механізм забезпечення фінансовими ресурсами ПАТ «Мотор Січ» визначемо як сукупність взаємозалежних економічних

відносин, що з'являються у разі пошуку, формування, акумуляції, використання та нагромадження фінансових ресурсів відповідно до поставлених завдань. Визначальною ознакою цього механізму є рух фінансових ресурсів.

4. Ефективність використання капіталу підприємства одночасно залежить від:

- оптимального поєданого власного і позикового капіталу;
- загального розміру вкладень у основні і оборотні засоби.

З метою прогнозування суми капіталу використано метод екстраполяції трендів.

Побудований на основі початкових даних «передісторії» часовий тренд, що відповідає вимогам, дозволяє використати залежність для складання прогнозу.

5. Наведено оптимізацію стратегії ПАТ «Мотор Січ» щодо забезпечення фінансовими ресурсами.

Не може бути визначено єдино оптимального підходу щодо співвідношення структурних елементів капіталу для різних підприємств або для одного підприємства на весь термін його функціонування. Проте процес оптимізації структури капіталу підприємства має здійснюватися на основі формування цільової структури капіталу.

Таким чином, оптимізація структури капіталу – це важливий етап стратегічного аналізу капіталу, який полягає у визначенні такого співвідношення між вартістю, втіленою у кошти підприємства, які йому належать і приносять прибуток, та вартістю, інвестованою в грошові кошти, що залучаються на основі їх повернення, за умови якого досягається максимальна ефективність діяльності підприємства.

Проведено оптимізацію капіталу на підставі прогнозованих параметрів.

Застосовано два методи оптимізації структури капіталу:

оптимізація структури капіталу за критерієм максимізації рівня прогнозованої фінансової рентабельності;

оптимізація структури капіталу за критерієм мінімізації її вартості.

Проведено оптимізацію структури капіталу за критерієм максимізації рівня прогнозованої фінансової рентабельності на підставі прогнозованої величини.

Найкращим є 9 варіант де співвідношення власного до залученого капіталу становить 60% до 40% з залученням кредитів.

За методом середньозваженої вартості капіталу найбільш оптимально є перша. При цьому, середньозважена вартість капіталу є мінімальною і становить 35,58353275 %.

При цьому співвідношення власного к позиковому капіталу становить 72% до 28% при наявності банківського кредиту.

ВИСНОВКИ

На підставі аналізу літературних джерел, оцінки стану забезпечення фінансовими ресурсами промислового підприємства і запропонованих заходів можливо зробити наступні висновки:

1. Уточнено економічна категорія «фінансові ресурси» та розглянуто еволюцію її розвитку.

Розгляд визначень «фінансових ресурсів» дозволив сформулювати такі висновки:

- по перше, що більшість визначень фінансових ресурсів, як грошових фондів вказують на місце їх створення і належність до суб'єктів фінансових відносин, але не вказується джерела створення та призначення;

- по друге, капітал є реальним об'єктом, на який можна постійно впливати з метою отримання нових доходів підприємства та використання нею своїх зобов'язань. Тобто, капітал - це об'єктивний фактор виробництва, частина фінансових ресурсів, які використовуються підприємством у своїй діяльності. Отже, капітал є перетвореною формою фінансових ресурсів. І тому ототожнювати поняття "фінансові ресурси" і "капітал" не можливо.

Виходячи з цього можна сформулювати наступне визначення «фінансових ресурсів» - це частина коштів промислового підприємства у фондовій і не фондовій формі, що формується у результаті розподілу виробленого продукту, залучається до діяльності промислового підприємства з різних джерел і спрямовується на забезпечення розширеного відтворення виробництва, утримання і розвиток об'єктів його невиробничої сфери, на споживання, а також може бути спрямована на створення його резервів

2. Визначено методичні аспекти механізму забезпечення фінансовими ресурсами промислового підприємства.

Раціональне управління фінансовими ресурсами підприємств складається з таких етапів:

1) пошук та формулювання проблеми (та/або задачі) управління фінансовими ресурсами підприємств, що повинна бути розв'язана з

урахуванням попереднього досвіду та наявних даних; Формування проблеми в сфері управління фінансовими ресурсами підприємства Пошук рішення Встановлення критеріїв ефективності Збір даних або їх прогнозування Прийняття управлінського рішення Реалізація прийнятого рішення Оцінка результату реалізації рішення

2) прийняття рішення управлінським персоналом компанії з приводу розподілу фінансових ресурсів та його реалізація;

3) аналіз фінансово-економічних наслідків прийнятого рішення, а також оцінка можливих способів його модифікації чи зміни, врахування його результатів у майбутньому.

Система управління формуванням фінансових ресурсів є складовою фінансового механізму підприємства. Сукупність фінансових стимулів, важелів, інструментів, форм і способів регулювання економічних процесів і відносин створює механізм формування фінансових ресурсів суб'єкта господарювання.

3. Досліджено стан, проблеми та перспективи розвитку промисловості в Україні.

В Україні, як і в світі, відбуваються процеси деіндустріалізації. Однак, промисловість не втрачає своєї системної ролі, оскільки нарощує створення нових робочих місць і залишається двигуном економічного розвитку. Згідно зі Світовим індексом промислової конкурентоспроможності за 2016 рік, підготовленим компанією “Делойт” (“Deloitte Touche Tohmatsu Limited”) спільно з Радою конкурентоспроможності США, найбільш конкурентоспроможною країною у секторі промислового виробництва залишається Китай (як у 2010 так і в 2013-му роках). До десятки країн із найвищим рівнем конкурентоспроможності промисловості також входять США, Німеччина, Японія, Південна Корея, Великобританія, Тайвань, Мексика, Канада і Сінгапур. Україна до цього рейтингу 40 держав не потрапила, тоді як Польща зайняла у ньому 15-ту позицію.

Основними галузями, які формують ВВП України, залишаються: промисловість, торгівля та сільське господарство. Крім того, за останні роки спостерігається зниження питомої ваги в структурі ВВП промисловості – з 27,6 % у 2010 році до 24,8 % у 2018 році, будівництва – з 3,7 % до 2,7 %, транспорту – з 12,7 % до 7,6 %. Натомість помітно нарощується питома вага сільського господарства – з 8,4 % у 2010 до 11,9 % у 2018.

Спад промислового виробництва в Україні тривав перші вісім років існування незалежної України, піком якого стала економічна криза 1997-1998 років. У 1999 р., відбулося поступове зростання промислового виробництва, що тривало до початку економічної кризи у 2008 року. Позитивна динаміка промислового виробництва, у 1999-2007 рр. наблизила українську промисловість майже до обсягів виробництва 1990 р., але, при цьому, це зростання було обумовлено, на жаль, лише сприятливою кон'юктурою сировинних світових ринків, а не технологічною модернізацією та оновленням цього сектора економіки країни, що негативно позначилася на процесах її відтворення та розвитку. В цей період відбувається процес примітивізації структурної конструкції промисловості, зниження її ефективності та конкурентоспроможності. За наступні 2 роки, що характеризувалися всесвітньою економічною кризою (2008 – 2010 роки) індекс промислової продукції (відношення поточного обсягу виробництва (в грошовому вираженні) до обсягу промислового виробництва в попередньому періоді, методологія розрахунку якого базується на використанні даних про динаміку виробництва видів продукції за встановленим постійний набір товарів-представників – найважливіших видів промислової продукції (близько 1000 позицій) України становив 82,3.

Аналіз обсягів внеску окремих галузей до експорту (за підсумками 2018 року) свідчить про те, що промислові галузі характеризуються доволі високою долею експорту: металургія (63,6 % випущеної продукції експортується), машинобудування (51,9 %), легка промисловість (46,3 %),

деревообробна промисловість (35,8 %). Інші сектори експортують менше, ніж 30 % від свого випуску

4. Досліджено стан забезпечення фінансовими ресурсами ПАТ «Мотор Січ».

.Проведено аналіз динаміки і структури майна ПАТ «Мотор Січ» і джерел його фінансування

На 31.12.2018р. порівняно з даними на 01.01.2016р. валюта балансу зросла на 8866072,00 тис. грн.

Сума необоротних активів збільшалась на 730166,00 тис. грн., темп росту склав 109,56%. Питома вага необоротних активів на 01.01.2018р. складала 26,11%, а на 31.12.2017р. 28,36%, питома вага в складі актива зменшилась на 2,25 пункта.

Оборотні активи на 31.12.2018р. зменшилися на 478354,00 тис. грн., темп росту склав 97,79%.

Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття на 31.12.2018р. зменшилися на 49,00 тис. грн., питома вага в структурі балансу на 31.12.2018р. залишилася без змін.

В структурі пасива власний капітал складає 66,28% на 01.01.2018р., а на 31.12.2018р. 72,40%, темп росту власного капіталу 110,18%.

Довгострокові зобов'язання і забезпечення на 31.12.2018р. зменшилися на 312914,00 тис. грн., частка даної статті на 31.12.2018р. в валюті балансу зменшилась на 1,17 пункта.

Поточні зобов'язання і забезпечення на 31.12.2018р. зменшилися на 1408250,00 тис. грн. Питома вага даної статті на 01.01.2017р. склала 22,67%, на 31.12.2018р. склала 4,95%.

Коефіцієнт трансформації показує скільки отримано чистої виручки від реалізації продукції на одиницю коштів, інвестованих в активи. За 2017р. показник збільшився на 0,10, за 2018р. зменшився на 0,14. Зменшення показника за 2018р. є явищем негативним.

Фондовіддача показує скільки виручки припадає на одиницю основних виробничих фондів. Темп приросту за 2017р. склав 129,80%, за 2018р. склав 76,43%. Зменшення показника за 2018р. є явищем негативним і показує зменшення такої віддачі за рахунок зменшення доходів.

Коефіцієнт оборотності обігових коштів (обороту) показує кількість оборотів обігових коштів за період; скільки виручки припадає на одиницю обігових коштів. За 2017р. показник збільшився на 0,12, але за 2018р. зменшився на 0,19. Така змінна вказує на уповільнення обігових коштів і є негативною.

Частка оборотних виробничих фондів в обігових коштах – це показник, що показує частку обігових коштів у виробничій сфері. На 31.12.2016р. показник залишився без змін і дорівнює 0,72. На 31.12.2017р. показник зменшився на 0,06, на 31.12.2018р. показник збільшився на 0,11. Показник збільшується на 31.12.2018р. що можемо розглядати як позитивний напрямок зміни.

Частка основних засобів в активах показує частку коштів, інвестованих в основні засоби, у валюті балансу. На 31.12.2016 показник зменшився на 0,02; на 31.12.2017р. зменшився на 0,02; на 31.12.2018р. залишився без змін.

Рентабельність активів за прибутком до оподаткування показує скільки прибутку до оподаткування припадає на одиницю коштів, інвестованих в активи. Спостерігається збільшення показника за 2017р. на 0,04, а за 2018р. зменшується на 0,09.

Рентабельність капіталу (активів) за чистим прибутком показує скільки припадає чистого прибутку на одиницю інвестованих в активи коштів. Спостерігається збільшення показника за 2017р. на 0,03, а за 2018р. зменшується на 0,07.

Коефіцієнт фінансової незалежності (автономії) характеризує можливість підприємства виконати зовнішні зобов'язання за рахунок власних активів; його незалежність від позикових джерел. Темп росту

показника за 2016р. -94,49 %, за 2017р. -102,46%, за 2018р. - 109,24%. Коефіцієнт більше 0,5 що є відповідає нормативу.

Коефіцієнт фінансової залежності показує скільки одиниць сукупних джерел припадає на одиницю власного капіталу. Показник, обернений до переднього; нормативне значення 2. Темп росту показника за 2016р. - 105,83%, за 2017р. -97,60%, за 2018р. - 91,54%. Показник зменшується.

Коефіцієнт маневреності власного капіталу показує частку власних обігових коштів у власному капіталі. Темп росту показника за 2016р. - 116,20%, за 2017р. -103,09%, за 2018р. -96,21 %.

Коефіцієнт ліквідності поточної (покриття) характеризує достатність обігових коштів для погашення боргів протягом року. Показник на 31.12.2016р. збільшився на 0,42, на 31.12.2017р. збільшився на 0,32, на 31.12.2018р. збільшився на 0,95. Критичне значення $K_{\text{пл}} = 1$; при $\text{пл} < 1$ підприємство має неліквідний баланс.

Коефіцієнт ліквідності швидкої показує скільки одиниць найбільш ліквідних активів припадає на одиницю термінових боргів. На 31.12.2016р. показник збільшується на 0,1, на 31.12.2017р. показник збільшується на 0,29, а на 31.12.2018р. зменшується на 0,19.

Коефіцієнт ліквідності абсолютної характеризує готовність підприємства негайно ліквідувати короткострокову заборгованість. На 31.12.2016р. показник збільшується на 0,17, на 31.12.2017р. показник збільшується на 0,04, а на 31.12.2018р. зменшується на 0,14.

5.Запропоновано шляхи удосконалення удосконалення механізму забезпечення фінансовими ресурсами ПАТ «Мотор Січ».

Для оцінки ефективності визначення оптимального співвідношення позикового та власного капіталу розраховано рівень фінансового важеля ПАТ «Мотор Січ».

Ефект фінансового важеля показує на скільки відсотків зміниться рентабельність власного капіталу за рахунок зміни величини позикового капіталу. Розрахунок рівня фінансового важеля для ПАТ «Мотор Січ»

показав, що, що у ПАТ «Мотор Січ» одним з напрямків покращення свого фінансового стану є визначення оптимальної структури власного та позикового капіталу. Виходячи з отриманих результатів бачимо, що протягом 2016-2017 років підприємство залучило більше позикових коштів, у тому числі кредитів банку, що сприяло підвищенню рентабельності власного капіталу. Протягом 2017-2018 років відбулось зменшення величини позикового капіталу, що в свою чергу спричинило зниження ефекту фінансового важеля з 11,66 до 5,02%, що є негативною тенденцією і свідчить про те, що рентабельність власного капіталу знизилась. Отже, ПАТ «Мотор Січ» необхідно більш ефективно використовувати позиковий капітал, щоб забезпечити максимальний приріст рентабельності власного капіталу

Встановлено рівень фінансової безпеки. рівень фінансової безпеки помірний.

Розглядаючи структуру капіталу ПАТ «Мотор Січ», відзначено, власні кошти господарюючого суб'єкта, значення яких перевищує позначку 72 %, є значними й займають найбільшу частку

Таким чином, залучення капіталу можливо застосовувати як засіб розширення діяльності і з точки зору фінансової безпеки.

Запропоновано механізм забезпечення фінансовими ресурсами ПАТ «Мотор Січ» визначемо як сукупність взаємозалежних економічних відносин, що з'являються у разі пошуку, формування, акумуляції, використання та нагромадження фінансових ресурсів відповідно до поставлених завдань. Визначальною ознакою цього механізму є рух фінансових ресурсів.

Ефективність використання капіталу підприємства одночасно залежить від:

- оптимального поєднаного власного і позикового капіталу;
- загального розміру вкладень у основні і оборотні засоби.

З метою прогнозування суми капіталу використано метод екстраполяції трендів.

Побудований на основі початкових даних «передісторії» часовий тренд, що відповідає вимогам, дозволяє використати залежність для складання прогнозу.

6. Оптимізовано стратегію ПАТ «Мотор Січ» щодо забезпечення фінансовими ресурсами.

Наведено оптимізацію стратегії ПАТ «Мотор Січ» щодо забезпечення фінансовими ресурсами.

Не може бути визначено єдино оптимального підходу щодо співвідношення структурних елементів капіталу для різних підприємств або для одного підприємства на весь термін його функціонування. Проте процес оптимізації структури капіталу підприємства має здійснюватися на основі формування цільової структури капіталу.

Таким чином, оптимізація структури капіталу – це важливий етап стратегічного аналізу капіталу, який полягає у визначенні такого співвідношення між вартістю, втіленою у кошти підприємства, які йому належать і приносять прибуток, та вартістю, інвестованою в грошові кошти, що залучаються на основі їх повернення, за умови якого досягається максимальна ефективність діяльності підприємства.

Проведено оптимізацію капіталу на підставі прогнозованих параметрів.

Застосовано два методи оптимізації структури капіталу:

оптимізація структури капіталу за критерієм максимізації рівня прогнозованої фінансової рентабельності;

оптимізація структури капіталу за критерієм мінімізації її вартості.

Проведено оптимізацію структури капіталу за критерієм максимізації рівня прогнозованої фінансової рентабельності на підставі прогнозованої величини.

Найкращим є 9 варіант де співвідношення власного до залученого капіталу становить 60% до 40% з залученням кредитів.

За методом середньозваженої вартості капіталу найбільш оптимально є перша. При цьому, середньозважена вартість капіталу є мінімальною і становить 35,58353275 %.

При цьому співвідношення власного к позиковому капіталу становить 72% до 38% при наявності банківського кредиту.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Василик О. Д. Теорія фінансів : підручник. Київ: НІОС, 2001. 416 с.
2. Філімоненков О. С. Фінанси підприємств : навч. посіб. – 2-ге вид., переробл. і допов. Київ : МАУП, 2004. 328 с.
3. Гудзь О. Є. Фінансові ресурси сільськогосподарських підприємств : монографія Київ: ННЦ ІАЕ, 2007. 578 с.
4. Зятковський І. В. Фінанси підприємств : навч. посібник 2-ге вид., перероб. і доп. Київ: Кондор, 2003. 364 с.
5. Лайко П. А. Фінанси підприємств : підручник для студ. вузів. Київ: Знання України, 2004. 428 с.
6. Фінанси підприємств : підручник 7-ме вид. / А. М. Поддєрьогін та ін.; під ред. А. М. Поддєрьогіна. Київ : КНЕУ, 2008. 552 с.
7. Мішина С. В. Організаційно-економічний механізм управління фінансовими ресурсами на підприємстві Харків : ХНЕУ, 2006. 110 с.
8. Опарін В. М. Фінансові ресурси: проблеми визначення та розміщення Вісн. Нац. банку України. 2000. № 5. С. 10-11.
9. Оцінка, аналіз, планування фінансового становища підприємства: науково- методичне видання/ Чупіс А. В та ін.; за ред. д.е.н., професора А. В. Чупіса. Суми : Видавництво «Довкілля, 2001. 404 с.
10. Петленко Ю. В. Фінансовий менеджмент Текст : навч. посібник Київ : Кондор, 2007. 298 с.
11. Стецюк П. А. Теорія та практика управління фінансовими ресурсами сільськогосподарських підприємств : монографія Київ : ННЦ ІАЕ, 2008. 386 с.
12. Фінансова політика в аграрному секторі економіки: стан та перспективи : монографія / І. В. Абрамова та ін. ; за ред. проф. Д. І. Деми. – Житомир : ЖНАЕУ, 2015. 364 с.
13. Стеценко Я.М. Фінансові ресурси підприємства: джерела формування та ефективність їх використання URL:

http://www.rusnauka.com/10_NPE_2008/Economics/30110.doc.htm (дата звернення: 28.10.2019)

14. Бражник Л.В. Фінансові ресурси підприємства: їх формування та використання URL: http://dspace.pdaa.edu.ua:8080/jspui/bitstream/123456789/93/1/Бражник_стаття.pdf(дата звернення: 28.10.2019)

15. Партин Г. Фінанси підприємств: Навчальний посібник. Львів: ЛБІ НБУ, 2008. 265 с.

16. Кірсанова А.М., Точонов І.В.Фінансові ресурси підприємства та ефективність їх використання URL: https://donnaba.edu.ua/journal/images/2015-1/2015-1_0116-122.pdf (дата звернення: 28.10.2019)

17. Фінансовий менеджмент, теорія и практика Под ред. Е.С. Стояновой Москва: Видавництво “Перспектива” 2010. 574 с.

18. Траченко К. Р.Механізм управління фінансовими ресурсами підприємства URL: <https://conferences.vntu.edu.ua> > paper > download

19. Малій О. Г. Фінансові ресурси підприємств та джерела їх формування: теоретичні аспекти Актуальні проблеми інноваційної економіки. 2016. № 2. С.71 – 74.

20. Єпіфанова І. Ю., Джеджула В. В. Фінансовий аналіз та звітність : практикум Вінниця : В НТУ, 2017. 143 с.

21. Гаврилко П. П. Вдосконалення управління фінансовими ресурсами підприємства на сучасному етапі розвитку економіки України. Вісник Одеського національного університету. Серія: Економіка. 2016. Т. 21, Вип. 3. С. 131-134.

22. Бойко Є. М. Сучасний стан та проблеми процесу формування фінансових ресурсів підприємства в Україні. Молодий вчений. 2016. № 5. С. 15-18.

23. Курінна О. В. Теоретичні аспекти формування та використання фінансових ресурсів підприємства. Науковий вісник Академії муніципального управління. Серія : Економіка. 2013. Вип. 2. С. 140 - 148.

24. Єпіфанова І. Ю. Власний капітал у системі фінансового забезпечення інноваційної діяльності підприємств Проблеми економіки. 2016. №3. С. 239–244.

25. Рибалко Н. О. Фінансові ресурси підприємств: грошові кошти чи щось більше? URL: http://www.investplan.com.ua/pdf/14_2009/10.pdf (дата звернення: 01.11.2019)

26. Закон України «Про господарські товариства» від 19.09.1991 № 1576-ХІІ URL: www.rada.gov.ua (дата звернення: 01.11.2019)

27. Тхорук В.П. Формування фінансових ресурсів та шляхи підвищення ефективності управління ними на підприємствах харчової промисловості URL: <http://er3.nuwm.edu.ua/6609/1/Тхорук%20В.П.%20Формування%20фінансових%20ресурсів%20зах.pdf> (дата звернення: 01.11.2019)

28. Лизунова Т.Г. Смоляр Л.Г Сучасні підходи до управління фінансовими ресурсами вітчизняних підприємств URL: http://ela.kpi.ua/bitstream/123456789/13793/1/2014_1_Lizunova.pdf

29. Захаренко Н. С. Інструменти управління фінансовими ресурсами промислових підприємств Теоретичні і практичні аспекти економіки та інтелектуальної власності: збірник наукових праць: у 3-х т Маріуполь, 2011. ПДТУ-Т.3С. 94–97

30. Бродська І. І. Проблеми формування фінансових ресурсів підприємств «Економічні науки». – Серія «Облік і фінанси». Вип. 7(25). Ч. 1. 2010. С. 184–186.

31. Роєнко К.В., Свистун Л.А. Особливості та проблеми формування фінансових ресурсів підприємств в умовах нестабільної економіки URL: <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2017/11/308.pdf> (дата звернення: 10.11.2019)

32. Громова А., Пилипишина І., Носковська А. Теоретико-методологічні основи формування фінансових ресурсів підприємства URL: <http://ed.pdatu.edu.ua/article/download> (дата звернення: 10.11.2019)

33. Телишевська Л. І., Птащенко О. В., Белоус А. В. Управління фінансовими ресурсами підприємства в межах його інвестиційної діяльності Бізнес Інформ. 2014. № 8. С.273-277.

34. Бланк, И.А. Управление активами Київ: «Ника-Центр», 2000. 720 с.

35. Кузьмін О.Є., Мельник О.Г. Основи менеджменту: підручник Київ: Академвидав, 2003. 416 с.

36. Мельник О. Особливості функціонування фінансових ресурсів у системі управління підприємством URL: http://elartu.tntu.edu.ua/bitstream/123456789/2172/1/GEB_2012_v36_No3-O_Melnik-Features_of_the_functioning_of_the_financial_resources__108.pdf (дата звернення: 15.11.2019)

37. Global Manufacturing Competitiveness Index // Deloitte and US Council on Competitiveness URL: <https://www2.deloitte.com/content/dam/Deloitte/global/Documents/Manufacturing/gx-global-mfg-competitiveness-index-2016.pdf> (дата звернення: 15.11.2019)

38. Europe needs an industrial strategy. URL: <http://www.euractiv.com/section/economy-jobs/opinion/europe-needs-an-industrial-strategy/> (дата звернення: 16.11.2019)

39. The Europe 2020 Competitiveness Report: Building a More Competitive Europe 2014 Edition European Commission. URL: http://www3.weforum.org/docs/WEF_Europe2020_CompetitivenessReport_2014.pdf (дата звернення: 16.11.2019)

40. Стратегія сталого розвитку “Україна 2020” від 12 січня 2015 року. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/5/2015#n10> (дата звернення: 16.11.2019)

41. Документ проекту “Цифровий порядок денний України 2020”. Концептуальні засади. URL: <https://uccr.org.ua/uploads/files/58e78ee3c3922.pdf>

42. Міністерство економічного розвитку і торгівлі України. Проект Закону України “Про цифровий порядок денний України”. URL: <http://www.rada.gov.ua/uploads/documents/40009.pdf> (дата звернення: 16.11.2019)

43. Baur C., D.We. Manufacturing’s next act URL: <https://www.mckinsey.com/businessfunctions/operations/ourinsights/manufacturing-next-act>(дата звернення: 16.11.2019)

44. How digital reinventors are pulling away from the pack. McKinsey Survey, October 2017 URL: <https://www.mckinsey.com/businessfunctions/digital-mckinsey/ourinsights/how-digital-reinventors-are-pulling-away-from-the-pack?cid=other-soc-fce-mip-mck-oth-1710&kui=IpLjabzHLviQHХерJEmBFA>(дата звернення: 16.11.2019)

45. Конкурентні переваги промислового сектора економіки України: регіональний вимір : монографія; ДУ “Інститут регіональних досліджень імені М.І. Долишнього НАН України”; наук. редактор д.е.н., проф. С. О. Іщук. Львів, 2018. 246 с.

46. Мороз О.С. Промисловість України: характеристика, тенденції та проблеми розвитку URL:<https://management-journal.org.ua> > download (дата звернення: 17.11.2019)

47. Промисловість України: тенденції, проблеми, перспективи: монографія за ред. Н. В. Тарасова. Миколаїв: Вид-во ЧДУ ім. П. Могили, 2017. 320 с.

48. Індекс промислового виробництва України. Статистичний збірник Мінфіну України за 2012-2018 роки. URL: <https://index.minfin.com.ua/economy/index/industrial/2012> (дата звернення: 17.11.2019)

49. Амелин А. Экономические итоги развития независимой Украины: аналитический обзор. Business Views, 2017р. URL:

<https://businessviews.com.ua/ru/economy/id/ekonomika-ukrainy-1314/>(дата звернення: 17.11.2019)

50. Аналітична доповідь до Щорічного Послання Президента України до Верховної Ради України «Про внутрішнє та зовнішнє становище України в 2018 році». Київ : НІСД, 2018. 688 с.

51. Промислове виробництво в Україні минулого року зросло на 1,1% — Держстат URL: <https://hromadske.ua/posts/promislove-virobnictvo-v-ukrayini-minulogo-roku-zroslo-na-11-derzhstat>(дата звернення: 19.11.2019)

52. Як економіка України опинилася на дні та як вивести її з теперішнього стану: рецепт від «Публічного аудиту» URL: <http://publicaudit.com.ua/reports-on-audit/globalnyj-analiz-bazovyh-makroekonomichnyh-pokaznykiv-ukrayiny-2013-2018-rr/> (дата звернення: 19.11.2019)

53. Петришина Н.С., Кнець Ю.О. Методичні основи аналізу фінансових результатів діяльності промислового підприємства Наука й економіка. 2014. № 2 (34). С. 52-54

54. Гайдаєнко О.М. Аналіз ділової активності підприємства Держстат URL:[ttp://dspace.oneu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/2738/1/Аналіз%20ділової%20активності%20підприємства.pdf](http://dspace.oneu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/2738/1/Аналіз%20ділової%20активності%20підприємства.pdf)(дата звернення: 23.11.2019)

55. Савицька Г.В. Економічний аналіз діяльності підприємства: навч. посібн. Савицька 3-тє вид., випр. і доп. Київ: Знання, 2011. 668 с.

56. Богацька Н.М. Боб Ю.В. Рентабельність підприємства та шляхи її підвищення За матеріалами міжнародної конференції Ключові аспекти національної діяльності 2010. URL:<http://nauka.kushnir.mk.ua/?p=13188>(дата звернення: 23.11.2019)

57. Гетьман О. О., Шаповал В.М. Економіка підприємства: навч. посіб. 2-ге вид. Київ.: Центр учбової літератури, 2010. 488с.

58. Стащук О.В. Оцінка впливу структури фінансових ресурсів акціонерних товариств на рівень їх фінансової безпеки URL: [journal.puet.edu.ua > nven > article > download](http://journal.puet.edu.ua/nven/article/download) (дата звернення: 23.11.2019)

59. Яришко О.В., Ожерельєв А.О. Оптимізація фінансових ресурсів в умовах «Нової економіки» Вплив цифрової освіти на розвиток людського капіталу : матеріали Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції (20-21 листопада 2019 року, м. Запоріжжя). Запоріжжя : Наук. ред. Н.Г. Метеленко. ЗНУ Інженерний інститут, 2019. С.103-106.

ДОДАТКИ

Баланс на 31.12.2016р.

Актив	Код рядка	На початок звітнього періоду	На кінець звітнього періоду
1	2	3	4
I. Необоротні активи			
Нематеріальні активи:	1000	1844	5366
первісна вартість	1001	2770	7583
накопичена амортизація	1002	886	2217
Незавершені капітальні інвестиції	1005		
Основні засоби:	1010	5733581	6443786
первісна вартість	1011	8686955	10314752
знос	1012	2953374	3870966
Інвестиційна нерухомість:	1015	28457	26824
первісна вартість	1016	35011	35061
знос	1017	6554	8237
Довгострокові біологічні активи	1020		
первісна вартість	1021		
накопичена амортизація	1022		
Довгострокові фінансові інвестиції:які облікуються за методом участі в капіталі інших підприємств	1030	58603	27082
інші фінансові інвестиції	1035	29824	1545
Довгострокова дебіторська заборгованість	1040		
Відстрочені податкові активи	1045		120717
Гудвіл при консолідації	1055		
Відстрочені аквізиційні витрати	1060		
Залишок коштів у централізованих страхових резервних фондах	1065		
Інші необоротні активи	1090	92439	205369
Усього за розділом I	1095	5944788	6830689
II. Оборотні активи			
Запаси	1100	10500001	13192781
Виробничі запаси	1101	3365997	3816055
Незавершене виробництво	1102	6563541	8401944
Готова продукція	1103	552776	958682
Товари	1104	17687	16100
Поточні біологічні активи	1110	138	165
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуг	1125	915209	1125428
Дебіторська заборгованість за розрахунками:за виданими авансами	1130	871230	581123

Актив	Код рядка	На початок звітнього періоду	На кінець звітнього періоду
	1	2	3
	4	3	4
з бюджетом	1135	281971	49041
у тому числі з податку на прибуток	1136	3370	47
з нарахованих доходів	1140	383	375
із внутрішніх розрахунків	1145		
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	154770	322801
Поточні фінансові інвестиції	1160	635516	559935
Гроші та їх еквіваленти	1165	1273420	2352855
Готівка	1166	804	1672
Рахунки в банках	1167	1149135	2349829
Витрати майбутніх періодів	1170		
Інші оборотні активи	1190	40183	110351
Усього за розділом II	1195	14672821	18294855
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200	11539	110
Баланс	1300	20629148	25125654
Пасив			
I. Власний капітал			
Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	280529	280529
Капітал у дооцінках	1405	7112	122128
Додатковий капітал	1410	451774	491729
Емісійний дохід	1411	416087	417258
Накопичені курсові різниці	1412	35562	74358
Резервний капітал	1415	71184	71251
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	13397346	15369225
Неоплачений капітал	1425		
Вилучений капітал	1430	-177	-2852
Інші резерви	1435		
Неконтрольована частка	1490	85587	79694
Усього за розділом I	1495	14122181	16252316
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення			
Відстрочені податкові зобов'язання	1500	5446	18476
Пенсійні зобов'язання	1505	62118	76913
Довгострокові кредити банків	1510	17878	359177
Інші довгострокові зобов'язання	1515	29097	1734821
Довгострокові забезпечення	1520	72352	71923
Довгострокові забезпечення витрат персоналу	1521		
Цільове фінансування	1525	1056084	914902
Усього за розділом II	1595	1242975	3176212

Актив	Код рядка	На початок звітнього періоду	На кінець звітнього періоду
1	2	3	4
III. Поточні зобов'язання і забезпечення			
Короткострокові кредити банків	1600	601461	874166
Векселі видані	1605	103	103
Поточна кредиторська заборгованість:			
за довгостроковими зобов'язаннями	1610	40329	19323
за товари, роботи, послуги	1615	566308	632068
за розрахунками з бюджетом	1620	1299669	186335
за у тому числі з податку на прибуток	1621	1277816	158878
за розрахунками зі страхування	1625	34440	33017
за розрахунками з оплати праці	1630	89337	93344
за одержаними авансами	1635	2518833	2752056
за розрахунками з учасниками	1640	19968	55356
із внутрішніх розрахунків	1645		
за страховою діяльністю	1650		
Поточні забезпечення	1660	60369	59284
Доходи майбутніх періодів	1665	1168	971486
Інші поточні зобов'язання	1690	32007	20588
Усього за розділом III	1695	5263992	5697126
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	1700		
V. Чиста вартість активів недержавного пенсійного фонду	1800		
Баланс	1900	20629148	25125654

Звіт про фінансові результати
за 2016р.

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	10546207,00	13824039,00
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	4217243,00	4933107,00
Валовий: прибуток	2090	6328964,00	8890932,00
збиток	2095		
Інші операційні доходи	2120	9991300,00	10562058,00
Адміністративні витрати	2130	1041515,00	997124,00
Витрати на збут	2150	779587,00	804272,00
Інші операційні витрати	2180	11027717,00	11802464,00
Фінансовий результат від операційної діяльності: прибуток	2190	3471445,00	5849130,00
збиток	2195		
Доход від участі в капіталі	2200	9187,00	14184,00
Інші фінансові доходи	2220	21501,00	55118,00
Інші доходи	2240	255137,00	339035,00
Фінансові витрати	2250	190164,00	100003,00
Втрати від участі в капіталі	2255	1,00	9486,00
Інші витрати	2270	893075,00	1634929,00
Фінансовий результат до оподаткування: прибуток	2290	2674030,00	4513049,00
збиток	2295		
Витрати (дохід) з податку на прибуток	2300	709587,00	1183399,00
Чистий фінансовий результат: прибуток	2350	1964443,00	3329650,00

Баланс
на 31.12.2018р.

Актив	Код рядка	На початок звітнього періоду	На кінець звітнього періоду
1	2	3	4
I. Необоротні активи			
Нематеріальні активи:	1000	5695	2520
первісна вартість	1001	8688	9471
накопичена амортизація	1002	4993	6951
Незавершені капітальні інвестиції	1005	0	135421
Основні засоби:	1010	7033627	7212062
первісна вартість	1011	11414431	12014124
знос	1012	4380804	4802062
Інвестиційна нерухомість:	1015	26744	358241
первісна вартість	1016	36671	371382
знос	1017	9927	13141
Довгострокові біологічні активи	1020	0	
первісна вартість	1021	0	
накопичена амортизація	1022	0	
Довгострокові фінансові інвестиції: які облікуються за методом участі в капіталі інших підприємств	1030	35933	22038
інші фінансові інвестиції	1035	1546	8616
Довгострокова дебіторська заборгованість	1040	0	199881
Відстрочені податкові активи	1045	115505	95464
Гудвіл при консолідації	1055	0	
Відстрочені аквізиційні витрати	1060	0	
Залишок коштів у централізованих страхових резервних фондах	1065	0	
Інші необоротні активи	1090	418867	331840
Усього за розділом I	1095	7635917	8366083
II. Оборотні активи			
Запаси	1100	14365601	16462336
Виробничі запаси	1101	4218462	4610208

Актив	Код рядка	На початок звітнього періоду	На кінець звітнього періоду
1	2	3	4
Незавершене виробництво	1102	8921359	10585339
Готова продукція	1103	1206139	1247841
Товари	1104	19641	18948
Поточні біологічні активи	1110	87	106
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуг	1125	3195027	1427761
Дебіторська заборгованість за розрахунками: за виданими авансами	1130	562501	948111
з бюджетом	1135	270757	271532
у тому числі з податку на прибуток	1136	24	119
з нарахованих доходів	1140	490	310
із внутрішніх розрахунків	1145	0	
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	359056	347735
Поточні фінансові інвестиції	1160	9313	9789
Гроші та їх еквіваленти	1165	2756289	1469427
Готівка	1166	1591	4222
Рахунки в банках	1167	2752625	1464382
Витрати майбутніх періодів	1170	0	0
Інші оборотні активи	1190	88081	191741
Усього за розділом II	1195	21607202	21128848
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200	338	289
Баланс	1300	29243457	29495220
Пасив			
I. Власний капітал			
Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	280529	280529
Капітал у дооцінках	1405	121682	
Додатковий капітал	1410	522693	1606600
Емісійний дохід	1411	422565	420390
Накопичені курсові різниці	1412	99407	139
Резервний капітал	1415	71315	71251
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	18440600	19397065

Актив	Код рядка	На початок звітнього періоду	На кінець звітнього періоду
1	2	3	4
Неоплачений капітал	1425	0	0
Вилучений капітал	1430	-3539	1387
Інші резерви	1435	0	
Неконтрольована частка	1490	51847	302
Усього за розділом I	1495	19381433	21354360
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення			
Відстрочені податкові зобов'язання	1500	15686	
Пенсійні зобов'язання	1505	65342	307475
Довгострокові кредити банків	1510	369971	280751
Інші довгострокові зобов'язання	1515	1891259	1631285
Довгострокові забезпечення	1520	71244	112597
Довгострокові забезпечення витрат персоналу	1521	0	0
Цільове фінансування	1525	1328767	1097247
Усього за розділом II	1595	3742269	3429355
III. Поточні зобов'язання і забезпечення			
Короткострокові кредити банків	1600	804356	560539
Векселі видані	1605	103	9103
Поточна кредиторська заборгованість:			
за довгостроковими зобов'язаннями	1610	57665	84225
за товари, роботи, послуги	1615	533649	775669
за розрахунками з бюджетом	1620	208736	243654
за у тому числі з податку на прибуток	1621	176777	214877
за розрахунками зі страхування	1625	40605	46934
за розрахунками з оплати праці	1630	119991	132887
за одержаними авансами	1635	3279571	2658148
за розрахунками з учасниками	1640	98133	32336
із внутрішніх розрахунків	1645	0	0
за страховою діяльністю	1650	0	0

Актив	Код рядка	На початок звітнього періоду	На кінець звітнього періоду
1	2	3	4
Поточні забезпечення	1660	63235	102417
Доходи майбутніх періодів	1665	884415	3092
Інші поточні зобов'язання	1690	29296	62501
Усього за розділом III	1695	6119755	4711505
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	1700	0	0
V. Чиста вартість активів недержавного пенсійного фонду	1800	0	0
Баланс	1900	29243457	29495220

Додаток Г

Звіт за фінансові результати за 2018р.

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	12239687,00	15150429,00
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	7291413,00	6687998,00
Валовий: прибуток	2090	4948274,00	8462431,00
збиток	2095		0,00
Інші операційні доходи	2120	1008736,00	8388733,00
Адміністративні витрати	2130	1482211,00	1246056,00
Витрати на збут	2150	768210,00	896893,00
Інші операційні витрати	2180	1972444,00	9121302,00
Фінансовий результат від операційної діяльності: прибуток	2190	1734145,00	5586913,00
збиток	2195		0,00
Доход від участі в капіталі	2200	17812,00	124,00
Інші фінансові доходи	2220	103813,00	5699,00
Інші доходи	2240	330356,00	479345,00
Фінансові витрати	2250	271862,00	205672,00
Втрати від участі в капіталі	2255	2977,00	924,00
Інші витрати	2270	54479,00	1678730,00
Фінансовий результат до оподаткування: прибуток	2290	1856808,00	4186755,00
збиток	2295		0,00
Витрати (дохід) з податку на прибуток	2300	604615,00	1082581,00
Чистий фінансовий результат: прибуток	2350	1252193,00	3104174,00